

**T.C.
MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI**

**TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ DÜNYA
EDEBİYATI METİNLERİNİN İÇERİK AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Şeyda AVCI**

**Tez Danışmanı
Doç. Dr. Hüseyin GÜFTÂ**

Hatay-2011

T.C.
MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ DÜNYA
EDEBİYATI METİNLERİNİN İÇERİK AÇISINDAN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Şeyda AVCI

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Hüseyin GÜFTÂ

Hatay-2011

ONAY

ŞEYDA AVCI tarafından hazırlanan “**TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ DÜNYA EDEBİYATI METİNLERİNİN İÇERİK AÇISINDAN İNCELENMESİ**” adlı bu çalışma, jüri tarafından lisansüstü öğretim yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile **TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALINDA YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri	İmza
Doç. Dr. Hüseyin GÜFTÂ (Tez Danışmanı – Başkan)	
Yrd. Doç Dr. Mehmet TEMİZKAN (Üye)	
Yrd. Doç Dr. Rıza ÖZTÜRK (Üye)	

Şeyda AVCI tarafından hazırlanan “**TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ DÜNYA EDEBİYATI METİNLERİNİN İÇERİK AÇISINDAN İNCELENMESİ**” adlı tez çalışmasının yukarıda imzaları bulunan jüri üyelerince kabul edildiğini onaylarım.

Doç. Dr. Yakup BULUT

Enstitü Müdürü

ÖN SÖZ

Kültür, bir toplumun sahip olduğu maddî manevî değerlerin bütünüdür. Bu değerlerin yaşaması ve gelecek nesillere aktarılması kültürel miras yoluyla olur. Birey, içinde yaşadığı toplumun kültürel özelliklerini tanır, bilir ve onlara sahip çıkarsa ancak o toplumla bütünleşebilir.

Aynı değer yargılarına sahip olan, aynı duyguları paylaşan ve aynı dili konuşan insanlar, millet olma özelliği gösterirler. Dolayısıyla birey, içinde yaşadığı toplumun özelliklerinin ne kadarını kendi bünyesinde taşıyor ve yaşatıyorsa o topluma o oranda ait demektir. Bu sebeple birey, kendini ait hissettiği toplumun kültürel mirasına sahip olmalıdır. Dil, kültür aktarımını sağlayan canlı bir varlıktır. Öyleyse birey, ait olduğu toplumun kültürel değerlerini öğrenmek için o toplumun diline de sahip olmalıdır.

Dil, bir milletin varlığının yaşayan delili olan kültürün koruyucusu ve aktarıcısıdır. Bu sebeple millî, kültürel, ahlakî değerlerimizi korumak; öğrencilerin bağımsız birer birey olarak yetişmesini sağlayıp duyuşsal ve bilişsel gelişimine katkıda bulunmak dilin korunması ve mevcudiyetini devam ettirmesi açısından önemlidir. Ruhun ve bedenini sağlıklı bireyleri, yani Türkçeyi koruyup yaşatacak yeni nesilleri yetiştirmek, büyük önem taşımaktadır. Bunu sağlamak için atılması gereken ilk adım, öğrencilerde dil farkındalığı yaratmak ve böylece öğrencilerin dili sevmelerini sağlamaktır.

Bilindiği gibi Türkiye’de sekiz yıllık zorunlu eğitim vardır. 7–15 yaş arasında bulunan yaklaşık 11 milyon öğrenci, her gün iyi bir eğitim almak için okullarına gitmektedirler. Derslerde kitap, dergi, gazete, mektup gibi yazılı materyaller; fotoğraf, resim, afiş, grafik, karikatür gibi görsel materyaller; radyo, teyp, ses bantları vb. işitsel materyaller; film, çizgi film gibi görsel/işitsel materyaller kullanılmaktadır. Her ne kadar gelişen teknoloji sayesinde farklı kaynaklara ulaşılsa ve farklı kaynaklardan bilgi alınsa da öğrencilerin temel kaynağı yine ders kitaplarıdır.

Öğrencilerin sınıf ortamında ders kitabının yönlendirmesiyle ve öğretmenin rehberliğinde okuma, dinleme, konuşma, yazma öğrenme alanları ile dilbilgisindeki bilgi ve becerileri geliştirilmelidir. Öğrencilerin Türkçenin imkân ve zenginliklerinin

farkına vararak Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanmaları sağlanmalıdır. Böylece öğrenciler, dil sevgisi ve bilinci kazanarak kendilerini hayata ve geleceğe hazırlayacak birikimi elde edeceklerdir.

Bu çalışma ile 1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı ile 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programına uygun olarak hazırlanan Türkçe ders kitaplarındaki dünya edebiyatına ait okuma metinlerini içerik açısından incelemek ve bu metinlerin eğitim-öğretim programlarına ne derece uygun olduğunu tespit etmek amaçlanmıştır. Bunu sağlamak için de 1981 Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı ile 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programının ortak yönleri belirlenip tablolaştırılmıştır.

Çalışmanın Giriş bölümünde problem durumu, problem cümlesi, araştırmanın amacı, alt amaçlar, araştırmanın önemi, sınırlılıklar ve ilgili araştırmalar yer almaktadır. Çalışmanın Birinci Bölüm'ünde kuramsal çerçeve; İkinci Bölüm'ünde yöntem; Üçüncü Bölüm'ünde bulgular bulunmaktadır. Bulgular bölümünden sonra sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Çalışmamın başında konu seçimine ilişkin tavsiye ve yönlendirmeleri, araştırma sürecindeki rehberliği, metinlerin incelenmesi sürecindeki katkılarından dolayı danışmanlığımı da üstlenen değerli öğretmenim Doç. Dr. Hüseyin GÜFTÂ'ya şükranlarımı sunarım.

Tezimin tasarımı aşamasından itibaren yanımda olup atılan bütün adımlarda emeği bulunan, bana kaynaklarını açan, çalışmayı inceleyerek karşılaşılan problemlere çözüm yolları üreten kıymetli öğretmenim Yrd. Doç. Dr. Mehmet TEMİZKAN'a minnettarım. Ayrıca çalışmaya kaynak konusunda verdiği fikrî destekten ötürü Yrd. Doç. Dr. Ahmet BALCI'ya teşekkür ederim.

Şeyda AVCI

TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ DÜNYA EDEBİYATI METİNLERİNİN İÇERİK AÇISINDAN İNCELENMESİ

Şeyda AVCI

Türkçe Eğitimi AnaBilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2011

Danışman: Doç. Dr. Hüseyin GÜFTÂ

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, 1981 Temeleğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı ile 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programına uygun olarak hazırlanan Türkçe ders kitaplarındaki dünya edebiyatına ait okuma metinlerini içerik açısından incelemek ve bu metinlerin eğitim-öğretim programlarına ne derece uygun olduğunu tespit etmektir.

Ders kitaplarında yer alan yabancı metinlerin kaliteli olması, okullarda verilen eğitimin amacına ulaşmasını kolaylaştıracaktır. Bu sebeple çalışma, metinlerin incelenerek sahip oldukları özellikler ile 1981 ve 2005 Türkçe Dersi Programlarının işaret ettiği özelliklerin ne derece örtüştüğünün ortaya konulması açısından önemlidir.

Çalışmanın evrenini 1990-2009 yılları arasında Tebliğler Dergisi'nde tavsiye edilen 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki dünya edebiyatına ait metinler oluşturmaktadır. Çeşitli nedenlerden ötürü evrenin tamamına ulaşamamıştır. Ulaşılan ders kitaplarından 1981 Temeleğitim Okulları Türkçe Eğitim Programına uygun olarak hazırlanan Türkçe ders kitaplarından birinde, 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programına uygun olarak hazırlanan Türkçe ders kitaplarından üçünde dünya edebiyatına ait metnin yer almadığı görülmüştür.

Çalışmada, ders kitaplarında yer alan dünya edebiyatına ait metinler belirlenip fişlenmiştir. 1981 ve 2005 Türkçe Dersi Programlarının ortak noktaları, tespit edilerek tablolaştırılmıştır. Metinler, bu tabloya göre değerlendirilmiştir.

Bu çalışma sonucunda, metinlerin çoğunda millî değerlere yer verme; öğrencilere okuma zevki kazandırma; öğrencileri bilimsel düşünmeye yöneltme ve onların eleştirel düşüncelerini sağlama; metnin özetini verme, metni kısaltma, metne ekleme yapma gibi uygulamaları metnin bütününe anlamını bozmadan yapma; öğrencilerin anlayamayacağı derecede zor olmama; sonuçta da Türk millî eğitim sisteminin genel amaçlarına uygun olma özelliklerinin bulunduğu görülmüştür. Fakat öğrencilere dil bilinci kazandırma ve Türkçenin güzelliklerini ortaya koyma; sanatsal değer taşıma ve öğrencilerin kişisel gelişimine katkıda bulunma; metinlerin daha iyi anlaşılması için farklı materyallerden faydalanma gibi ilkelerin ihmal edildiği belirlenmiştir. Ayrıca 1981 ve 2005 Türkçe Dersi Programları arasındaki asıl farkın metinlere ait görseller konusunda olduğu; 2005 ve sonrası yayınlanan ders kitaplarındaki görsellerin 1981 ve sonrası yayınlanan ders kitaplarına göre daha iyi düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

ANAHTAR KELİMELELER

Türkçe Ders Kitabı, Dünya Edebiyatı Metinleri, İçerik, Türkçe Dersi Programı.

**EXAMINATION OF TEXTS FROM WORLD LITERATURE IN TURKISH
COURSE BOOKS IN TERMS OF THEIR CONTENT**

Şeyda AVCI

Department of Turkish Language Education, Post Graduate Thesis, 2011

Consultant: Ass. Prof. Dr. Hüseyin GÜFTÂ

ABSTRACT

The purpose of this study is based on the examination of reading texts from world literature in Turkish course books prepared in accordance with Elementary School Turkish Lesson Education Program of 1981 and Turkish Lesson Syllabus of 2005 in terms of their content and determination to what extent they are convenient for education programs.

High quality foreign texts in course books will facilitate realizing the objective of education given in schools. For this reason, this study is important in terms of determining to what extent the characteristics of these texts correspond to characteristics of 1981 and 2005 Turkish Course Programs by analyzing the texts.

Content of the study consists of world literature texts from 6th, 7th and 8th grade Turkish course books recommended by Magazine of Bulletins between 1990-2009 years. Whole content could not be reached due to various reasons. It was seen that while there was no texts taken from world literature in one of Turkish course books prepared in accordance with 1981 Elementary School Turkish Lesson Education Program and in three Turkish course books prepared in accordance with 2005 Turkish Lesson Education Program lack at the text in question is observed.

In the study, texts from world literature in course books were collected and recorded on index cards by the researcher. Common aspects of 1981 and 2005

Turkish Lesson Programs were determined illustrated in diagrams after reforming to the some authorities. Texts were evaluated according to this table.

As a result of this study, it was seen that most of these texts gave place to national values; students joy of reading; directed students to think scientifically and critically; gave students the ability to summarize, to shorten text and to make additions to text without losing the sense; they were not too difficult to understand for students and they were convenient for general objectives of Turkish national education system. However, it was also determined that such principals as bringing students language consciousness, presenting the beauties of Turkish language, having an artistic value, contributing to personal development of students and using different materials for a better comprehension of texts were ignored. Besides, it was determined that the main difference between 1981 and 2005 Turkish Lesson Programs was about visuals of different texts and visuals in course books published in 2005 were determined to be in a better state than course books published in 1981 and later.

KEY WORDS

Turkish Course Book, Texts From World Literature, Content, Turkish Lesson Program.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET VE ANAHTAR KELİMELER.....	iii
ABSTRACT AND KEY WORDS.....	v
TABLolar LİSTESİ.....	xi
KISALTMALAR.....	xiii

GİRİŞ

Problem Durumu.....	1
Problem Cümlesi	2
Araştırmanın Amacı.....	2
Alt Amaçlar.....	2
Araştırmanın Önemi.....	3
Sınırlılıklar.....	3
İlgili Araştırmalar	3
Dil	11
Ana Dili	12
Ana Dili Eğitimi.....	13
Temel Dil Becerileri.....	15
1. Dinleme / İzleme.....	16
2. Konuşma.....	17

3. Okuma.....	18
4. Yazma.....	19

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ DÜNYA EDEBİYATI METİNLERİNİN İÇERİK AÇISINDAN İNCELENMESİNE YÖNELİK KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Metin Kavramı.....	20
1.2. Metnin İçerik Unsurları.....	22
1.2.1. Konu	22
1.2.2. Tema	23
1.2.3. Tez (Ana Fikir-Ana Düşünce-İleti).....	23
1.3. Metinsellik Ölçütleri.....	25
1.3.1. Bağdaşıklık (Cohesion).....	25
1.3.2. Tutarlılık (Coherence).....	25
1.3.3. Amaçlılık (Intentionality).....	26
1.3.4. İkna Edicilik (Kabul Edilebilirlik- Acceptibility).....	26
1.3.5. Bilgilendiricilik (Informativity).....	26
1.3.6. Duruma Uygun Olma (Stiuationality).....	27
1.3.7. Metinler Arasılık (Intertextuality).....	27
1.4. Ana Dili Eğitiminde Kullanılacak Metinlerde Bulunması Gereken Özellikler	28

1.5. Dünya Edebiyatı Metinlerinin Ana Dili Eğitimindeki Yeri	30
1.6. Ana Dili Eğitiminde Dünya Edebiyatı Metinlerinden Yararlanmanın Amacı ve Önemi	31

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli.....	32
2.2. Evren ve Örneklem.....	32
2.3. Veri Toplama Aracı.....	33
2.4. Verilerin Toplanması	38
2.5. Veri Çözümleme Teknikleri	38

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. Türkçe Ders Kitaplarındaki Dünya Edebiyatı Metinlerinin Millî Değerler Açısından İncelenmesine Yönelik Bulgular	39
3.2. Türkçe Ders Kitaplarındaki Dünya Edebiyatı Metinlerinin Öğrencilere Okuma Zevki Kazandırmaya Uygunluğuna Yönelik Bulgular	44

3.3. Türkçe Ders Kitaplarındaki Dünya Edebiyatı Metinlerinin Öğrencilere Dil Bilinci Kazandırma ve Türkçenin Güzelliklerini Ortaya Koyma Özelliğine Yönelik Bulgular	50
3.4. Türkçe Ders Kitaplarındaki Dünya Edebiyatı Metinlerinin Öğrencileri Bilimsel Düşünmeye Yönelmesi ve Onların Eleştirel Düşüncelerini Sağlamasına Yönelik Bulgular	78
3.5. Türkçe Ders Kitaplarındaki Dünya Edebiyatı Metinlerinin Sanatsal Değer Taşınması ve Öğrencilerin Kişisel Gelişimine Katkıda Bulunmasına Yönelik Bulgular	82
3.6. Türkçe Ders Kitaplarındaki Dünya Edebiyatı Metinlerinin, Metnin Özetini Verme, Metni Kısaltma, Metne Ekleme Yapma gibi Uygulamaların Metnin Bütününe Anlamını Bozmamasına Yönelik Bulgular	99
3.7. Türkçe Ders Kitaplarındaki Dünya Edebiyatı Metinlerinin Öğrencilerin Anlayamayacağı Derecede Zor Olmaması Gerektiğine Yönelik Bulgular	104
3.8. Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerinin Daha İyi Anlaşılması İçin Farklı Materyallerden Faydalanılması Gerektiğine Yönelik Bulgular	106
3.9. Türkçe Ders Kitaplarındaki Dünya Edebiyatı Metinlerinin Türk Millî Eğitim Sisteminin Genel Amaçlarına Uygunluğuna Yönelik Bulgular	111
SONUÇ VE ÖNERİLER	114
KAYNAKÇA	128

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Dünya Edebiyatına Ait Metinlerin Olduğu 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitapları	33
Tablo 2: 1981 Temeleğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı ile 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programında Okuma Metinleri Açısından Ortak Olan Maddeler	34
Tablo 3: Millî Değerler Açısından Dünya Edebiyatı Metinleri	40
Tablo 4: Öğrencilere Okuma Zevki Kazandırması Maddesine Yönelik Dünya Edebiyatı Metinleri	44
Tablo 5: Öğrencilere Dil Bilinci Kazandırma ve Türkçenin Güzelliklerini Ortaya Koyma Özelliğine Yönelik Dünya Edebiyatı Metinleri	51
Tablo 6: Türkçe Ders Kitaplarındaki Dünya Edebiyatına Ait Metinlerde Sıkça Karşılaşılan Dil Yanlışlıkları	75
Tablo 7: Öğrencileri Bilimsel Düşünmeye Yönelmesi ve Onların Eleştirel Düşüncelerini Sağlamasına Yönelik Dünya Edebiyatı Metinleri	78
Tablo 8: Sanatsal Değer Taşınması ve Öğrencilerin Kişisel Gelişimine Katkıda Bulunmasına Yönelik Dünya Edebiyatı Metinleri	83
Tablo 9: Metnin Özetini Verme, Metni Kısaltma, Metne Ekleme Yapma gibi Uygulamaların Metnin Bütünü Anlamını Bozmamasına Yönelik Dünya Edebiyatı Metinleri	99
Tablo 10: Öğrencilerin Anlayamayacağı Derecede Zor Metin Olmaması Gerektiğine Yönelik Dünya Edebiyatı Metinleri	104
Tablo 11: Ders Kitaplarındaki Metinlerin Daha İyi Anlaşılması İçin Farklı Materyallerden Faydalanılması Gerektiğine Yönelik Bulgular Dünya Edebiyatı Metinleri	106
Tablo 12: Türk Millî Eğitim Sisteminin Genel Amaçlarına Uygun Olması Maddesine Yönelik Dünya Edebiyatı Metinleri	111

Tablo 13: 1981 ve 2005 Türkçe Dersi Programlarında Ortak Olan Maddelere Aykırı Özellikler Gösteren Metinler	112
---	-----

KISALTMALAR

M.	Matbaacılık
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
TDK	Türk Dil Kurumu
vb.	ve benzerleri
vd.	ve diğerleri
Y.	Yayımları / Yayınevi / Yayıncılık
Y. D.	Yayın Dağıtım

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın problem durumu, problem cümlesi, amacı, önemi ve ilgili araştırmalar üzerinde durulmuştur.

Problem Durumu

Teknoloji, takip edilmesi güç bir hızla her geçen gün kendini yenilemektedir. Çağın gerekleri ve getirileri eğitim sistemiyle birleştirilmezse geri kalmışlık baş gösterecektir.

1981 yılında hazırlanan bir Türkçe programı, yirmi birinci yüzyıldaki bir öğrenciye hitap edemez. Bilgisayar ve internetin yaygın olarak kullanıldığı, Çoklu Zekâ'ya uygun eğitim anlayışının yaygınlaştığı bu dönemde 1981'den kalma bir eğitim programı verimli olamayacaktır. Bilgisayarın renkli, görüntülü, sesli dünyasına alışmış bir öğrenciyi öğretmenin etkili olduğu bir sınıfta başarılı kılmak mümkün değildir.

Okullarda teknoloji sınıfları var olsa da bütün derslikler ve öğrenciler için yeterli bilgisayar sayısına henüz ulaşılmamıştır. Yani ülkemizde teknoloji ilerlese de eğitim sistemimizin temel kaynağı, ders kitaplarıdır. Bu sebeple ders kitaplarının değiştirilip geliştirilmesi ihtiyacı doğmuştur.

2005 yılında hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı ile 1981 Temeleğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı arasında gözle görülebilir bir ilerleme vardır. 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı ile ders kitaplarının iç ve dış yapısının tamamen değiştiği, öğretmenin rehber pozisyonunda bulunduğu bir anlayış, Türk eğitim sistemine kazandırılmıştır. Yeni programda öğretmen, öğrenci ile ders kitapları ve bilgi kaynakları arasında bir köprü vazifesi görecektir. Öğrencinin metinden hareketle kurala ulaşması gerekecektir. Bu nedenle ders kitaplarındaki metinlere düşen görev artmaktadır. Bu çalışmada, ders kitaplarındaki dünya edebiyatı metinlerinin içerik açısından incelenmesi yapılmış ve metinlerin eksik, hatalı yönlerinin yanında iyi, başarılı tarafları ortaya konulmuştur.

Problem Cümlesi

Türkçe ders kitaplarındaki dünya edebiyatı metinleri içerik açısından değerlendirildiğinde bu metinlerin olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir?

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, 1981 Temeleğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı ile 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programına uygun olarak hazırlanan Türkçe ders kitaplarındaki dünya edebiyatına ait okuma metinlerinin içerik açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

Alt Amaçlar

1981 Temeleğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı ile 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programına uygun olarak hazırlanan Türkçe ders kitaplarındaki dünya edebiyatına ait okuma metinlerinin aşağıda belirtilen ilkelere ne derece uygun olduğunu tespit etmek amaçlanmaktadır:

Ders kitaplarındaki okuma metinleri,

1. Millî değerlere uygunluk açısından,
2. Öğrencilere okuma zevki kazandırma açısından,
3. Öğrencilere dil bilinci kazandırma ve Türkçenin güzelliklerini ortaya koyma açısından,
4. Öğrencileri bilimsel düşünmeye yöneltme ve onların eleştirel düşüncelerini geliştirme açısından,
5. Sanatsal değer taşıma ve öğrencilerin kişisel gelişimine katkıda bulunma açısından,
6. Metnin özetini verme, metni kısaltma, metne ekleme yapma açısından,
7. Öğrencilerin anlayabileceği zorlukta olması açısından,
8. Uygun görselle desteklenmesi açısından,
9. Türk millî eğitim sisteminin genel amaçlarına uygunluğu açısından ne durumdadır?

Araştırmanın Önemi

Ergenlik dönemine girmiş veya girmek üzere olan ikinci kademe öğrencileri için rol model çok önemlidir. Kendi çevresinde uygun rol modeli veya bulunduğu yerde kendi düşünce tarzına uygun bir ortamı olmayan öğrenci, yalnız kalacaktır. Öğrencilerin sosyalleşmesi için gerekli alt yapı okullarda oluşturulur. Dersler de en fazla etkileşimin olduğu zaman dilimleridir. Bu bağlamda eğitim sistemimizin en önemli materyalinin ders kitapları olduğu gerçeği göz önüne alınırsa ders kitaplarındaki metinlerin önemi ortaya çıkacaktır.

Bu çalışma, ideal metnin taşınması gereken özellikler ile kullanılmış ve hâlen kullanılan kitaplardaki metinlerin var olan özelliklerini ortaya koyması açısından önemlidir. Bu çalışma ile kullanımdan kalkan kitapların aksak yönleri ile kullanılmaya devam edilen kitaplarda da aynı sorunların devam edip etmediği belirlenmeye çalışılmıştır. Ders kitaplarını kullanan öğretmenlere, ders kitabı hazırlayan yazarlara metinlerde dikkat edilmesi gereken yönleri vurgulaması ve hatırlatması bakımından katkıda bulunulacağı düşünülmektedir.

Sınırlılıklar

Bu çalışma,

1. 1990-2009 yılları arasında 1981 Temeleğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı ile hazırlanmış 38; 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programına uygun olarak hazırlanmış 9 adet Türkçe ders kitabı ile,
2. Bu kitaplarda yer alan dünya edebiyatına ait okuma metinleri ile,
3. 1981 Temeleğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı ile 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programında okuma metinleri açısından ortak olduğu tespit edilen 9 madde ile sınırlandırılmıştır.

İlgili Araştırmalar

Bu bölümde araştırmayı kuramsal açıdan desteklemek amacıyla araştırma konusuyla doğrudan veya dolaylı olarak ilgili olan araştırmalara yer verilmiştir. Bu araştırmalardan Aslan (2006)'ın, Esengül (2006)'ün, İşcan (2004)'in, İşeri

(2002)'nin, Kabadayı (2006)'nın, Kan (2010)'ın, Karabıyık (2006)'ın, Melanlıoğlu (2008)'nun, Şen (2008)'in, TaŐıgüzel (2004)'in ve Yalçın (2005)'in araştırmaları doğrudan ilgiliyken Calp (2006)'ın, Gündoğdu (2011)'nun, Kutlu (2006)'nun, Pehlivan (2008)'in, Sezer (2005)'in, Solaklı ve Yaylı (2009)'nın ve Ünal (2006)'ın araştırmaları dolaylı olarak çalışmaya destek vermiŐtir.

Aslan (2006), “Türkçe Ders Kitaplarında ‘Türkçe Olmayan Sözcükler’in Kullanımı Üzerine Bir İnceleme” adlı çalışmasında Türkçe ders kitaplarında yabancı sözcüklerin kullanılıp kullanılmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Bu amaç doğrultusunda, ilköğretim 1, 2, 3, 4 ve 5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin başı ve metin sonu soruları, yabancı sözcüklerin (Türkçe olmayan sözcüklerin) varlığı bakımından “içerik çözümlemesi” tekniği ile incelenmiştir. Bulgulara göre, Türkçe ders kitaplarında en çok “tema” sözcüğü olmak üzere sırasıyla “kelime”, “isim”, “hikâye”, “Şekil”, “tablo”, “cevap” ve “işaret” sözcükleri kullanılmıştır. Bunun dışında kitaplardaki sorularda yazım ve noktalama yanlışları ile anlatım bozukluklarının olduğu da görölmüŐtür. Sonuçta, Türkçenin kendi öz değerlerini yansıtmaya gibi özel bir görevi ve sorumluluğu olan Türkçe ders kitaplarının bu bakımdan duyarlı ve titiz hazırlanmadığı tespit edilmiştir.

Calp (2006), “Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerle İlgili Soru ve Etkinliklerin 1981 ve 2005 Tarihli Türkçe Programlarında Yer Alan Davranışlar İle Kazanımlara Uygunluğunun Karşılaştırılması” adlı çalışmasında öğrencilerin güçlü bir ana dili bilinci ve sevgisi kazanmaları için araç olacak metinlerin ve metinlerle ilgili çalışmaların önemini vurgulamayı ve 1981 tarihli programa göre hazırlanan ilköğretim okulları üçüncü sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinleri izleyen anlama - anlatma sorularının “1981 tarihli İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı”nda öğrencilere kazandırılmak istenen davranıŐlara uygunluğu ile 2005 tarihli programa göre hazırlanan üçüncü sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerle ilgili etkinliklerin “2005 tarihli İlköğretim Okulları Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu”ndaki kazanımlara uygunluğunu karŐılaŐtırmalı olarak belirlemeyi amaçlamıştır. Bu doğrultuda 1981 tarihli programa uygun olarak hazırlanmış dört ders kitabından rastgele seçilen 28 metnin altında yer alan sorular ve 2005 tarihli programa göre hazırlanmış üç ders kitabındaki tüm etkinlikler incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda 2005 tarihli İlköğretim Okulları Türkçe Dersi Öğretim

Programı ve Kılavuzuna göre hazırlanan öğrenci çalışma ve ders kitaplarının, program kazanımlarına yeterli düzeyde uygunluk gösterdiği, bu açıdan 1981 tarihli programa göre hazırlanan ders kitaplarının çok ilerisinde olduğu tespit edilmiştir.

Esengül (2006), “İlköğretim Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Dil ve Anlatım Yanlıları” adlı araştırmasında, ilköğretim düzeyindeki öğrencilere doğru Türkçeyi öğretmek ve ana dilini sevdiren onun en güzel şekilde yazılıp okunmasını sağlamak amacıyla yazılan Türkçe ders kitaplarının ana dili bilinci, duyarlılığı ve sevgisi kazandırmakta ne kadar yeterli olduğunu ya da olmadığını dili doğru kullanmak bakımından tespit etmeyi amaçlamıştır. Bu bağlamda Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun onayıyla ders kitabı olarak kabul edilen ve beş yıl süreyle ilköğretim sekizinci sınıf öğrencilerine okutulan ders kitaplarından üçü ele alınmış, bunların içerikleri, metinler ve metinleri işleyen sorular taranmıştır. Araştırmanın sonucunda incelenen ders kitaplarındaki dil yanılarından hareketle; Türkçe ders kitaplarında azımsanmayacak kadar dil yanlısının olduğu, ders kitaplarının Türkçeyi doğru öğretmede ve dil becerilerini kazandırmada eksik bulunduğu; dolayısıyla, Türkçe eğitiminin sorunsuz olmadığı ve Türkçe öğretiminin özellikle küçük yaştaki bireyler için daha özenle ele alınması gerektiği düşüncesi ortaya çıkmıştır.

Gündoğdu (2011), “İlköğretim Sekizinci Sınıf Dinleme Metinlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı çalışmasında Pasifik Yayınları’na ait 8. sınıf Türkçe dersi öğretmen kılavuz kitabında (2009) yer alan dinleme metinlerini çeşitli değişkenler (tema-metin uyumu, metinlerin yaş grubuna uygunluğu, metinsellik ölçütleri) açısından değerlendirmek, bu çerçevede metinlerin dinleme sürecine katkısını belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışma sonucunda adı geçen ders kitabındaki dinleme metinlerinde içerik ve biçimsel açılardan, dinleme becerisini geliştirmeye yönelik birtakım yetersizlikler olduğu tespit edilmiştir.

İşcan (2004), “İlköğretim İkinci Kademe Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Öğrencilere Estetik Zevk Kazandırmadaki Rolü” adlı çalışmasında ilköğretim ikinci kademe Türkçe dersinde estetik duyarlığın gelişmesine yönelik olarak ders kitaplarında yer alan metin dağılımını, içeriğin estetik zevk oluşturmadaki katkısını tespit etmeyi amaçlamıştır. Sonuç olarak

öğrencilerin şiir ve şair ile ilgili düşüncelerinin daha çok duygulanım çerçevesinde geliştiği, şiirden alınan hazzı yorumlayamadıkları tespit edilmiştir. Ders kitaplarındaki edebî metinlerle ilgili resimlemelerde estetik duyguyu görsel açıdan geliştirip tamamlamak kaygısının taşınmadığı, sadece resimsel öğelere verildiği belirlenmiştir. Bu bağlamda ders kitaplarındaki metinlerin, öğrencilerin duygu dünyalarını zenginleştirecek, hayal güçlerini besleyerek yaratmaya dönüştürecek, estetik ahlak sahibi kılacak, estetik yargıda bulunabilmelerini sağlayacak türden olması gerektiği vurgulanmıştır.

İşeri (2002), “Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin İlköğretim Programına Uygunluğunun İncelenmesi: Göstergibilimsel Bir Betimleme” adlı çalışmada ilköğretim sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin niteliğinin ve işleniş biçiminin öğrenciye eleştirel düşünebilme, metni farklı açılardan inceleyebilme, görünenden hareketle görünmeyen soyut yapıları çıkarabilme ve yorumlayabilme gibi davranışları edindirme yeterliliğini saptamayı amaçlamıştır. Bu sebeple sekizinci sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin nitelikleri, İlköğretim Kurumları Türkçe Öğretimi Programında belirlenen ve bireye kazandırılması istenen amaç ve davranışların edindirilmesindeki yetkinlik düzeyi incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda ders kitaplarının iç ve dış yapı özelliklerinin eğitsel özellikleri desteklemediği ve ders kitabı olma özelliklerini yeterince taşımadığı bulgularına ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra kitapların baskı kalitesinin yeterli olmadığı, öğrencide merak uyandıracak, ilgisini çekecek biçimsel bir düzenin olmadığı belirlenmiştir. Çalışmada, örnek metinlerin çözümlenmesi ve değerlendirilmesi sonucunda Millî Eğitimin temel yasasına ve genel amaçlarına göre hazırlanması gereken ders kitaplarının biçim ve içerik bakımından yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Kabadayı (2006), “İlköğretim Okullarında Okutulan 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin 1981-2004 Türkçe Öğretim Programlarına Uygunluğunun İncelenmesi” adlı çalışmada, ilköğretim 5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin niteliğinin ve işleniş biçiminin; öğrenciye Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, eleştirel düşünebilme, metin aracılığıyla verilen temayı farklı açılardan inceleyerek algılayabilme, görünenden hareketle görünmeyeni –soyutlukları- çıkarabilme ve yorumlayabilme gibi kazanımların verilmesindeki yeterliliği saptanmayı amaçlanmıştır. Bu doğrultuda 1981 temelli Türkçe Öğretim Programı

esas alınarak hazırlanmış 5. sınıf Türkçe ders kitabından örneklem alınan metinlerle; 2004 yılında yenilenen Türkçe Öğretim Programı esas alınarak hazırlanmış 5. sınıf Türkçe ders kitaplarından örneklem alınan metinlerin karşılaştırılması yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda 2004 Türkçe Öğretim Programının tüm Türkiye’de uygulamaya konduğu 2005-2006 Eğitim-Öğretim Yılıyla beraber; bu programda belirtilen kazanımları gerçekleştirebilecek düzeyde metinlerin yer aldığı ders kitaplarının, öğrenci çalışma kitaplarının ve öğretmen kılavuz kitaplarının hazırlanmış olduğu; 1981 Türkçe Öğretim Programına uygun hazırlanan, incelenen ders kitabının, programın içeriğinde yer alan hedef ve davranışları kazandırmada yetersiz olduğu belirlenmiştir.

Kan (2010), “Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Kültür Öğeleri Açısından İncelenmesi” adlı çalışmasında Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları ilköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitabında (2008), kültür öğelerine ne ölçüde yer verildiğini ve bu öğelerin öğrencilere nasıl aktarıldığını belirlemeyi amaçlanmıştır. Bu çalışma sonucunda, incelenen ders kitabında dil, din, tarih, örf ve âdetler, aile ve akrabalık ilişkileri, giyim kuşam, sanat, spor, yiyecek, içecek ve beslenme, vatan ve evrensel değerler ile ilgili kültür öğelerine yer verildiği tespit edilmiştir. Bu kültür öğelerinin metinler ve resimlerle öğrencilere aktarılmaya çalışıldığı belirlenmiştir.

Karabıyık (2006), “İlköğretim 6.-8. Sınıflar Türkçe Ders Kitaplarındaki Dil Yanlışları” adlı çalışmasında Türkçe ders kitaplarının, dil öğretiminde üstlendiği görevi ne kadar yerine getirdiğini, bir başka deyişle dil öğreten kitapların ihtiyaca ne derece cevap verip hatalardan arındırılmış olduğunu tespit etmeyi amaçlamıştır. Bu doğrultuda 41 kitap incelenmiş ve dil yanlışları tespit edilmiştir. Çalışma sonunda Türkçe ders kitaplarının öğrencilere Türkçeyi öğretmekten ve hatta sevdirmekten uzak olduğu; hem okuma parçaları hem de metin altı çalışmalarındaki çok sayıda yanlışın, öğrencinin dilinin kurallarını yanlış öğrenmesine sebep olacak derecelere ulaştığı tespit edilmiştir.

Kutlu (2006), “MEB İlköğretim 6, 7. ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Söz Varlığı Açısından Değerlendirilmesi” adlı araştırmasında MEB Yayınları’na ait Türkçe ders kitaplarındaki metinler, deyimler, kalıp sözler,

atasözleri, terimler ve çeşitli anlatım kalıplarının zenginliği bakımından ele almıştır. Buna göre ders kitaplarında sınıf seviyesine göre sırasıyla 7321, 8142 ve 10345 adet sözcük içermektedir. Çalışmada sonuç olarak Türkçe ders kitaplarına alınacak metinlerin, Türkçe öğretimi amaçlarına uygun olarak, kapsamı ve sözcükleri açısından sınıflar arası gelişmeye paralel olarak artırılması ve çeşitlendirilmesi tavsiye edilmiştir.

Melanlıoğlu (2008), “Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretim Programları” adlı çalışmasında ilköğretimde kültür aktarımının sistemli bir şekilde gerçekleştiği düşünülen Türkçe dersinin öğretim programlarında bu konuya ne kadar yer verildiğini ortaya koymayı amaçlamıştır. Çalışma sonucunda, cumhuriyetin ilanından bugüne uygulanan programlarda kültür aktarımı ile ilgili noktaların 1981 Programı’na kadar ihmal edildiği tespit edilmiş; Türkçe derslerinde kültür aktarımının sistemli ve planlı bir şekilde yapılması gerektiği belirlenmiştir. Programlarda yer alan amaç ve açıklama bölümlerindeki ifadelerde, okullarda kültür aktarımı yapma görevi ağırlıklı olarak Türkçe dersine verildiği belirtilmiş, fakat bu faaliyetlerin nasıl yapılacağı hakkında, 1981 ve 2005 programları hariç, herhangi bir açıklama olmadığı Melanlıoğlu tarafından tespit edilmiştir. Adı geçen iki programda kültür aktarımına yönelik yapılan açıklamaların sınırlı olduğu oysaki programın, Türkçe derslerinde yapılacak her türlü çalışma hakkında öğretmene rehberlik etmek zorunda olduğu vurgulanmıştır. Öğretmen, amaçları görmekle beraber bu amaçlara nasıl ulaşabileceği, derslerde hangi faaliyetlere yer vermesi gerektiği hakkında programdan bilgi alamamaktadır. Çalışmada, bu durumun, amaçlara ulaşmada başarısızlığa neden olacağı söylenmiştir.

Pehlivan (2008), “Türkçe Kitaplarında Sözcük Dağarcığını Geliştirme Sorunu ve Çözüm Yolları” adlı çalışmasında, Türkçe ders kitaplarındaki sözcük öğretiminin nasıl olduğunu incelemeyi bunların eksikliklerini belirlemeyi ve bir ana dili ders kitabında ne gibi sözcük çalışmalarına yer verilmesi gerektiğiyle ilgili öneriler sunmayı amaçlamıştır. Çalışmada 2003-2004 öğretim yılında MEB tarafından okutulması önerilen Türkçe ders kitaplarından altı tanesi seçilmiş ve incelenmiştir. Çalışmada, Türkçe için yaş ve düzeye göre hangi sözcüklerin ne sıklıkla öğretileceği ile ilgili çalışmaların noksanlığından kitaplarda öğretilmek için seçilen sözcüklerin, yazarların kişisel deneyimlerine kaldığı belirtilmiş ve kitaplarda sözcük dağarcığını

geliştirmeyle ilgili eksik olan bir diğer boyutun da tekrar ve pekiştirme alıştırmalarının yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sezer (2005), “İlköğretim 1. Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Değerlerin İncelenmesi” adlı çalışmasında Türkçe ders kitaplarında ilköğretim programında yer alan değerlerin olup olmadığı, varsa hangilerinin olduğunu tespit etmek için 2004-2005 eğitim öğretim yılında her sınıftan 3 tane olmak üzere 15 ders kitabı ve bu kitaplardaki 611 metin incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda ilköğretim 1. kademedeki Türkçe ders kitaplarından genel olarak sadece 4 değer (doğanın güzelliklerine hayatında yer verme, Türk milletini yücelten Türk büyüklerine yer verme, Türk milletini yücelten Türk büyüklerine saygı duyma ve çevresindeki canlı varlıklara saygı duyma) üzerinde yoğunlaşmış, Millî Eğitim’in amaçlarında ifade edilen değerlerin çoğu ders kitaplarında yer almadığı tespit edilmiştir. Araştırma verileri incelendiğinde Millî Eğitim tarafından belirlenen değerle, Millî Eğitim’in organı olan kurumdan (Talim Terbiye Kurulu) onay almış ve Millî Eğitim tarafından ücretsiz olarak dağıtılan kitaplarda Millî Eğitim’in kendi değerlerini işlemediği görülmüştür.

Solaklı ve Yaylı (2009), “İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarının Türler Açısından İncelenmesi” adlı çalışmalarında ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında bulunan metinleri tür yönüyle incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın evrenini Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun 2006–2007 yılından başlayarak ilköğretim okullarının 6, 7 ve 8. sınıfları için 5 yıl süreyle ders kitabı olarak kabul edilen ve “MEB, Koza, Pasifik ve Batu” yayınevlerince hazırlanan Türkçe ders kitaplarında bulunan toplam 155 metin oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda Türkçe ders kitaplarının hazırlanmasında gerekli özenin gösterilmediği belirlenmiştir. Türlerin dengeli dağıtılmaması, önemli türlere kitaplarda yer verilmemesi, öğrenci seviyesinin göz ardı edilmesi, gerçek hayatın kitaplara aktarılamaması, metinlerin çok uzun oluşu ve metinler arası okumaya önem verilmemesi gibi unsurlar başlıca sorunlar olarak değerlendirilmiştir.

Şen (2008), “Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin İlettiği Değerler Açısından İncelenmesi” adlı çalışmasında, altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin hangi değerleri iletmediğini tespit etmeyi ve bu

değerlerin kitaplara göre dağılımlarını belirlemeyi amaçlamıştır. 2596 sayılı Tebliğler Dergisi'nde, altıncı sınıfta okutulacak Türkçe ders kitabı olarak belirtilen altı yayınevinden Bilsoft Yayınları hariç diğer beş yayınevine ait (Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Özgün Matbaacılık, A Yayınları, Koza Yayın Dağıtım, Evrensel İletişim Yayınları) Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin tamamı incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda ders kitaplarında yer alan metinlerin belirlenen değerleri iletmede yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Ders kitaplarındaki metinler en çok sevgi, duyarlılık ve vatanseverlik değerlerini iletmektedir. Misafirperverlik, aile birliğine önem verme ve barış değerlerinin ise en az iletilen değerler olduğu tespit edilmiştir.

Taşgüzel (2004), “İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarında Öğretici Nitelikli Metinlerdeki Eşdizimsel Örüntülemelerin Görünümü” adlı çalışmada, metinlerin tutarlılık düzeyini gözlemlenebilir kılmak amacıyla yapılmış ve ilköğretim 6, 7, 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin söylem yapısı, sınıflar arası beklenen olası kavramsal gelişimler de göz önünde bulundurularak metin dilbilimsel veriler çerçevesinde çözümlenmiştir. Çalışmada MEB Yayınları'na ait 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinler incelenmiş ve MEB tarafından ilköğretim öğrencileri için hazırlanan Türkçe ders kitaplarının, öğrencinin kavramsal gelişimini tetikleyici yönde bilinçli bir edim içinde olmadığı ve bu durumun açık bir tanıtı olarak ders kitaplarındaki metinlerin kavramsal açıdan bir gelişme/büyüme göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Ünal (2006), “Öykülerin Türkçe Öğretimindeki İşlevi ve 6., 7., 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Yerinin İncelenmesi” adlı çalışmada, öykülerin Türkçe öğretimindeki işlevi ve 6, 7, 8. sınıf ders kitaplarındaki yerini tespit etmek amacıyla Tebliğler Dergisi'nde belirtilen 32 Türkçe ders kitabından 26'sı üzerinde inceleme yapmıştır. Çalışmada ders kitaplarındaki öykülerin dağılımları incelenmiş ve bu dağılımların dengeli olmadığı tespit edilmiştir. Çalışmada ele alınan 26 kitaptaki toplam 115 öyküden sadece 10 tanesinin dünya edebiyatına ait eserlerden seçildiği saptanmıştır. Çalışmada, öğrencilerin yabancı kültürleri öğrenebilmesi için dünya edebiyatına ait metinlere daha çok yer verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Yalçın (2005), “İlköğretim 1. ve 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Söz Varlığı Unsurlarının Eğitsel Açından Değerlendirilmesi” adlı çalışmada, ilköğretim

1. ve 5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki söz varlığı unsurlarını belirlemek ve değerlendirmek amacıyla Talim Terbiye Kurulu'nun 2003-2004 eğitim öğretim yılında ilköğretim okullarında 1. ve 5. sınıflarda okutulmak üzere 2549 sayılı Tebliğler Dergisi'nde önerilen ders kitaplarından ikisi incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda ders kitaplarının sözcük sayısı bakımından yetersiz olduğu; söz varlıklarının zengin olmadığı; ders kitaplarında temel söz varlığı dışında kalan ve öğrenilmesi zor olan kelimelerin bulunduğu; sözcük türlerinin dağılımında denge olmadığı; atasözü, deyim, ikileme gibi kalıp ifadelerin az kullanıldığı tespit edilmiş ve elde edilen bulgular ışığında ilköğretim 1. ve 5. sınıf Türkçe ders kitaplarının öğrencilerin yaş, bilişsel gelişim ve buna bağlı olarak düzenlenen öğretim ilkelerine tam anlamıyla uygunluk göstermediği belirlenmiştir.

Dil

Dil; düşünce, duygu ve dileklerimizizi karşımızdakilere anlatmaya yarayan bir işaretler dizgesidir (Özdemir, 2000: 14); zihinde oluşan ve zihni yapılandıran çok yönlü bir iletişim aracıdır (Charlesworth, 1996'dan aktaran: Saban, 2005: 170). Dil, herhangi bir niyetin açığa vurulmasına, dolayısıyla bir zihinden bir başka zihne aktarılmasına yarayan bir işaretler sistemidir (Kavcar, Oğuzkan ve Aksoy, 2007: 2). Dil, duygu ve düşüncelerimizi, hayal ve isteklerimizi anlatmamızı sağlayan geniş çaplı anlaşmadır. Dil, sadece konuşarak değil yazarak veya beden hareketleri ile görerek de iletişimi sağlar. Dış dünya ile bağlantı kurarken önemli olan hangi yolu kullandığınız değil, kullandığınız yolun algılanabilirlik düzeyidir. Bu sebeple konuşurken, yazarken ve dahi sözsüz olarak iletişim kurmak istendiğinde muhatabın bildiği ve anladığı dil unsuru tercih edilmelidir.

Birey ve toplum bazında anlamı ve tanımı değişen “dil”in genelgeçer tanımlarından bazıları şunlardır:

Ergin (2007: 3)'e göre dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabii bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak bu kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir.

Onan (2005: 9)'a göre dil, son derece karmaşık bir sistem olan beyinde oluşup, insan zihnini, zamanın üç boyutunda mevcut olan her şeye doğru, onu kullanan bireylerin uzlaşımlarıyla oluşturulan ses, anlam ve biçimlerden örülmüş yapısal birimler eşliğinde; okuma, yazma, dinleme ve konuşma yoluyla tetikleyebilme gücüne sahip her yönüyle sistematik, insanî bir yetidir.

Özdemir (2000: 15)'e göre dilin bir başka özelliği de kişileri birbirine bağlama gücüdür. Bu gücünden ötürü dil, bir insan topluluğunu gelişigüzel bir topluluk olmak durumundan çıkarır, ulus olma katına erdirtir.

Saussure (2001: 49)'e göre toplum içinde dil, her beyinde bulunan bir izler bütünü olarak yaşar ve birbirinin eşi tüm örnekleri bireylere dağıtılmış bir sözlüğü andırır bir bakıma.

Yakıcı, Yücel, Doğan ve Yelok (2008: 2)'a göre dil, bir toplumu oluşturan kişilerin düşünce ve duygularının o toplumda ses ve anlam bakımından geçerli ortak ögeler kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan çok yönlü ve gelişmiş bir sistemdir.

Bu tanımlardan da anlaşıldığı gibi dilin sadece iletişim görevi yoktur. Dil, aynı zamanda toplumun sahip olduğu kültürel mirası aktaran, bireyleri ortak bir paydada toplumla birleştiren, bireylere aidiyet etiketi yapıştıran bir organizmadır.

Ana Dili

Çocuğun ailesinden, yakın çevresinden öğrendiği dile ana dili denir. Özdemir (2000: 16)'e göre her ulusun kendine özgü diline ana dili denir. Ana dili önce anneden, sonra yakın çevreden ve gittikçe toplumun kendisinden öğrenilen, insanların içinde yaşadığı toplumla güçlü bağlar kurmasını sağlayan dildir (Temizkan, 2003: 2). Ana dili, ilk olarak anneden ve yakın aile çevresinden, daha sonra da ilişkili bulunulan çevrelerden öğrenilen, insanın bilinçaltına inen ve bireyin bir toplumla en güçlü bağlarını oluşturan dildir (Aksan, 2004: 175). Tanımlardan hareketle, birey, çevresinde konuşulduğu şekliyle dili edinir. Eğitim-öğretimin amacı, edinilen bu bilgiyi kurallı hâle getirmektir.

Türkçeye büyük önem veren Mustafa Kemal ATATÜRK, “Türk demek dil demektir. Milliyetin çok bariz vasıflarından birisi dildir. Türk milletindenim diyen insanlar her şeyden evvel ve mutlaka Türkçe konuşmalıdır. Türkçe konuşmayan bir insan Türk harsına, camiasına mensubiyetini iddia ederse buna inanmak doğru olmaz.” diyerek ana dilinin aynı zamanda aidiyet bildirdiğini vurgulamaktadır.

Ana dili, dolayısıyla metinler örtülü anlamlar içermektedir. Bu örtülü anlamlar metnin bildirişim özelliğini yansıtır. Ders kitabı hazırlayanların metnin bu özelliğini mutlaka göz önünde bulundurması gerekir. Ders kitaplarına sıradan metinler yerine Türkçenin doğru, güzel, estetik bir şekilde kullanıldığı ve bildirişim yönü kuvvetli metinler konmalıdır. Bu tür seçimler öğrencilerde okuma kültürünün ve sevgisinin filizlenmesine hatta kök salmasına da katkıda bulunacaktır (Şen, 2008: 3). Öğrenci, okuyarak kendi bilgi birikimini arttıracak ve okuduğu eserlerin yönlendirmesiyle araştırma yapmayı öğrenecektir. Okuyarak ve araştırarak dili kullanma becerisi de gelişen öğrenci, ait olduğu toplumun birikimlerini taşıyan bir numune hâline gelecektir.

Ana Dili Eğitimi

Çocuk, dil ile ilgili ilk bilgileri çevresinden edinir. Örtük olarak yüklemi, özneyi, deyimleri, atasözlerini, sıfatı, zamiri ve daha pek çok dil unsurunu edinir. Öğrenim hayatı başladığında bu unsurların ne manaya geldiğini, nerelerde ve nasıl kullanıldığını öğrenir. Bu sayede çocuk, doğru bildiklerini pekiştirir, yanlış bildiklerini düzeltir. Yani verilen eğitim sayesinde çocukta zaten var olan bilgi, açık hâle getirilir. Farkındalık evresi başlar. Ana dili eğitiminin başarısı, açık hâle getirilen bu bilginin örtükleştirilmesiyle ölçülebilir. Kısaca öğrenci, önceden bildiği, okulda kullanım yerini ve nedenini öğrendiği unsurları, tekrar otomatik olarak kullanabilmelidir.

Özel ya da kamusal alanda, resmî bir sıfatı olsun ya da olmasın, eğitilmiş olsun ya da olmasın, herkes ana diline sevgi gösterisi yapmaktadır. Ancak, bu tür söylemlerin gerçek anlamda ana dili bilincinden kaynaklanmadığını, bu davranışın toplumda sığ bir gelenek hâline gelmiş romantik yaklaşımların ürünü olduğunu

kolaylıkla görebiliyoruz. Radyo ve televizyonlardaki yeterli düzeyde Türkçe bilmeyen, konuşma ve okuma özürsü sunucular, sokakları kaplayan İngilizce tabelalar, yabancı dille eğitim - öğretim yaptığını gururla söyleyen ve reklamlarında bu yönünü ön plana çıkaran eğitim kurumları... Bütün bunlar, Türkçe öğretiminde ve ana dili bilinci kazandırmada hangi noktada olduğumuzu göstermektedir (Demir ve Yapıcı, 2007: 178).

Okulda her türlü teorik bilgiyi edindiği varsayıldığı için mezun olan bireyler, bu bilgileri uygulamaya geçirmekte sorun yaşamaktadırlar. Bu bağlamda eğitim - öğretim programlarının eksik noktaları belirlenmeli ve bu konuda gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

Ana dili öğretimi, ulusal bilinci koruması ve yükseltmesi açısından önemli olduğu için önemli bir husustur. Bu nedenle ana dili öğretiminde temel ilkeler olması gerekir. Bu ilkeleri Özdemir şöyle toparlamıştır (1983: 24):

1. Ana dili öğretiminde çocuğun dilsel evreni çıkış noktası olacaktır. Çocuğun dilsel evreniyse çevresiyle, ilgi ve gereksinimleriyle sınırlıdır. Eğitimin değişik aşamalarında bu sınır aşamalı bir biçimde geliştirilecektir.
2. Ana dili etkinlikleri belli bir ilişki ağı içinde bir bütün oluşturur: konuşma dinlemeyi, dinleme anlamayı, anlama söze veya yazıya dönüştürmeyi gerektirir. Etkinlikler arasındaki ilişki ağı, derslerin akışını ve değişkenliğini oluşturmalıdır.
3. Ana dili dersi bir bilgi dersi değil, bir beceri ve alışkanlık dersidir. Alışkanlığın oluşması, becerilerin kazanılması ise yapmayı ve uygulatmayı gerektirir.
4. Ana dili dersi, bir alışkanlık ve beceri dersi olduğu kadar insan kişiliğini kurma, geliştirme dersidir. Bu derste incelenecek metinler, bunlar üzerinde yaptırılacak çalışmalar, kişiliğin oluşumunda önemli bir yeri olan ulusal bilinci ve coşkuyu kazanma, olayları neden sonuç ilişkisi içinde ele alarak yargılama gücünü geliştirme, güzel metinler aracılığıyla, dil beğenisini yerleştirme, yazma ve okuma etkinliğiyle imgelem gücünü besleme, güzel ve etkili anlatma amacına yönelik olmalıdır.

5. Ana dili dersi hem bir amaç hem de bir araç dersidir. Bu bağlamda her ders bir ölçüde ana dili dersi, her öğretmen de ana dili öğretmenidir. Biçimsel bir benzetme değildir bu. Ana dili öğretiminde sürdürülen ve alışkanlığa dönüştürülmek istenen davranışlar tüm öteki dersleri de kuşatır.

Bu ilkeler doğrultusunda ana dili eğitiminin amaçları: Bireye temel dil becerilerini kazandırmak ve bu becerileri kullanarak kendini etkili bir şekilde ifade etme bunun yanında da anlama yetisi kazandırmak, Türkçe dil bilgisi kurallarını öğrenerek hayatında uygulayabilmektir. Bunların sağlıklı olarak işleyebilmesi için birey okuyarak ve dinleyerek kelime hazinesini sürekli genişletmelidir. Bu nedenle bireye okuma alışkanlığı kazandırmak, ana dili için bağımsız bir amaç olarak ele alınabilir.

Okuma alışkanlığı kazanmış, kelime hazinesi genişlemiş, anlama ve anlatma gücü gelişmiş bireylerin toplumsal ve evrensel kültüre de büyük yararları olur. İnsan, ana dili ile yazılmış eserler yoluyla ulusal ve evrensel ahlak ölçülerini tanır, dilini iyi kullanarak ortaya koyduğu eserlerle de buna katkıda bulunur. Dilinin ulusal değerini kavrar ve onun bu özelliğini yitirmemesi için gerekli çabaları gösterir. Ayrıca mesleği ile ilgili yayınları izleyerek gerekli bilgilere ulaşır (Temizkan, 2003: 3). Kısacası birey, ana dilini edindikten ve ana dilini aktif bir şekilde kullanmaya başladıktan sonra sadece bireysel olarak gelişmez, toplumsal ve evrensel olarak da gelişmeye katkıda bulunur.

Temel Dil Becerileri

Öğrencilerin, kendilerini gerçekleştirmiş, aktif, sosyal, düşünen, sorgulayan, tartışan, araştıran ve üreten bireyler olarak yetişebilmeleri için, dinleme, okuma, yazma, konuşma, görsel okuma ve görsel sunu ile ilgili temel becerileri kazanmaları gerekmektedir (Yılmaz ve Topal, 2010: 786).

Temel dil becerilerinden konuşma ve yazmada aktif kelime hazinesi kullanılırken okuma ve dinlemede alıcı kelime hazinesi kullanılır. Yani birey konuşurken ve yazarken belleğinde var olan, önceden edindiği kelimeleri kullanırken okuma ve dinlemede yeni kelimeler öğrenir, kelime hazinesi genişler. Bu bakımdan

okuma ve dinlemeye anlama, okuma ve yazmaya ise anlatma becerileri denir. Bu dil becerilerinden en önce dinleme, sonra konuşma görülür. Okuma ve yazma ise genellikle bireyin okullaşmasından sonra kazandığı becerilerdir.

2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı, “okuma, dinleme/izleme, konuşma, yazma, temel dil becerileri” ile dil bilgisinden oluşmaktadır (MEB, 2006: 5). Bu programda yer alan temel dil becerilerinin oranları dinleme / izleme %15, konuşma %20, okuma %30 ve yazma %20’dir. Dil bilgisinin oranı ise ikinci kademenin her basamağında %15’tir. Programda ağırlık, anlama becerilerine verilmiştir.

1. Dinleme / İzleme

Dinleme/izleme, iletişim kurmanın ve öğrenmenin temel yollarından biri olup verilen iletiyi doğru bir şekilde anlama, yorumlama ve değerlendirme becerisidir. Görsel ve işitsel araçların hayatın her alanında giderek yaygınlaşması ve bu araçların eğitimde kullanılması etkili bir dinleme / izleme eğitimi gerekli kılmaktadır. Bu becerinin geliştirilmesiyle, öğrencilerden dinlediklerini / izlediklerini sıralama, sınıflama, sorgulama, ilişkilendirme, eleştirme ve bunlarla ilgili çıkarımlarda bulunma gibi üst becerileri gerçekleştirmesi beklenmektedir (MEB, 2006: 5).

Doğduğu andan itibaren çevresiyle herhangi bir şekilde bağ kuramayan birey, dili öğrenmeye dinleyerek başlar. Bu bağlamda ana dili eğitiminin temelini dinleme oluşturur.

Dilin dört temel dil becerisi içinde en çok kullanılanı dinleme becerisidir. Ancak dinleme becerisinin eğitimi, diğer üçüne göre daha az önemsenir. Bu, gelişmiş ülkelerin eğitim sistemlerinde de böyledir. Bu yanılmanın sebebi, dinleme becerisini doğuştan kazandığımız düşüncesidir. Oysa son yıllarda yapılan araştırmalarda günlük hayatta iletişim konusunda karşılaşılan güçlüklerin başında doğru dinleme alışkanlığı kazanılmamasının etkisi görülür. İşitme ve dinleme arasındaki farkın kavranılması, dinlemenin önemini bir kere daha ortaya koyacaktır. İşitme, doğal bir sürecin sonucudur. Dinleme ise öğrenilmesi gereken bir beceridir (Ünalın, 2001: 71). İşitme, isteğimiz dışı gerçekleşirken dinleme, belli bir amaç doğrultusunda yapılmaktadır (Demirel, 2004: 70). Kişi, dış dünyadaki seslerin hepsini işitebilir; ancak sadece

kendi işine yarayacak olanlara yoğunlaşır yani işine yarayacak olanları dinler. Bu sebeple ana dili eğitimindeki dinleme, bireye algıda seçicilik yapmayı öğretme ve bunu uygulama süreci olarak ele alınmalıdır.

2. Konuşma

Konuşma, düşüncelerin, duyguların ve bilgilerin seslerden oluşan dil aracılığıyla aktarılmasıdır (Demirel, 2004: 90). Konuşma; bireyin sosyal hayatında iletişim kurmasını, bilgi ve birikimlerini paylaşmasını, duygu, düşünce, hayal ve gözlemlerini ifade etmesini sağlayan en etkili araçtır. Programda, konuşma becerisinin geliştirilmesiyle; öğrencilerin Türkçenin estetik zevkine vararak ve zengin söz varlığından faydalanarak kendilerini doğru ve rahat ifade edebilmeleri, sosyal hayatta karşılaşacakları sorunları konuşarak çözebilmeleri, yorumlayıp değerlendirebilmeleri amaçlanmaktadır (MEB, 2006: 6).

Konuşma, eğitimin temel aracıdır. Çocuklar, okula gelmeden önce Türkçe konuşmayı iyi kötü öğrenmiş olurlar. Ancak bu konuşma, kendi yaşlarının ve çevrelerinin Türkçesidir. Genellikle yetersizdir, mahallî ağız özellikleri taşır (Ünalın, 2001: 111). Sağlıklı bireylerde genellikle dinlemeden sonra edinilen ikinci dil becerisi konuşmadır. Çevresinde gördüğü, duyduğu dili edinen çocuk, standart Türkçe ile okulda tanışır. Temel dil becerilerinden konuşmanın amacı, öğrencilerin standart Türkçeyi düzgün ve anlaşılır bir şekilde kullanarak kendi duygu, düşünce, istek ve dileklerini rahat olarak ifade etmelerini sağlamaktır.

Konuşma; bireyin sosyal hayatında iletişim kurmasını, bilgi ve birikimlerini paylaşmasını, duygu, düşünce, hayal ve gözlemlerini ifade etmesini sağlayan en etkili araçtır (Özbay, 2006: 7). Günlük hayatta insanlar arasındaki etkileşimlerin çoğu konuşmadaki sözlerle gerçekleşmektedir. Bu yönüyle dil, özellikle de konuşma dili, toplumsal yaşamın temelini oluşturmaktadır (Temizyürek, Erdem ve Temizkan, 2007: 19). Buradan hareketle iyi konuşmanın, toplumsal yaşamda etkili bir duruma gelebilmeyi sağlayacağı sonucuna ulaşılabilir.

3. Okuma

Okuma, yazı dilinde kullanılan işaret ve şifrelerin sesletim yoluyla çözülmesidir. Temizkan (2009: 7)'a göre okuma, öncelikle yazılı ve basılı semboller gibi bazı uyarıların duyu organlarına ulaşmasıyla başlar.

Okuma, ses organları ve göz yoluyla algılanan işaret ve sembollerin beyin tarafından yorumlanarak değerlendirilmesi ve anlamlandırılması sürecidir. Okuma becerisi, öğrencinin farklı kaynaklara ulaşarak yeni bilgi, olay, durum ve deneyimlerle karşılaşmasını sağlar. Dolayısıyla bu beceri; öğrenme, araştırma, yorumlama, tartışma, eleştirel düşünmeyi sağlayan bir süreci de içine alır (MEB, 2006: 6). Görüldüğü üzere okuma, tek bir kaynaktan alınan bilgilerle sınırlanamaz. Gerçek anlamda bir okuyucu olabilmek için farklı becerilere de sahip olmak gerekir.

Yirmi birinci yüzyılda sadece adını ve soyadını veya basit bir mektubu okuyup yazmak, gelişmiş toplumlarca okuryazarlık düzeyi olarak, teknolojik üretim ve bu üretimden faydalanma açılarından yeterli görülmemektedir. Okuduğunu anlayan, anladığını da içinde yaşadığı ortamı geliştirmek amacıyla çeşitli yönlerden kullanabilen fonksiyonel okuyucuların yetiştirilmesi, okuma yazma eğitim ve öğretiminin de buna göre düzenlenmesi düşüncesi, bütün gelişmiş ülkelerde kabul görmektedir (Akyol, 2010: 1). Bu sebeple Türkiye'de de gerçek okuyucuları yetiştirmeye yönelik girişimlerde bulunulmalıdır. Okuduğu metni, sesletimden öteye geçip anlama ulaşamayan bireyler yetiştirmek, ana dili eğitiminin başarısız olması demektir.

Eskiden okuma, bir cümlenin anlamını alma aracı olarak değerlendirilmekteydi. Günümüzde ise beyin teknolojisini geliştirme aracı olarak tanımlanmaktadır. Yazılı işaretler zihinsel kavramlara çevrilerek doğrudan beyne yüklenilmektedir. Yani okuma sonunda elde edilen bilgiler belleğe kaydedilmektedir (Güneş, 2000: 53). Dolayısıyla okuma, bireyin alıcı kelime hazinesini genişletir.

Okuma, okulda yazı dilinin öğrenilmesi ile başlayan ve hayat boyu devam eden süreçtir. Okuma, yazının sesletimi ve yazıda anlatılanların anlaşılması olmak

üzere çift kanallı bir beceridir. Okumaya başlayan ilköğretim birinci sınıf öğrencisi, metni anlamaktan ziyade sesletim yapmaktadır. İlerleyen sınıf düzeylerinde sesletimden anlama geçiş çalışmaları da artmalıdır.

4. Yazma

Yazma, düşüncelerimizi ifade edebilmek için gerekli sembol ve işaretleri motorsal olarak üretebilmek (Akyol, 2010: 51); öğrencinin gördüğünü, duyduğunu, düşündüğünü ve yaşadığını yazarak anlatması (Ünalın, 2001: 123); düşünceyi, duyguyu, olayı yazı ile anlatma (Demirel, 2004: 102) olarak tanımlanabilir.

Yazılı anlatım, bireyin kendini doğru ve amacına uygun olarak ifade etmesinde ve iletişim kurmasında en etkili araçlardan biridir. Türkçe Öğretim Programı'nda yazma becerisinin geliştirilmesiyle; öğrencilerin duygu, düşünce, hayal, tasarı ve izlenimlerini dilin imkânlarından yararlanarak ve yazılı anlatım kurallarına uygun şekilde anlatmaları, yazmayı kendini ifade etmede bir alışkanlığa dönüştürmeleri ve yazma yeteneği olanların bu becerilerini geliştirmeleri amaçlanmaktadır (MEB, 2006: 7).

Anlatma becerisinin diğer ayağı olan yazma, bireyin fikir dünyasının kalıcı olmasını sağlar. Konuşma ile dillendirilen duygu, düşünce, istek ve dileklerin zamana karşı direnmesine fırsat verir. Türk kültüründe “Söz uçar, yazı kalır.” şeklinde önemi vurgulanan yazı, konuşma sırasında dikkatsizlikten veya başka nedenlerden ötürü yapılan dil yanlışlarının, gafların daha az olmasını sağlar. Çünkü yazı dilinde düşünceler hem yazılıp hem okunabildiği için kontrol etmek daha kolaydır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ DÜNYA EDEBİYATI METİNLERİNİN İÇERİK AÇISINDAN İNCELENMESİNE YÖNELİK KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Metin Kavramı

“Yazılı olan her ürün metin midir? Metin olması için bir ürünün ne gibi özellikleri olmalıdır?” sorularına yanıt bulunmaya çalışılan bu bölümde dil biliminin birikimlerinden faydalanılmıştır.

Yazılı ürünler, yazar ile okur arasında bir köprü gibidir. Fakat bu köprü, sınırlı kelimelerle kurulduğu için bir ayağı hep eksiktir. Sözlü ürünlerde vurgu, tonlama, duraklama, jest, mimik gibi etkenler anlama katkı sağlarken yazılı ürünlerde bunu sağlamaya çalışan sadece noktalama işaretleridir. Onlar da metni sözel ifadenin etkileycilik seviyesine ulaştıramaz. İşte bu yüzden metnin etkileyciliğini arttırmak için daha farklı yollara başvurulmalıdır.

Metnin en küçük birimi olan cümle, genellikle en az bir yüklemden oluşan ve yargı bildiren kelimeler dizisi, şeklinde tanımlanır. Fakat dildeki bütün cümleler, bir yargı ifade etmez.

Örneğin; “Belki çirkin de görür.” (Esendal, 1996’dan akt. Coşkun: 2005) cümlesi tek başına bir yargı ifade etmesine rağmen, metin bağlamından ayrı olarak düşünüldüğünde okuyucunun algılaması için çok yetersiz kalacaktır. Bu cümleyi tek başına okuyan bir kimse, doğal olarak şu soruları soracaktır: “Çirkin görecektir kim? Neyi çirkin görür? Çirkin görme dışında ne yapar?”

Aynı cümle, bağlam (context) içinde okunduğunda ise çok daha fazla anlam ifade edecektir:

“Ayaşlı, Hasan Bey ve ben, Halide’yi karşımıza alıp konuşuyoruz, ona hizmetçi gibi değil Ayaşlının kızı imiş gibi davranıyoruz. Halide görgülü bir kız olmadığı için karşımızda biraz yakışsız sözler söylediği, şaka etmeye kalkıştığı da oluyor. Biri dışarıdan görse bunları fazla bulur. Belki çirkin de görür.” (Coşkun, 2005: 36).

De Beaugrande (1985: 42) metni cümle ötesi birim ya da cümleler dizisi olarak görmenin, metnin iletişimsel yönünü ihmal etmek anlamına geldiğini belirtmiştir. Çünkü böyle bir bakış açısı metnin sadece dil bilgisel parçalardan ibaret olduğunu düşündürmektedir. Oysa metni, bağlamdan soyutlanmış biçimsel niteliklerle izah etmek mümkün değildir. Bir metin, gerçek değerini insanlar arasındaki iletişimsel değeri ile kazanır (Aksan, 1991’den akt. Coşkun, 2005: 37).

Özdemir (2007: 36), okumaya konu olan basılı ve yazılı, anlam ve anlatım bütünlüğü bulunan her şey geniş anlamda bir metindir. Bir şiirden bir romana, bir cümleden bir paragrafa değin basılı ve yazılı dil ürünlerinin tümünü metin terimiyle adlandırıyoruz, derken Erkul (2007: 96), metin; cümlelerden oluşmayıp onlarla şifrelendirilen yoğun, karmaşık bir anlam ünitesidir, der. Yani cümlelerin altında saklanmış başka anlamların da olduğunu vurgular.

Günay (2001: 106-108)’a göre bir bütünsellik anlatacak biçimde zamanda ve uzamda düzenlenmiş her türlü tümce dizilimi metin olarak değerlendirilebilir. Metin, kendini oluşturan dilsel göstergelerden kurulmuş anlamlı yapılar bütünüdür. Taşgüzel (2004: 75)’e göre metin, belirli bir bildirişim bağlamında bir ya da birden çok kişi tarafından sözlü ya da yazılı olarak üretilen bir dil dizgesi bütünüdür.

Coşkun (2005: V)’a göre metin, hayatın her alanında çok önemli bir iletişim aracıdır. Eğitimde, hele de dil eğitiminde metinlerin yeri çok önemlidir. Dil eğitimi, büyük oranda metinler merkezinde gerçekleştirilir. Derslerde, ders kitaplarındaki metinleri değerlendirmeye ve bu metinlerden hareketle yazılı veya sözlü biçimde yeni metinler oluşturmaya yönelik etkinlikler gerçekleştirilir. Bu açıdan Türkçe eğitiminde metin oluşturma ve metni değerlendirmenin özel bir önemi vardır.

1.2. Metnin İçerik Unsurları

Bir metinde anlatılmak istenen şeyin yol haritasının metin henüz yazılmamışken çıkarılması gerekir. Yazar, bu doğrultuda gideceği yolu belirler ve ona göre yolculuğa başlarsa daha başarılı olacaktır. İşte yazarın, hedefe giden en sağlıklı yolu belirlemesine yarayan unsurlara metnin içerik unsurları denir. Bunlar konu, tema ve tez, yani ana düşüncedir.

1.2.1. Konu: Konuşmada, yazıda, eserde ele alınan düşünce, olay veya durum, mevzu (TDK, 2005: 1211); sözlü veya yazılı eserlerde ele alınan temel unsurdur.

Özdemir (2002: 19 ve 2008: 96)'e göre konu, yazarın üzerinde durduğu, hakkında yazı yazdığı şeydir. Konu, üzerinde söz söylenen, yazı yazılan (Gariboğlu, 1972: 136), eser oluşturulan olay, durum ya da sorun olarak tanımlanır. Konuyu, durgun bir suya atılan taşa benzetebiliriz. Nasıl durgun bir suya düşen taş, suyu dalga dalga açar ve genişletirse duygu, düşünce ve hayaller de bir konu etrafında dalga dalga genişler ve yayılır (Yakıcı vd., 2008: 48). Yani konu, bir metnin ilk adımıdır. Konu belirlendikten ve işlenmeye başladıktan sonra metin şekillenir.

Çetin (2006: 121)'e göre "Romancı ne anlatıyor?" sorusunun cevabı konuyu verir. Romanın konusu, olayların en kısa bir biçimde özetlenmiş tanımı ve romanın anlattığı şeyin bir hüküm içinde ifadesidir. Bir başka açıdan romana sorduğumuz "Neyi anlatıyor?" sorusuna aldığımız bir iki cümlelik cevaptır. Yani romanda 'denmek istenen' değil, 'denilen şey'dir. Bu 'denilen şey', 'denmek istenen'e alt yapı görevi gören bir malzemedir. Kişiler kadrosunun ne zaman, nerede ve nasıl bir olay yaşadıklarının kısaca ifadesidir.

Eğitim kurumlarımızda yapılan anlatım derslerinde genellikle öğrencilere bir konu verilir ve onlardan bu konuda yazı yazmaları istenir. Böylece seçilen konuların öğrencilerin yaşlarına ve ilgi alanlarına uygun olduğu baştan kabul edilir. Böyle bir çalışma biçimiyle aynı zamanda öğrencilerin hepsinin belirlenen konuda bilgileri olduğu da öngörülmüş olur. Oysa öğrencilerin ilgi alanları değişiktir ve bilgileri de eşit değildir (Temizkan, 2003: 17). Bu sebeple yazma etkinlikleri yapılacağı zaman

konu tespiti sürecinde tek bir konu verilmemelidir. Öğrencilerin bireysel farklılıkları dikkate alınarak benzer özelliklere sahip olanlar belirlenmeli, her bir öğrencinin üzerinde kalem oynatabileceği ortak birkaç konu öğrencilerin seçimine bırakılmalıdır. Böylece yazma etkinliklerinden istenilen verim elde edilmiş olur.

1.2.2. Tema: Türkçe Sözlük (TDK, 2005: 1945)'e göre tema, asıl konu; öğretici veya edebî bir eserde işlenen konu, düşünce, görüştür.

Bir yazıda işlenen ve geliştirilen görüş, düşünüş ya da duyustur. Yazar, yapıtında ele aldığı konuyu basamak yaparak asıl ereğini ortaya koymaya çalışır (Gariboğlu, 1972: 146).

Bir metinde sadece düşünce değil, duygu ve hayal de iletilir. Yaratıcı kurgusal yazılarda düşünceler duygulaştırılarak veya duyguların arkasına gizlenerek verilir. Bir metnin okuyucu üzerinde bıraktığı duygusal izlenime tema denir (Yakıcı vd., 2008: 61).

Her olayın bir meydana geliş şekli vardır. Doğrudan doğruya olayın doğuşunu anlatmak, konuyu anlatmaktır. Fakat bir olayı konu alan yazımızda olayla ilgili kendimize özgü görüş ve düşüncemizi geliştirirsek yazının temasını ortaya koymuş oluruz (Gariboğlu, 1972: 146). Yani yazar, konuyu açarken kendi duygularını ve görüşlerini de işin içine kattığı anda temayı vermeye başlar.

Tema, konudan hareketle okuyucuya aktarılmak istenen genel duygudur. Yakıcı vd. (2008: 61)'ne göre bir türkü dinlerken, bir roman, hikâye veya şiir okurken, bir film izlerken sevindiğimizde, üzüldüğümüzde, kızdığımızda, gözlerimiz dolduğunda duygusal tepkiler vermiş oluruz. Aslında bu, bizim temayı fark ettiğimiz işaretidir.

1.2.3. Tez (Ana Fikir-Ana Düşünce-İleti): Kavcar (1999: 43)'a göre tez, bir eserin yazılış amacıdır. Her yazar eserini bir amaçla yazar. Onun, eseriyle okuyucuya vermek istediği şey vardır. İşte buna ana fikir ya da temel düşünce denir.

Gariboğlu (1972: 150)'na göre bir edebiyat sanatçısının kendi görüş, anlayış ve sezgisine göre ele aldığı konunun işlenişinde temel tuttuğu ve okuyucular tarafından anlaşılmasını istediği bir fikri vardır. Bu fikre ana fikir denir.

Yakıcı vd. (2008: 58) ne göre metindeki baskın düşünceye ana düşünce denir. zdemir (2002: 23) ise tezin yazarı yazmaya iten etken olduğunu söyler. Tanımların ortak noktası çıkarılırsa tez kısaca, yazarın okuyucuya aktarmak istediği temel fikirdir.

Ana fikir genelde üst düzey düşünme süreçlerinin (analiz, sentez, değerlendirme) kullanılmasıyla elde edilir (Akyol, 2006: 150). Yazar, vermek istediği mesajı konu ve tema ile gizler. Yardımcı fikirler ile karmaşık hâle getirir. Okuyucu, eseri okurken yardımcı fikirlerde kaybolmamalı, eserin tamamında neyin anlatıldığına odaklanmalıdır. Bu sebeple okuyucu, üst düzey düşünme süreçlerinden geçerek yazarın asıl anlatmak istediği fikre varmalıdır.

Çoğu kez konu ile ana fikir birbirine karıştırılır. Ana fikir yazılış nedeni, konu ise yazılma malzemesidir. Konu, bir eserde işlenmek istenen ham maddedir, malzemedir. Her öyküde bir tek konu vardır. Ona bağlı olarak ikinci ve üçüncü derecede konular da olabilir. Bunlar genel olarak *tema* ya da *tem* diye adlandırılır. Bir duygu, düşünce, olay veya durum konu olabilir (Kavcar 1999: 43).

Bütün bu tanımlarda temanın daha geniş ve genel, konunun ise öznel ve somut olduğu grlmektedir. Tez ise anlatılmak istenen konunun okuyucuya aktarılması için yazılan yazıyı oluşturan çatıdır. Farklı konularda yazılmış metinler aynı temayı anlatmaya yönelik olabilir.

Buradan hareketle bir yazının metin olması için bazı özellikleri taşıması gerektiği gerçeği ortaya çıkmaktadır:

1.3. Metinsellik Ölçütleri

Bir ürünün metin olabilmesi için üründe olması gereken özellikler nelerdir? Çeşitli kaynaklarda yer alan bilgilerin ortak başlıkları derlendiğinde, bir ürünün metin olabilmesi için gereken özelliklerin yedi başlıkta ele alındığı görülmektedir:

1.3.1. Bağdaşıklık (Cohesion): Bir metnin oluşumunu sağlayan cümleler arasındaki anlam bağlantısı ve bütünlüğe “bağdaşıklık” denir (Erkul, 2007: 98). Metindeki kelime ve cümlelerin dilbilgisel ilişkilerinin ele alınmasıdır bağdaşıklık. Cümleler arasındaki anlamsal ilişkilerdir. Yani yüzey ya da küçük yapısı ile ilgilidir. Gönderim, eksilteli anlatım, değiştirim, bağlama ögeleri ve kelime bağdaşıklığı, bağdaşıklığı sağlayan araçlardır. Halliday ve Hasan’a göre bağdaşıklık, söylemde bir ögenin yorumunu bir başka ögeye bağlı olarak yapıldığı durumları ifade eder (Halliday ve Hasan, 1976’dan akt. Coşkun, 2007: 236).

Bağdaşıklık ile söz konusu olan, metni oluşturan tümceler arası ilişkileri ortaya koymaktır. Örneğin tümceler dizilişi, oluşturucu ögelerin yinelenmesi, artgönderimler, öngönderimler, eksilteli yapılar, eylem zamanının belirlenmesi, tümceler arası bağlantı ögeleri gibi sözdizimsel ögelerin belirlenmesi bağıntı ile ilgilidir (Günay, 2001: 59). Bağdaşıklık kısaca, metnin görünen yapısındaki ilişkinin sağlanmasıdır.

1.3.2. Tutarlılık (Coherence): Tutarlılık, metinde verilen bilgilerin kompozisyon düzeni içerisinde bulunmasıdır (Erkul, 2007: 99). Metnin parçaları arasındaki mantıksal düzen ve bağlantılara dayanan ilişkidir tutarlılık. Yani metnin derin ya da büyük yapısı ile ilgilidir. Tutarlılığın temelinde bir varsayım vardır. O da okuyucunun metin dışındaki bilgisi ile metindeki kavramlar arasındaki ilişkiyi ve sürekliliği kavradığı, bu ilişkiye yönelik çıkarımları yaptığı varsayımdır. Çünkü bir yazar, kafasındakileri tamamen metne yansıtamaz. Boşlukları okurun doldurması gerekmektedir. İşte tutarlılık, okuyucunun bu boşlukları doldurmasına yardımcı olur.

Bir metni bağlantı açısından incelemek, onun tümcelerinin ve paragraflarının sıralanışını ve çizgiselliğini ortaya koymak demektir. Bir metni tutarlılığı bakımından incelemek, üstü yapı olarak genel metin çerçevesinde, metnin tümünü

anlamsal olarak değerlendirmek demektir. Tümcelerin sıralanışını ve aralarındaki ilişkileri ele almak, bağlantısal bir inceleme; genel olarak metnin bütünlüğünü ele almak ise tutarlılıkla ilgili bir değerlendirmedir (Günay, 2001: 97).

1.3.3. Amaçlılık (Intentionality): Bir bildiriği üreten özne, ürettiği bildirisi ile alıcı üzerinde belirli bir etki yaratmayı amaçlar. Yani her vericinin bir niyeti vardır (Günay, 2001: 105). Amaçlılık, metnin bir amaca hizmet etmek için yazılmış olmasıdır. Nitekim yazar, genellikle metnin ön sözünde veya sonuç bölümünde amacını, niyetini ortaya koyar. Böylece mesajını vermek ister (Erkul, 2007: 97). Dolayısıyla hiçbir metin amaçsız oluşturulmaz. Yazarın amacı, metnin ana fikrini ortaya koyar. Metin de bu ana fikir etrafında genişler, şekillenir. Oluşan cümlelerden hareketle okur, yazarın amacını anlayabilmeli, cümleler okuru amaca götürmelidir.

1.3.4. İkna Edicilik (Kabul Edilebilirlik - Acceptability): Ana fikir belirlendikten sonra yazarın hedef kitlesinin anlayabileceği şekilde uygun ifadeler ve delillerle metni ortaya koymasısıdır.

Okuyucu açısından bir metnin kabul edilebilirliği; bir yanıyla kendi öznel yanlarından (kültür düzeyi, eğitim durumu, yaşı, vb.) diğer yanıyla da içinde bulunduğu toplumla olan ilişkileriyle ilgili bir durumdur (Günay, 2001: 108). Aslında her okuyucu, metni yeniden yazar, kendi iç dünyasında. İşte ikna edicilikte önemli olan, metinle okuyucuyu birleştirebilmektir. Metnin amacını anlayamayan bir okur, metinden uzaklaşır. Erkul (2007: 98)'a göre metindeki amacın gerçekleşebilmesi, metnin kabul edilebilirlik niteliği ile doğrudan ilgilidir. Okuyucu ile metin arasında bir anlam ilişkisi kurulmadan metnin kabul edilebilirliği sağlanamayacağı için de okuyucunun belirli bir birikime sahip olması gerekmektedir.

1.3.5. Bilgilendiricilik (Informativity): Bilgilendiricilik niteliği, metnin okuyucuyu bilgilendirmesidir (Erkul, 2007: 97). İyi bir metinde eski ve yeni bilgiler birbiriyle iç içe sunulmalıdır okura. Yeni bilgilerin çok olduğu bir metin, okuyucunun dikkatini dağıtabilir. Çünkü hiç anlaşılmayan bir metin halindedir. Eski bilgiler de çok olmamalıdır, zira metnin bir çekiciliği kalmaz. Ancak eski ve yeni bilgiler dengeli bir şekilde verilirse okurun ilgisi çekilebilir.

Hiçbir metin tek başına her şeyi ifade etmez; bütün metinler mutlaka metin dışı bilgilere ihtiyaç duyar. Bazen bir metni anlamak için gerekli bilgileri o metnin dışında birçok kaynaktan öğrenmiş olmak gerekir. Metin dışı bilgilere kültürler arası bilgi aktarımı sırasında daha çok gereksinim vardır. Özellikle farklı kültürlerden çeviri yoluyla aktarılan metinlerde, metin dışı bilgilere daha fazla ihtiyaç duyulur. Bu yüzden çevirmenler, okuyucu kitlesinin anlamakta güçlük çekeceğini düşündüğü bazı durum, olay veya tanım gibi bilgileri “çevirmenin notu” şeklinde dipnot olarak verir (Günay, 2003’ten akt. Coşkun, 2007: 239).

1.3.6. Duruma Uygun Olma (Stiuationality): Metnin konusu, hitap ettiği kitle, ulaşmak istediği amaç ve metin türüne uygun düşecek şekildeki anlatımdır. Metinde ele alınan konu ile verilmek istenen mesajın hedef kitlesi metinden uzak kalmamalı, metni anlayabilmelidir. Metinde geçen kelimelerin, öğrenci seviyesine uygun olup olmaması da bu alanla ilgilidir. Çünkü verilen metinler marifetiyle öğrencinin hem var olan bilgileri pekiştirilmeli hem de öğrenci, yeni şeyler öğrenmelidir. Bu sebeple metinde geçen kelimeler, özenle seçilmelidir. Bu sayede metin, hitap ettiği kitleye uygun olabilir.

1.3.7. Metinler Arasılık (Intertextuality): Bir metin diğer tüm anlatımlardan yalıtılmış, onlardan soyutlanmış bir şey değildir. Bir metin tek başına yazılmamıştır, tek başına değildir ve tek başına okunamaz; başka metinlerle ilişkisine göre bir değeri ve anlamı vardır (Günay, 2001: 149). Bazı edebî türler, diğer metinlerin desteğiyle kendini oluşturur (Erkul, 2007: 98). Kısaca, hiçbir metin özgün değildir. Yazar bir metni oluştururken, o güne kadar kendisini beslemiş olan metinlerden faydalanır. Bu sebeple her ne kadar basit olursa olsun, her metin aslında girift bir geçmişe dayanır. Bu yüzden her yazar, amacını belirledikten sonra hedef kitlesini de tespit etmelidir.

Metin oluşturmadaki temel amaç, bir mesajın başka kişilere ulaştırılmasıdır. Bu mesajın etkili biçimde ulaştırılması için başvurulan yollardan biri de metinler arası ilişkiler kurmaktır. Örneğin bir düşünceyi açıklarken o düşünceyi destekleyici bir hikâye anlatmak, metne bir şiiri, bir özdeyişi veya bir atasözünü katmak bu amaçla gerçekleştirilen metinler arası bir ilişkidir (Coşkun, 2007: 240). Yazarın asıl

anlatmak istediği, vermek istediği mesaja giden yolda kullanılan materyaller de metinler arası anlatım sağlar.

Bir metin, okuyucuya konuyla ilgili daha önceden okunan metinleri çağrıştırabiliyor ve böylece okuyucunun daha önce öğrendikleriyle metindeki bilgileri bağdaştırmasını sağlayabiliyorsa başarılı bir metindir. Bir eserde başka eserlerle ilişki ne kadar artarsa metnin düşünsel seviyesi o kadar çok artar (De Baugrande ve Dressler, 1981'den akt. Coşkun, 2005: 47). Bu sebeple bir metnin bilişsel alanda daha büyük bir etki yaratması; okuyucuyu araştırmaya ve öğrenmeye yönlendirmesi bakımından metinler arası ilişkiler önem arz etmektedir.

Bir metinde bulunması gereken bu özelliklerden hareketle metinlerin örtülü anlamlar içerdiği ve içermesi gerektiği görölmektedir. Bu örtülü anlamlar, metnin bildirişim özelliğini yansıtır. Ders kitabı hazırlayanların metnin bu özelliğini mutlaka göz önünde bulundurması gerekir. Ders kitaplarına sıradan metinler yerine Türkçenin doğru, güzel, estetik bir şekilde kullanıldığı ve bildirişim yönü kuvvetli metinler koyulmalıdır. Bu tür seçimler öğrencilerde okuma kültürünün ve sevgisinin filizlenmesine hatta kök salmasına da katkıda bulunacaktır.

1.4. Ana Dili Eğitiminde Kullanılacak Metinlerde Bulunması Gereken Özellikler

Ana dili eğitiminde kullanılacak metinlerde bulunması gereken özellikler, 1981 yılında hazırlanan Temeleğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı ve diğer eski programlar ile çağa uygun olduğu düşünölen gelişmeler temel alınarak 2005 yılında hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programında maddeler hâlinde sunulmuştur. Buna göre okuma metinlerinde bulunması gereken özellikler şunlardır (MEB, 2006: 56):

1. Metinler, Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olmalıdır.
2. Metinlerde millî, kültürel ve ahlakî değerlere, milletimizin bölünmez bütönlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.
3. Metinlerde siyasî kutuplaşmalara ve ayrımcılığa yol açacak bölücü, yıkıcı ve ideolojik ifadeler yer almamalıdır.

4. Metinlerde öğrencilerin sosyal, zihinsel, psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek cinsellik, karamsarlık, şiddet vb. öğeler yer almamalıdır.
5. Metinlerde insan hak ve özgürlüklerine, insanî değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır.
6. Metinler, dersin amaçları ile kazanımlarını gerçekleştirecek nitelikte olmalıdır.
7. Metinler kitapların yanı sıra dergi, gazete, ansiklopedi, ansiklopedik sözlük, resmî internet siteleri ile basılı materyallerin çevrim içi sunumlarından seçilebilir. Aynı kaynaktan ikiden fazla metin alınmamalıdır.
8. Metinler, öğrencilerin ilgi alanlarına ve seviyesine uygun olmalıdır.
9. Metinler, işlenecek süreye uygun uzunlukta olmalıdır.
10. Metinler, Türkçenin anlatım zenginliklerini ve güzelliklerini yansıtan eserlerden seçilmelidir.
11. Metinler; dil, anlatım ve içerik açısından türünün güzel örneklerinden seçilmelidir.
12. Metinlerde tutarlılık ve bütünlük olmalıdır.
13. Dünya edebiyatından seçilen metinlerin çevirilerinde Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanılmış olmasına özen gösterilmelidir.
14. Metinler, öğrencilerin dil zevkini ve bilincini geliştirecek, hayal dünyalarını zenginleştirecek nitelikte olmalıdır.
15. Metinler, öğrenciye eleştirel bir bakış açısı kazandıracak özellikler taşınmalıdır.
16. Metinler, öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır.
17. Metinler, öğrencilerin duyu ve düşünce dünyasını zenginleştirmek amacıyla yönelik olarak farklı yazar ve şairlerden seçilmelidir.
18. Metinler, yazar ve şairlerin yalnızca edebî yönlerini ön plana çıkarmalıdır.
19. Metinler, öğrenciye okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandıracak nitelikte olmalıdır.
20. Yıl boyunca işlenecek okuma metinlerinin 2/3'ü bütün hâlinde alınmalıdır. Bütün halinde alınan metinlerde eğitsel yönden uygun olmayan ifadeler varsa çıkarılmalıdır.
21. Yıl boyunca işlenecek olan okuma metinlerinin 1/3'ünde metnin özünü ve anlam bütünlüğünü bozmamak kaydıyla kısaltma ya da düzenlemeye

- gidilebilir. Düzenleme sırasında metne cümle ya da paragraf düzeyinde ekleme yapılamaz.
22. Her metin, öğrencinin söz varlığını zenginleştirecek yeni öğrenilecek söz ve söz gruplarına yer vermeli; ancak bu oran metni oluşturan kelimelerin %5'ini geçmemelidir.
  23. Yıl içinde –dinleme metinleri de dâhil olmak üzere- bir yazardan ikiden fazla metin işlenmemelidir.
  24. Tek yazarlı ya da birden çok yazarlı ders kitaplarında yazarlar tarafından yazılan ya da hazırlanan metin sayısı ikiye geçmemelidir.
  25. Ders kitaplarındaki metinler, içeriğe uygun çeşitli görsel materyaller (fotoğraf, resim, afiş, grafik, karikatür, çizgi film kahramanları vb.) in yanı sıra atasözü, özdeyiş, duvar yazısı veya sloganlarla desteklenebilir.
  26. Ders kitaplarında temaları destekleyen serbest okuma metinlerine yer verilebilir.
  27. Romandan, tiyatro metninden, biyografik ve otobiyografik eserlerden alınan bölüm kendi içinde bütünlük taşımalıdır.

1.5. Dünya Edebiyatı Metinlerinin Ana Dili Eğitimindeki Yeri

Ana diline bilinçle yaklaşma, onu bilinçli kullanma sorumluluğu ve becerisi ilköğretim basamağından itibaren kazandırılmaya başlanır. Bu bağlamda Türkçe ders kitaplarına önemli görevler düşmektedir. Türkçe programında belirtilen amaçlarla örtüşen, öğrencilere ana dilini sevdirecek, kurallarını sezdirecek; onları ana dilini gelişim süreci içinde bilinçle, özenle ve güvenle kullanmaya yönlerecek ders kitaplarına dil bilincimizin kaybolmaya yüz tuttuğu günümüzde daha fazla gereksinim duyulduğu bir gerçektir (Kolaç, 2003: 107).

Özbay (2006: 170)'a göre Türkçenin kurallarının sezilerek davranışa ve zamanla alışkanlığa dönüştürülmesinde ders kitaplarıyla aktarılan Türk ve dünya edebiyatının seçkin örnekleri oldukça etkilidir. Bu nedenle ders kitaplarının programın amaçlarına uygun, edebî değeri olan metinleri içermesi gerekmektedir.

Türkçe öğretiminin amaçlarının gerçekleştirilebilmesi, öğrenme öğretme süreçlerinde kullanılan anlatım gücünü yansıması, seslendiği yaş grubunun kavram

gelişimini desteklemesi ve türlerinin özgün örnekleri olmasıyla ilişkilidir (Sever, 2007: 229). Öğrenciler, Türk eğitim sisteminin ana materyali olan ders kitaplarında dünya edebiyatına ait metinlerle karşılaşp farklı milletlerin edebiyatlarıyla tanışacaklardır. Bu sayede kendi kültürlerinin yansımaları farklı edebiyatlarda görerek bireysel ve toplumsal gelişim süreçlerini daha sağlıklı bir şekilde sürdürecektir.

1.6. Ana Dili Eğitiminde Dünya Edebiyatı Metinlerinden Yararlanmanın Amacı ve Önemi

Türkçe dersi başta “seçici” olmayı öğretmelidir. Türk ve dünya edebiyatının seçkin örnekleriyle öğrencinin tanışmasını sağlayarak klasik eserlerden zevk almayı öğretmelidir. Okumayı alışkanlık hâline getirmelidir. Dilde kaliteyi yaşatarak bu kaliteyi hayatımızın her alanına katabilmeyi öğretmelidir (Çaylar, 2007).

Ana dili eğitiminde dünya edebiyatı metinlerinin kullanılmasının amacı, öğrencilerin evrensel kültür ve sanat ürünleriyle karşılaşmalarını sağlamak, kendi kültür ve sanat ürünleriyle bunların karşılaştırmasını yapmasını sağlamaktır.

Sinan (2009: 76)’a göre anadili eğitiminin mutlaka Türk ve dünya edebiyatının seçkin eserleriyle beslenmesi gerekmektedir. Edebiyat eserlerini ana dili eğitiminin aracı kılmak bir zorunluluktur. Kuru bilgilerle kurgulanmış, estetik kaygılar taşımayan metinlerin insanlara bu anlamda bir katkısı düşünülemez. Çünkü edebî eserler sadece kafaya değil, insanların gönlüne hitap eder. İnsanın duygularına, hayallerine, acılarına, sevinçlerine tercüman olurlar.

Tuncer (2011: 907)’e göre Türk ve dünya edebiyatından okunan her şaheser, okuru yönlendirecek ve olgunlaştıracaktır. Düşünce yazılarına açılan yolda, çocuğun / gencin ufku genişleyecek, olaylara ve insanlara bakış tarzı değişecektir. Türkçe öğretiminde edebî metnin / eserin yeri bu nedenle çok önemlidir. Temel metinler / eserler bilinmeli, bilinçli olarak seçilmeli, okutulmalıdır. Bilinçli bir şekilde seçilen metinler, ana dili eğitimine daha fazla hizmet edecektir. Bu sayede bir metinden beklenen fayda en üst seviyede karşılanacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın hangi yöntem izlenerek yapıldığı “Araştırmanın Modeli”, “Evren ve Örneklem” ile “Veri Toplama Teknikleri” başlıkları altında ele alınmıştır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma, betimsel tarama modeline uygun olarak yapılan bir araştırmadır. Büyüköztürk’e göre (2007: 5) sosyal bilimlerde çoğu araştırma, evrenin tamamı yerine, evreni temsilen yansız olarak seçilen örneklem üzerinde gerçekleştirilir. Bu durumda araştırmacı, ihtiyaç duyduğu verileri örneklemden toplar. Ancak burada temel amaç, toplanan verilere dayalı olarak hesaplanan istatistiklerden hareketle evren hakkında tahminler yapmak ya da evreni bilmektir. Bu araştırmada da örneklemden yola çıkılarak evreni oluşturan Türkçe ders kitapları değerlendirilmiştir.

2.2. Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evreni, 1990-2009 yılları arasında Tebliğler Dergisi’nde tavsiye edilen 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki dünya edebiyatına ait metinlerdir. Örneklem olarak evrenin tamamına ulaşmaya çalışılmıştır. Kitapların bir kısmına, yayınevlerinin ve kitapların adının Tebliğler Dergisi’nde tavsiye edilen kitaplar listesinde yer almasına rağmen, adı geçen kitaplar kullanılmak üzere tercih edilmediğinden ötürü basımı yapılmadığı için ulaşılamamıştır. Bir kısmına ise kitaplar, ülke çapında yaygın olarak kullanılmadığı için ulaşılamamıştır.

Tablo 1: Dünya Edebiyatına Ait Metinlerin Olduğu 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe Ders Kitapları

1981 Temeleğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı				2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı			
Yayınevleri	Yayın Tarihi ve Sınıf Seviyesi			Yayınevleri	Yayın Tarihi ve Sınıf Seviyesi		
	6	7	8		6	7	8
Serhat Yayınları	1996	1996	1996	MEB Yayınları	2009	2008	2008
Salan Yayınları	1997	1995	1995	Pasifik Yayınları	-	2009	2009
Yıldırım Yayınları	2000	2001	2001	Koza Yayın Dağıtım	2008	2008	2009
Düvgün Yayınları	2003	2003	2004	Harf Yayınları	-	2008	-
Fil Yayınevi	2001	2003	2005				
Elit Yayıncılık	2002	2002	2004				
Metinler Matbaacılık	1998	1999	2000				
Altın Kitaplar Yayınevi	2001	2002	2002				
MEB Yayınları	2005	2005	2004				
Mahir Yayınları	2000	1993	1993				
Deniz Yayınevi	-	1996	-				
Servet Yayınları	-	1999	-				
Koza Yayın Dağıtım	-	2003	-				
Kaya Matbaacılık	1993	-	-				
Özer Yayınları	1998	-	-				
Başarı Yayıncılık	-	-	1995				
Tutku Yayıncılık	-	2006	-				
Tutibay Yayınları	2000	-	-				
TOPLAM:	13	14	11	TOPLAM:	2	4	3

Tablo 1’de belirtilen yayınevlerine ait 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki dünya edebiyatına ait metinler, bu çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır.

2.3. Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada 1981 Temeleğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı ile 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programında okuma metinleri açısından ortak olan maddeler uzman görüşü alınarak belirlenmiştir. Bu maddeler, Tablo 2’de sınıflandırılmıştır:

Tablo 2: 1981 Temeleğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı ile 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programında Okuma Metinleri Açısından Ortak Olan Maddeler

Okuma Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler	1981 ve 2005 Programlarındaki Destekleyiciler	
	1981 Temeleğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı	2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı
1. 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarında yer alan metinlerde millî değerlere aykırı unsurlar bulunmamalıdır.	-Türkçe dersleri öğrencinin ulusal kültürümüzün değerli eserleri ile karşılaşmasını sağlayarak ulusal bilincini ulusal coşkusunu geliştirecektir.	-Metinlerde millî, kültürel ve ahlakî değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.
2. 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre okuma metinleri, öğrencilere okuma zevki kazandırmalıdır.	-Öğretmen, başlangıçta bu ilgiyi beslemeli, onun kaybolmamasına çalışmalı ve o ilgiden yararlanarak çocuğu hoşlanacağı türden kitaplar okumaya yöneltmelidir. -Öğretmenin her zaman göz önünde tutacağı şey, önce çocuğun okuma eğilimini saptamak ve onu, o yönde geliştirmektir.	-Metinler, öğrencilerin ilgi alanlarına ve seviyesine uygun olmalıdır. -Metinler, öğrenciye okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandıracak nitelikte olmalıdır.
3. 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarında öğrencilere dil bilinci kazandıracak ve Türkçenin güzelliklerini ortaya koyacak metinler bulunmalıdır.	-Türkçe dersleri öğrencinin güzel metinleri tadarak duygusunu ve Türk diline olan sevgisini geliştirecektir.	-Metinler, Türkçenin anlatım zenginliklerini ve güzelliklerini yansıtan eserlerden seçilmelidir. -Metinler; dil, anlatım ve içerik açısından türünün güzel örneklerinden seçilmelidir. -Metinler, öğrencilerin dil zevkini ve bilincini geliştirecek, hayal dünyalarını zenginleştirecek nitelikte olmalıdır.

Tablo 2: 1981 Temeleğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı ile 2005 Türkçe Dersi ğretim Programında Okuma Metinleri Açısından Ortak Olan Maddeler (Devamı)

Okuma Metinlerinde Bulunması Gereken zellikler	1981 ve 2005 Programlarındaki Destekleyiciler	
	1981 Temeleğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı	2005 Türkçe Dersi ğretim Programı
4. 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarında öğrencileri bilimsel düşünmeye yöneltecek ve onların eleştirel düşünmelerini sağlayacak metinler bulunmalıdır.	<p>-öğrencilerin okudukları bir yazıda, dinledikleri bir konuşma veya konferansta işlenen düşünce ya da duyguları kavrayıp sezebilme yeteneklerinin geliştirilebilmesi için metinler üzerinde çalışırken gözlemlerde bulunmak, kaynakları incelemek, ayrıntıları arayıp bulmak, karşılaştırmalar yapmak, sorunları çözmek suretiyle kurala, tanıma ve bütüne varma yöntemi uygulanmalıdır. Bu yolla, Türkçe ğretimi, aynı zamanda öğrencilere, bilimsel, eleştirici, yapıcı ve yaratıcı düşünme yeteneğinin kazandırılmasında öteki dersler arasında kendi payına düşen görevi de yerine getirecektir.</p> <p>-öğrenciler gerekli gözlemlere, basılı kaynakları incelemeye; ilgili kişilerin bilgilerine, anılarına, açıklama ve kanılarına başvurmaya; gerekiyorsa film, tiyatro, konferans, nutuk vb. kaynaklardan yararlanmaya yöneltirler. Böylece öğrencide metne karşı bir yakınlaşma sağlanmış, çalışmalar çocuğun günlük yaşantısına yetiştirilmiş olur. Bu yöntem, öğrencide metne karşı bir ilgi ve onu inceleme isteği uyandıracağı gibi, yazarın belli bir konuda temayı nasıl işlediğini göstermeye, karşılaştırma yapmaya ve kavratmaya da gtrcdr.</p>	-Metinler, öğrenciye eleştirel bir bakış açısı kazandıracak özellikler taşımalıdır.

Tablo 2: 1981 Temeleğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı ile 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programında Okuma Metinleri Açısından Ortak Olan Maddeler (Devamı)

Okuma Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler	1981 ve 2005 Programlarındaki Destekleyiciler	
	1981 Temeleğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı	2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı
5. 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarındaki metinler sanatsal değer taşımalı ve öğrencilerin kişisel gelişimine katkıda bulunmalıdır.	-Öğrencileri sanat değeri taşıyan eserlerden zevk alabilir hâle getirmenin yolu onları yaşlarına, düzeylerine ve okuma eğilimlerine uygun değerli eserleri okumaya yöneltmek ve özendirmektir.	-Metinlerde öğrencilerin sosyal, zihinsel, psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek cinsellik, karamsarlık, şiddet vb. öğeler yer almamalıdır. -Metinler, öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır.
6. 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre metnin özetini verme, metni kısaltma, metne ekleme yapma gibi uygulamalar, metnin bütünüünün anlamını bozmadan yapılmalıdır.	-Derste işlenmek üzere ele alınan okuma parçasını her şeyden önce ilgi uyandırarak, zevk duyarak sevdirmek için, tam anlamayı sağlamak gerekir. Anlama bütünlüğünü gerçekleştirmek için de konu bütünlüğü gereklidir. Söz gelimi, metin, kısa bir öykü, masal, anı, fıkra vb. gibi bir türden değil de bir derste okumaya ayrılan zaman içine sığmayacak uzunlukta uzun öykü, roman, gezi vb. eserlerden alınmışsa, metnin alındığı eserin özeti verilerek parça, eserin bütünü içindeki yerine oturtulmalı, gerekiyorsa okuma parçasıyla ilgisi oranında o olayların, çağın, yerin, tarihî, coğrafi, toplumsal, ekonomik, sanat, fikir vb. özellikleri anlatılarak metnin bütünlüğü sağlanmalıdır. Yalnız, bu bütünleştirme yapılırken öğrencinin sanat ve düşünme düzeyi, psikolojisi göz önünde bulundurulmalı, ilgi dağıtılmamalı, asıl konudan uzaklaşılmalıdır. Böylece, öğrenciye okuma parçalarının yalnız bir	-Metinlerde tutarlılık ve bütünlük olmalıdır. -Yıl boyunca işlenecek olan okuma metnlerinin 1/3'ünde metnin özünü ve anlam bütünlüğünü bozmamak kaydıyla kısaltma ya da düzenlemeye gidilebilir. Düzenleme sırasında metne cümle ya da paragraf düzeyinde ekleme yapılamaz. -Romandan, tiyatro metninden, biyografik ve otobiyografik eserlerden alınan bölüm kendi içinde bütünlük taşımalıdır.

Tablo 2: 1981 Temeleğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı ile 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programında Okuma Metinleri Açısından Ortak Olan Maddeler (Devamı)

Okuma Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler	1981 ve 2005 Programlarındaki Destekleyiciler	
	1981 Temeleğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı	2005 Türkçe Dersi Öğretim Programı
	ders aracı olmadığı sezdirilmeli ve ders kitabı dışında bir eser okuyormuş duygusu ve tadı verilerek, daha verimli olmaya çalışılmalıdır.”	
7. 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarında kullanılacak metinler, öğrencilerin anlayamayacağı derecede zor olmamalıdır.	-İncelenen metinde öğrenciler için yeni olan birçok kelime bulunabilir. Fakat bu kelimelerden bir bölümü, eskimiş, canlılığını yitirmiştir. Bir bölümü, kavram bakımından öğrencilerin yaşlarına göre düzeylerinin üzerindedir. Bir bölümü ise coğrafi yer adları, madde adları olabilir. Bu üç gruba giren kelimeler, terimler vb. elbette ki metinde anlatılmak istenen düşünce ve duyguların anlatımında bir görev yüklenmişlerdir ve o düşünce ve duyguları ortaya çıkarabilmek için bu kelimelerin anlamları üzerinde durulması gerekir.	-Her metin, öğrencinin söz varlığını zenginleştirecek yeni öğrenilecek söz ve söz gruplarına yer vermeli; ancak bu oran metni oluşturan kelimelerin %5’ini geçmemelidir.
8. 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarında yer alan metinlerin daha iyi anlaşılması için farklı materyallerden faydalanılmalıdır.	-Çağımızda hızla gelişen ve yayılan görsel ve işitsel araçlar, eğitim teknolojisinde önemli bir yer almış bulunmaktadır. Bunun sonucu olarak, bugün artık öğretim süreci içinde geleneksel anlamda öğretmenler ve derslerinin yanında her türlü toplantılar, kara tahta, cansız resim ve şekiller, film şeritleri, ses bantları, projeksiyon vb. bile yetersiz kalmış; kitle haberleşme araçları olan basın, radyo ve televizyonun güncel bir şekilde eğitimde rol alması zorunlu olmuştur.	-Ders kitaplarındaki metinler, içeriğe uygun çeşitli görsel materyaller (fotoğraf, resim, afiş, grafik, karikatür, çizgi film kahramanları vb.) in yanı sıra atasözü, özdeyiş, duvar yazısı veya sloganlarla desteklenebilir.
9. 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarında yer alan metinler, Türk millî eğitim sisteminin genel amaçlarına uygun olmalıdır.	-İlköğretim okullarında Türkçe öğretiminin amacı, Millî Eğitimin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygundur.	-Metinler, Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olmalıdır.

2. 4. Verilerin Toplanması

Tebliğler Dergisi'nde tavsiye edilen 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarından 1990-2009 yılları arasında kullanılan ve araştırmacının ulaşabildiği ders kitapları, araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Verilerin toplanmasında nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi ve fişleme yöntemleri kullanılmıştır.

2.5. Veri Çözümleme Teknikleri

Çalışmada verilerin analiz edilmesi amacıyla nitel veri analizi tekniklerinden doküman incelemesine başvurulmuştur. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Karasar, 2007: 183). Dokümanlar, nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılması gereken önemli bilgi kaynaklarıdır. Bu tür araştırmalarda, araştırmacı, ihtiyacı olan veriyi, gözlem veya görüşme yapmaya gerek kalmadan elde edebilir.

Bu çalışmada öncelikle örnekleme yer alan dünya edebiyatına ait metinler tespit edilmiştir. Sonra metinlerin fişlenmesiyle elde edilen veriler, okuma metinleri açısından ortak olduğu tespit edilen ve Tablo 2'de gösterilen dokuz maddeye göre incelenmiştir. Elde edilen veriler, analiz edilerek bulgular bölümünde verilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu çalışmada, 1981 Temeleğitim Okulları Türkçe Eğitim Programına uygun olarak hazırlanmış 38 adet; 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programına uygun olarak hazırlanmış 9 adet Türkçe ders kitabındaki dünya edebiyatına ait metinler incelenmiştir. Ulaşılan kitaplardan, 1981 Temeleğitim Okulları Türkçe Eğitim Programına uygun olarak hazırlanan Mahir Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında (1993); 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programına uygun olarak hazırlanan Koza Yayın Dağıtım'a ait 7. sınıf (2008), MEB Yayınları'na ait 7. sınıf (2008) ve Harf Yayınları'na ait 7. sınıf (2007) Türkçe ders kitaplarında dünya edebiyatına ait metin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Deniz Yayınları'na ait 7. sınıf (1996) Türkçe ders kitabı ile Servet Yayınları'na ait 7. sınıf (1999) Türkçe ders kitabının farklı yayınevlerinde farklı zamanlarda basılmış aynı kitap olduğu belirlenmiştir.

İncelenen ders kitaplarında bulunan dünya edebiyatına ait metinlerde aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır:

3.1. Türkçe Ders Kitaplarındaki Dünya Edebiyatı Metinlerinin Millî Değerler Açısından İncelenmesine Yönelik Bulgular

Türkçe ders kitaplarındaki dünya edebiyatı metinlerinin millî değerler açısından incelenmesine yönelik bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 3: Millî Değerler Açısından Dünya Edebiyatı Metinleri

1. 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarında yer alan metinlerde millî değerlere aykırı unsurlar bulunmamalıdır.						
Yayınevi	1981 programına yönelik hazırlanan ders kitapları			2005 programına yönelik hazırlanan ders kitapları		
	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Düzgün Y. (2003)	-Eşek Yüklü At -Şefkat Dolu Kalp					
Düzgün Y. (2003)		-Portre				
Düzgün Y. (2004)			-Düşürülen Cüzdan -Küçüğün Babası			
MEB Y. (2005)	-At ile Eşek					
Yıldırım Y. (2000)	-Atla Eşek -Veda					
Kaya M. (1993)	-Ezop Masalları					
Tutubay Y. (2000)	-Büyük Savaş					
Fil Y. (2003)		-Kibritçi Kız				
Fil Y. (2005)			-Son Yaprak			
Deniz Y. (1996)		-Günlük				
Serhat Y. (1996)			-Son Yaprak -Küçük Sergey'in Merakı			
Salan Y. (1995)			-Baba Yüreği			

Tablo 3'e göre "1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarında yer alan metinlerde millî değerlere aykırı unsurlar bulunmamalıdır." maddesi doğrultusunda şu bulgulara rastlanmıştır:

Düzgün Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan Aisopos'a ait fabl türündeki *Eşek Yüklü At* isimli metin, MEB Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında *At ile Eşek* adıyla manzum hikâye şeklinde yer almakta ve La Fontaine'e ait olarak verilmektedir. Bunun yanında aynı metin, Yıldırım Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında farklı bir çeviriyle, *Atla Eşek* ismiyle yer almış ve eserin yazarı olarak La Fontaine gösterilmiştir. Bu metinde bencilliğin ve kötü huylu olmanın kötü sonuçlar doğuracağı mesajı verilmektedir. Ayrıca metinde, öğrencilere yardım etmenin önemi ve arkadaşlığın güzelliği örtülü olarak sunulmaktadır.

Düzgün Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Şefkat Dolu Kalp* isimli metin, yardımseverliği, zor durumda kalanlara canı pahasına yardıma koşan bir insanı anlatması bakımından dikkat çekici bir metindir.

Kaya Matbaacılık'a ait Orta Okullar İçin Türkçe 1 ders kitabında yer alan *Ezop Masalları* isimli metinde Ezop'a ait dört adet fabl ayrı başlıklar halinde verilmektedir. Bu dört fablden *Kurbağalar* başlıklı fablde geçen "...Baş tanrı Zeus'a gidip durumlarından yakınmışlar, kurbağaları yönetecek bir kral istemişler..." (Çiçekli, 1993: 134) cümlesindeki 'baş tanrı Zeus' Türk kültüründe olmayan bir ifadedir. Bu ifadenin öğrenciler tarafından doğru anlaşılmasını sağlamak için 'tanrı' ve 'Zeus' kavramlarının öğrencilere anlatılması gerekmektedir.

Tutibay Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Büyük Savaş* isimli metinde geçen "... Bakın senyör, şeytanlar canımı alsın ki sözünü ettiğiniz adamların biri bile görünmüyor..." (Koyuncu, Koyuncu, 2000: 83) cümlesinde altı çizili olarak gösterilen ifade ile öğrencilere yanlış bir bilgi sunulmaktadır. İlahî dinlerde ruhu bedenden ayıran melek, Azrail'dir.

Yıldırım Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Veda* isimli metinde geçen "...Ah! İnsan o anda bütün tatsızlıkları nasıl da unutuveriyor! Derossi'ye karşı o kadar kıskanç davranmış olan Votin, kollarını iki yana açıp tebrik etmek için Derossi'yi ilk öpenlerden biri oldu. Babam bana: 'Arkadaşlarından birine karşı bir kabahat işledinse şimdi git ondan özür dile seni bağışlasın. Böyle kimse var mı?' dedi..." (Gül ve Köktürk, 2000: 194-195) cümlelerinde küslüğü uzatmamının

ve özür dilemenin önemi vurgulanmaktadır. Bu sayede metinde, öğrencilere arkadaşlık ilişkilerinin nasıl olması gerektiğini gösterilmektedir.

Düzgün Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Portre* isimli metin, aile ve soy kavramlarından bahsetmektedir. Türk örf ve adetlerinde de aileye ve soya büyük önem verilir. Öğrencileri bilgilendirdiği ve yetiştikleri toplumun özelliklerinden bahsettiği için bu metin, ulusal bilinci artırmaktadır. Bu metnin aksine Fil Yayınevi'ne ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Kibritçi Kız* isimli metinde, Türk kültürüne ait olmayan “yılbaşı mumu” ve “büyük kutlu yılbaşı ağacı” terimleri kullanılmıştır. Yeni yıl, Türkiye’de de eğlenceyle karşılanmakta; fakat yılbaşının Türk kültüründe kutsal bir önemi bulunmamaktadır. Aynı şekilde Deniz Yayınevi'ne ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Günlük* isimli metinde geçen “...Bir testi su doldurdum. Güç verir düşüncesiyle içine bir miktar rom kattım...” (Öner, 1996: 73) cümlesi de Türk kültürünü yansıtmamaktadır. Ayrıca öğrencileri alkole teşvik edebilecek unsurlar yer almaktadır. Bu sebeple *Kibritçi Kız* ve *Günlük* isimli metinler, ulusal kültürümüzü yansıtmamakta, öğrencileri yanlış yönlendirmektedir.

Düzgün Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Düşürülen Cüzdan* isimli metinde, verem hastası bir adamın, cüzdanını düşüren birine cüzdanını vermek için gösterdiği çaba anlatılmaktadır. Yardımseverliğin anlatıldığı bu metin, öğrencilere örnek olabilecek bir metindir.

Düzgün Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Küçükün Babası* isimli metinde annesi ile babası boşanmış ve babası evden ayrılmış bir çocuğun arkadaşları tarafından dışlanması anlatılmaktadır. Bu da annesi babası boşanmış çocukların kişisel gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek bir unsurdur.

Fil Yayınevi'ne ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Son Yaprak* isimli metinde karşı bahçedeki sarmaşığın son yaprağı düşünce öleceğini düşünen hasta bir kızın yaşadıkları anlatılmaktadır. Metindeki Beherman karakteri, bu kızı hayata bağlayan son yaprağın düştüğünü görünce o sarmaşığa yapma bir yaprak koymak için kendi hastalığını önemsemeden kışın soğukunda dışarı çıkar, yapay yaprağı yerine koyar. Eve gelince de hastalığı artıp ölür. Yaşlı bir adam olan Beherman'ın genç bir kızı hayatta tutmak için kendi hastalığını önemsememesi, öğrencilere

fedakârlık ve yardımseverlik kavramlarının kazandırılması için kullanılabilecek bir unsurdur. Aynı metin, Serhat Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında aynı isimle yer almaktadır.

Serhat Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Küçük Sergey'in Merakı* isimli metinde anne babası ölmüş ve dedesiyle yaşayan bir çocuk olan Sergey'in yaşadıkları anlatılmaktadır. Metinde dedesi, Sergey'e çalışmanın ve emek vermenin önemini kavratmak istemektedir. Metinde dede ile torun arasında geçen “...Dede ile torun kıyıda birer çuval kabuk topladılar. Eve geldiklerinde Sergey, onların tümünü güzelce yıkadı. Dedesi de içlerini açıp her birine birer delik deldi... Dede ile torun, hazırladıkları düğmeleri kente getirip sattılar... Aleksî dede, torununa sevgiyle bakıyordu. ‘Beş para vermeden kıyıda topladığımız kabukların giysi ve yiyeceğe nasıl dönüştüklerini gördün mü yavrum?’ dedi. ‘Gördüm ama bedava kabukların nasıl para ettiklerini anlayamadım dedeciğim. Bu nasıl oldu anlatır mısın?’ ‘Ben de bilemiyorum; çömlekçiye git, belki o sana anlatır.’...” (Yörük, Mihçî ve Başer, 1996: 83) bu diyalogun benzeri Sergey ile çömlekçi, kayık ustası, balıkçı, süngerci ve mermerci arasında da geçer. Sonunda Sergey, çalışarak emeğin ve alın terinin nasıl paraya dönüştüğünü anlar. Çalışmanın güzel ve zor yanlarının anlatıldığı bu metin, öğrencilere örnek olacaktır.

Salan Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Baba Yüreği* isimli metinde, kızlarının iyi yaşaması için kendini hiç düşünmeden varını yoğunu kızlarına veren bir baba ve öyle bir babaya vefasızlık yapan kızları “... *Goriot (Goryo) Baba, karısı ölünce bütün servetini çok sevdiği iki kızına harcamış, onların iyi bir evlilik yapmaları için elinden gelen fedakârlığı yapmıştır. Kızları evlendikten sonra kendi hayatlarını yaşamaya başlamışlar, babalarını aramamışlardır. O da yoksul bir pansiyona yerleşmiş, elindeki son parasını da yine gizli gizli kızlarına yardım ederek bitirmiştir... Eugene, kızının tuvaletine hayran olduktan sonra babasının yaşadığı pis yeri görünce şaşkınlığını açığa vurmaktan kendini alamadı...*” (Şahin, Öneş, 1995: 194-195) cümleleriyle vurgulanarak anlatılmaktadır. Goriot Baba'nın kızlarına duyduğu sevgi, metinde “... *Benim hayatım iki kızımdır. Onlar eğleniyorlarsa, mutluysalar, giyimleri iyiyse, halılara basarak yürüyorlarsa benim giydiğim elbisenin, yattığım yerin ne önemi olur! Onlar üşümüyorlarsa ben de üşümem, onlar gülerse benim içim sıkılmaz. Onların kederi, benim kederimdir.*”

Kederliyseler bir bakışları kanımı dondurur...” (Şahin, Öneş, 1995: 195) cümleleriyle anlatılmaktadır. Böylesine sevgi dolu bir babaya karşı kızlarının davranışı Türk geleneklerine uymamaktadır. Ailelerin çocukları için yapabileceklerini ve çocuklarına duydukları sevgiyi göstermesi, açısından faydalı olan bu metin, kötü evlat profilini vurgulaması açısından da dikkat çekicidir.

3.2. Türkçe Ders Kitaplarındaki Dünya Edebiyatı Metinlerinin Öğrencilere Okuma Zevki Kazandırmaya Uygunluğuna Yönelik Bulgular

Türkçe ders kitaplarındaki dünya edebiyatı metinlerinin öğrencilere okuma zevki kazandırmaya uygunluğuna yönelik bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 4: Öğrencilere Okuma Zevki Kazandırması Maddesine Yönelik Dünya Edebiyatı Metinleri

2. 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre okuma metinleri, öğrencilere okuma zevki kazandırmalıdır.						
Yayınevi	1981 programına yönelik hazırlanan ders kitapları			2005 programına yönelik hazırlanan ders kitapları		
	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Fil Y. (2001)	-Güvercin, Tilki, Leylek					
Fil Y. (2005)			-Cırcır Böceği ile Karınca			
Tutubay Y. (2000)	-Güvercin, Tilki ve Leylek					
Kaya M. (1993)	-Parmak Çocuk Nils					
MEB Y. (2009)				-Okuma Üstüne		
Metinler M. (1998)	-Okuma Uğrunda					
Koza Y. D. (2008)				-Geleceğin Dünyası		

Tablo 4: Öğrencilere Okuma Zevki Kazandırması Maddesine Yönelik Dünya Edebiyatı Metinleri (Devamı)

2. 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre okuma metinleri, öğrencilere okuma zevki kazandırmalıdır.						
Yayınevi	1981 programına yönelik hazırlanan ders kitapları			2005 programına yönelik hazırlanan ders kitapları		
	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Düzgün Y. (2003)		-Wilhelm Tell				
Düzgün Y. (2004)			-Düşürülen Cüzdan			
Serhat Y. (1996)		-Yaşamak İçin				
Serhat Y. (1996)			-Gök Öyle Mavi			
Deniz Y. (1996)		-Akbaba ile Çaylak -Paça Tiridi				
Pasifik Y. (2009)					-Yukarıda Ne Var Ne Yok?	
Elit Y. (2002)		- İki Mektup				
Tutku Y. (2006)		-İyiliğin Gücü -Bir İş Adamı				
Başarı Y. (1995)			-Çiftliğimiz			
Elit Y. (2004)			-Kefil			
MEB Y. (2008)						-Martı

Tablo 4'e göre "1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre okuma metinleri, öğrencilere okuma zevki kazandırmalıdır." maddesi doğrultusunda şu bulgulara rastlanmıştır:

Fil Yayınevi'ne ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan fabl türündeki *Güvercin*, *Tilki*, *Leylek* isimli metin, diyalog şeklinde yazılmıştır. Bu metin,

öğrencilerin canlandırma yapması istenerek işlenirse hem öğrencilerin derse katılımı sağlanacak hem de öğrencilere okuma sevgisi aşılanacaktır. Aynı metin, Tutibay Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında *Güvercin, Tilki ve Leylek* adıyla yer almaktadır.

Kaya Matbaacılık'a ait Orta Okullar İçin Türkçe 1 ders kitabında yer alan *Parmak Çocuk Nils* metni, Nils isimli çocuğun yaşadığı macera dolu ve heyecanlı olayları anlatan *Nils Halgersson'un Serüvenleri* isimli eserden alınmıştır. Eserin geneli öğrencilerin ilgisini çekecek ilginç olaylarla doluyken ders kitabına alınan metin, eserin sonunu anlattığı için bütün olayların çözüm noktasını vermektedir. Metinde geçen cümleler, eserin önceki bölümlerinde Nils'in yaşadığı maceralarla ilgilidir. Bu sebeple eserin tamamını okumayanlar için bu metin, anlaşılması zor bir metindir.

MEB Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Okuma Üstüne* isimli metinde okumanın neden gerekli olduğu, kitap okumanın insana kazandırdıkları "*Okumak; haz duymaya, zihnimizi süslemeye ve yetkimizi arttırmaya yarar. Haz duymak konusundaki faydası, insan bir köşeye çekilip tek başına kaldığı zaman kendini gösterir. Zihnimizi süslemesinin konuşurken; yetkimizi arttırmasının ise bir iş hakkında hüküm verirken faydası dokunur... Tarih kitapları insanı akıllandırır, şiir nükteci, matematik dikkatli kılar, felsefe eserleri de derinleştirir...*" (Erol vd., 2009: 18-20) cümleleriyle ele alınmıştır. *Okuma Üstüne*, okumanın faydalarını göstererek öğrencileri okumaya yönlendirmek için faydalı olabilecek bir metindir.

Metinler Matbaacılık'a ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan *Okuma Uğrunda* isimli metinde, zencilerin dışlandığı bir dönemde yaşayan zenci bir yazarın okumak için verdiği mücadele anlatılmaktadır. Yazarın okumak için göze aldığı zorluklar ile öğrencilerin bugünkü durumları karşılaştırılarak, öğrencilerin okula ve okumaya bağlanmasını sağlaması açısından önemli bir metindir.

Koza Yayın Dağıtım'a ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Geleceğin Dünyası* isimli metin, 2035 yılında dünyada hayatın nasıl olacağını anlatıldığı bilim kurgu bir hikâyedir. 6. sınıf öğrencilerinin 40 yaşına geldiklerinde nasıl olacaklarını

hayal etmeleriyle başlayan metin, “...İşe gitmeye hazırlanırken aynanın önünde duruyorsun. ‘Kırmızıya dön!’ diyorsun. Mavi renkli gömleğin, koyu kırmızıya dönüşüyor... Tıp alanındaki şaşırtıcı gelişmeler sayesinde insanlar artık yüz elli yaşına kadar yaşayabiliyor. Orta yaşlı bile sayılmazsın! Aslında annen ve baban da yaşlanmayı engelleyici nanoteknoloji tedavisi sayesinde seninle aynı yaşta görünüyorlar... Sen, tekrar mutfığa yönelirken evde beslediğin minik aslan da peşinden geliyor... O, aslında genetik yapısıyla oynanmış ve vahşi kuzenlerine yalnızca görüntü olarak benzeyen bir ev kedisi. Mamasını devirdiğinde Çöp Hindisi 3000 adlı robot, içeri süzülüyor ve aslanın etrafındaki çöpleri emiyor. Robotun ortalığı temizlemesini izlerken pantolonunun paçası, dolabın kapısına takılarak sökülüyor. Pantolon kumaşının dokusundaki bazı maddeler, anında harekete geçerek söküğü onarıyor... Başparmağını biyometrik okuyucuya tuttuğunda otomobilin, parmak izini onaylayıp kapıyı açması için bekliyorsun. ‘Otomatik pilot, beni ofisime götür.’ diye komut veriyorsun...” (Kapulu, Okuyucu, Kaplan ve Karaca, 2008: 41-45) gibi cümlelerle öğrencileri düşünmeye sevk edebilecek ve hayal dünyalarını genişletebilecek bir metindir. Bu sayede bu metin, öğrenciler tarafından zevkle okunacaktır.

Düzgün Yayınları’na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Wilhelm Tell* isimli metinde, saçma bulduğu için istenen bir davranışı yapmamış bir babanın, ceza olarak oğlunun başına konan bir elmayı vurması istenmesi sürecinde yaşadıkları anlatılmaktadır. Ele alınan konunun farklılığından ötürü metin, hemen bütün öğrencilerin ilgisini çekebilecek derecede ilginç ve heyecan verici bir metindir. 1981 ve 2005 Türkçe Programlarında tavsiye edildiği üzere metinden hoşlanan öğrenciler, eserin tamamını okumaları yönünde teşvik edilmelidir. Okumayı sevmeyen öğrencilere de ilginç konuların ve olayların ele alındığı bu tarz eserleri okumaları tavsiye edilerek o öğrencilerin okumaya karşı ilgileri arttırılabilir. Aynı metin, *Yaşamak İçin* adıyla Serhat Yayınları’na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında da yer almaktadır.

Deniz Yayınevi’ne ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Akbaba ile Çaylak* isimli metinde, gözlerinin keskinliğiyle övünen bir akbabanın tuzağı görmeyip tuzağa yakalanması anlatılmaktadır. Çaylağa hava atayım derken rezil olan

akbabanın ibretlik öyküsü, akıcı diliyle ve dikkat çeken konusuyla öğrencilerin zevkle okuyabileceği bir metindir.

Metinler, dersin amaçları ile kazanımlarını gerçekleştirecek nitelikte olmalıdır. Deniz Yayınevi'ne ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Paça Tiridi* isimli metinde Türkçe öğretiminin genel amaçlarından olan “*Onlara dinleme, okuma alışkanlık ve zevkini kazandırmak; estetik duygularının gelişmesine yardımcı olmak*” (1981 Türkçe Programı, s.7) maddesiyle tezat yaratan şu cümle kullanılmıştır: “*...Yaşamaya değer her şeyden zevk alırım. Dikiş dikmek, yüksek sesle kitap okumak gibi şeyleri pek seviyorum. Onlar yaşamak değil ki. Polly teyzem bunların da yaşamayı öğrenmek olduğunu söylüyor. Ama ben hiç de öyle düşünmüyorum...*” (Öner vd., 1996: 201) bu tarz bir cümle, metnin başkarakteri olan Polyanna'yı örnek alacak öğrenciler için olumsuz bir etki yapabilir.

Pasifik Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Yukarıda Ne Var Ne Yok?* isimli metin, gezegenlerin nasıl hareket ettiğiyle ilgili bilim adamlarının ilk çağlardan günümüze kadar ortaya attığı görüşlerin anlatıldığı bir metindir. Metinde kullanılan dil, seçilen üslup ve metnin uzunluğu öğrencilerin metinden uzaklaşmalarına neden olacaktır.

Elit Yayıncılık'a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *İki Mektup* isimli metinde Amerikalı bir çocuğun Atatürk'e yazdığı ve Atatürk'ün de bu mektuba cevaben yazdığı mektuplar yer almaktadır. Metin, on yaşındaki küçük bir çocuğun yabancı bir devlette yaşananları ilgiyle takip etmesi, o ülkenin cumhurbaşkanını tanınması ve ona duyduğu sevginin anlatılması açısından ve Atatürk'ün küçük bir çocuğun mektubunu ciddiye alarak ona cevap yazması bakımından dikkat çekici bir metindir. 7. sınıf öğrencilerinden küçük bir çocuğun düşünceleri, yazdığı mektup değerlendirilerek, sınıf içinde bir sohbet ortamı oluşturularak bu metin işlenirse ve öğrencilerin de bu tarz bir mektup yazması istenirse öğrencilerin metni yaşamayı sağlanır ve metin severek okunur.

Tutku Yayıncılık'a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *İyiliğin Gücü* isimli metin, *Sefiller* romanından alınmış bir parçadır. Metnin başında, romanın özeti verilmiştir. Metinden hareketle eserin tamamını okumak isteyen öğrenciler, daha

metni okumadan romanın tamamında neler olup bittiği öğreneceklerdir. Bu şekilde genel bir özetin yapılması, merak duygusunu törpüleyecektir.

Tutku Yayıncılık'a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Bir İş Adamı* isimli metinde dinlediği bir konferanstan sonra işini geliştirmek için çalışmaya karar veren Thomas Gulbe'nin yaptıkları anlatılmaktadır. Gulbe'nin sıfırdan işe başlayarak zengin oluşu "...*Thomas Gulbe, yumurta ticaretiyle birlikte av kuşları, kümes ve av hayvanları ticaretine de başladı. Gulbe çoktan beri milyonerdi.*" (Uyar ve Filtekin, 2006: 197) cümleleriyle anlatılmaktadır. Thomas Gulbe'nin hayatı, ulaşılabilir bir başarıyı örneklediği için *Bir İş Adamı*, öğrencilerin ilgisini çekebilecek ve zevkle okunacak bir metindir.

Düzgün Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Düşürülen Cüzdan* isimli metinde, hasta bir adamın başından geçen bir olay ilginç bir noktada bitmektedir. Metin işlendikten sonra öğrenciler, metnin alındığı "*Budala*" isimli romana yönlendirilerek öğrencilerin eserin tamamını okumaları sağlanabilir.

Fil Yayınevi'ne ait 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Cırcır Böceği ile Karınca* isimli metin, sınıf seviyesi, içeriği, barındırdığı kelimeler açısından değerlendirildiğinde 8. sınıflar için yetersiz bir metindir. Bu metinle aynı konuyu ele alan daha zengin başka bir metin kullanılması öğrenciler için daha verimli olacaktır.

Elit Yayıncılık'a ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Kefil* isimli metinde idam edilecek bir adamın, yerine bir arkadaşını kefil koyarak işlerini halletmek için gitmesi ve tam arkadaşı kendi yerine idam edilmek için darağacına çıkarılmışken son anda geri dönmesi dikkat çekici ve akıcı bir dille anlatılmaktadır. Seçilen konunun ilginçliği ve kullanılan dilin akıcılığı metnin öğrenciler tarafından sevilmesini sağlayacaktır. Ayrıca metinde işlenen arkadaşlık, güven ve sözünde durma gibi yardımcı fikirler öğrencilerin sosyal hayatta kurdukları ilişkilerine yön verebilecek örnek davranışlar sunmaktadır.

Serhat Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Gök Öyle Mavi* isimli metin, Paul Verlaine'a ait köy ile şehir hayatının karşılaştırıldığı bir şiirdir. 8. sınıf seviyesine göre çok kısa olan şiir, metnin işleniş süreci de dikkate alındığında

öğrenciler için uygun değildir. Bu şiir yerine Türk edebiyatından daha özgün, sınıf seviyesine daha çok uyan farklı bir şiir kullanılması öğrencilerin metni severek okumasını sağlayacaktır.

MEB Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Martı* isimli metinde türdeşlerinden farklı düşünen ve davranan bir martı olan Jonathan'ın uçuş konusunda kendini geliştirme çabaları “...Martıların çoğu, uçuşun en basit gerçeklerinden daha fazlasını öğrenmeye aldırılmazlar. Uçuşun tek gerçeği ve anlamı vardır onlar için: Kıyıda açıklara doğru yiyeceğe ulaşmak ve tekrar kıyıya geri dönmek. Çoğu martı için önemli olan uçmak değil, karın doyurmaktır. Ama Martı Jonathan Livingston için önemli olan uçmaktır. O, uçmayı her şeyden çok seviyordu...” (Altan, Arhan, Başar, Öztürkler ve Yılmaz, 2008: 82) cümleleriyle anlatılmaktadır. Kendisini anlamayan hatta yadırgayan diğer martılara inat Jonathan, kendi hayallerinin peşinden gitmektedir. Sonuçta da istediği başarıya ulaşır. Jonathan'ın bu idealist davranışı öğrencilere örnek olacak ve onlara hayallerinin peşinden gitme azmi verecektir.

Başarı Yayıncılık'a ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Çiftliğimiz* isimli metinde bir ailenin yaşayacakları çiftliğin yapım aşamaları anlatılmaktadır. Fakat bu ailenin neden diğer insanlardan uzakta bir yerde yaşamak istediği, neden bir çiftlik inşa ettikleri anlatılmamaktadır. Bu da öğrencilerin metnin bütünü anlamasını zorlaştıracak ve metni severek okumalarına engel olacaktır.

3.3. Türkçe Ders Kitaplarındaki Dünya Edebiyatı Metinlerinin Öğrencilere Dil Bilinci Kazandırma ve Türkçenin Güzelliklerini Ortaya Koyma Özelliğine Yönelik Bulgular

Türkçe ders kitaplarındaki dünya edebiyatı metinlerinin öğrencilere dil bilinci kazandırmaya ve Türkçenin güzelliklerini ortaya koyma özelliğine yönelik bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 5: Öğrencilere Dil Bilinci Kazandırma ve Türkçenin Güzelliklerini Ortaya Koyma Özelliğine Yönelik Dünya Edebiyatı Metinleri

3. 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarında öğrencilere dil bilinci kazandıracak ve Türkçenin güzelliklerini ortaya koyacak metinler bulunmalıdır.						
Yayınevi	1981 programına yönelik hazırlanan ders kitapları			2005 programına yönelik hazırlanan ders kitapları		
	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Düvgün Y. (2003)	-Profesör Dodgson					
Düvgün Y. (2004)			-Düşürülen Cüzdan			
Kaya M. (1993)	-Ezop Masalları					
Özer Y. (1998)	-Babamdan Gelen Mektup					
Fil Y. (2003)		- Okul				
Fil Y. (2005)			-Kıra Çıkan Kaza Kaymakamı -Son Yaprak			
Serhat Y. (1996)	-Okul -Alp Dağından Ayrılış					
Serhat Y. (1996)			-Küçük Sergey'in Merakı - Alışkanlık -Son Yaprak			
Salan Y. (1997)	-Çocuk ve Okul - Pollyanna -En Büyük Türk -Karagöz'le Hacivat -Çağımızın İfriti: Çevre Kirlenmesi					
Salan Y. (1995)		-Okyanustaki Nehir -Gezgin ile Kuyumcu				

Tablo 5: Öğrencilere Dil Bilinci Kazandırma ve Türkçenin Güzelliklerini Ortaya Koyma Özelliğine Yönelik Dünya Edebiyatı Metinleri (Devamı)

3. 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarında öğrencilere dil bilinci kazandıracak ve Türkçenin güzelliklerini ortaya koyacak metinler bulunmalıdır.						
Yayınevi	1981 programına yönelik hazırlanan ders kitapları			2005 programına yönelik hazırlanan ders kitapları		
	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Salan Y. (1995)		-Ludwig Van Beethoven				
Salan Y. (1995)			-Öğretmen Duyşen			
MEB Y. (2005)		- Balıkçıl				
MEB Y. (2004)			-Bir Babanın Mektubu			
Elit Y. (2002)	-Hırsız Şaşkırtan Olay					
Elit Y. (2002)		-Deniz Niçin Tuzludur? -Hastalık Hastası -Kartalla Baykuş				
Elit Y. (2004)			-Robot Böcekler - Kefil -Mutlu Olma Sanatı			
Metinler M. (1998)	-Fil ile Çalı Kuşu -İnce Düşünceli Zadig					
Metinler M. (1999)		-Robinson Crusoe				
Metinler M. (2000)			-İyiliğin Gücü			
Yıldırım Y. (2000)	-İlk Uçuş -Veda					
Yıldırım Y. (2001)		-Kendini Tanı, Mutlu Ol -Doğruluk Kaygısı				

Tablo 5: Öğrencilere Dil Bilinci Kazandırma ve Türkçenin Güzelliklerini Ortaya Koyma Özelliğine Yönelik Dünya Edebiyatı Metinleri (Devamı)

3. 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarında öğrencilere dil bilinci kazandıracak ve Türkçenin güzelliklerini ortaya koyacak metinler bulunmalıdır.						
Yayınevi	1981 programına yönelik hazırlanan ders kitapları			2005 programına yönelik hazırlanan ders kitapları		
	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Yıldırım Y. (2001)		-Kent Faresi ile Kır Faresi				
Yıldırım Y. (2001)			-Hastalık Hastası -İnci Türküsü -Tamir Edilemez Hata			
Altın Kitaplar Y. (2001)	-Parmak Çocuk					
Altın Kitaplar Y. (2002)			-İnci			
Tutubay Y. (2000)	-Yaşlı Değirmenci -Büyük Savaş					
Deniz Y. (1996)		-Define -Paça Tiridi				
Koza Y. D. (2003)		-Bencil Dev				
Mahir Y. (1993)		-Cimri'nin Kuşkusu				
Pasifik Y. (2009)					-Yukarıda Ne Var Ne Yok?	
Pasifik Y. (2009)						-Değişmek veya Kaybolmak -Sevinme Oyunu
MEB Y. (2008)						-Martı

Tablo 5: Öğrencilere Dil Bilinci Kazandırma ve Türkçenin Güzelliklerini Ortaya Koyma Özelliğine Yönelik Dünya Edebiyatı Metinleri (Devamı)

3. 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarında öğrencilere dil bilinci kazandıracak ve Türkçenin güzelliklerini ortaya koyacak metinler bulunmalıdır.						
Yayınevi	1981 programına yönelik hazırlanan ders kitapları			2005 programına yönelik hazırlanan ders kitapları		
	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
MEB Y. (2004)			-Tasmalı Güvercin			
Tutku Y. (2006)		-İyiliğin Gücü -Dostluk -Bir Milyon Dolarlık Ders -Cimri -Onarılamaz Yanlış				
Başarı Y. (1995)			-Aslanlar Şövalyesi -Doğruluk Kaygusu -Leonardo da Vinci - Mektup			

Tablo 5'e göre "1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarında öğrencilere dil bilinci kazandıracak ve Türkçenin güzelliklerini ortaya koyacak metinler bulunmalıdır." maddesi doğrultusunda şu bulgulara rastlanmıştır:

Düzgün Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Profesör Dodgson* isimli metinde, dil açısından pek çok yanlış bulunmaktadır. "...Yıllarca sonra bir arkadaşı bu kâğıt tomarını buldu..." (Aksakal vd., 2003: 137) cümlesinde "+CA" ekine gerek yoktur. "...Ve en az yirmi yıl boyunca dünya çocuk edebiyatının önemli eseri olmakta devam etti." (Aksakal vd., 2003: 137) cümlesinde de özne eksikliğinden ve fiilimsinin yanlış kullanımından kaynaklanan anlatım bozukluğu vardır. Cümlenin doğru şekli şöyle olabilir: "...Ve bu eser en az yirmi yıl boyunca dünya çocuk edebiyatının önemli eserlerinden olmaya devam etti."

Kaya Matbaacılık'a ait Orta Okullar İçin Türkçe 1 isimli ders kitabında yer alan *Ezop Masalları* isimli metinde Ezop'a ait dört adet fabl bulunmaktadır. Bu

fabllerden *Eşekle Küçük Köpek* isimli metinde geçen “...‘Bende bu köpeğin yaptıklarını yapsam, sahibim bana da köpeğe davrandığı gibi davranır mı acaba?’ diye düşünürmüş...” (Çiçekli, 1993: 135) cümlesindeki altı çizili kelimedede “Bağlaç olan da, de ayrı yazılır.” (TDK Yazım Kılavuzu, 2005: 11) ilkesine ters düşülerek bağlaç olan ‘da’ bitişik yazılmıştır.

Özer Yayınevi’ne ait 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Babamdan Gelen Mektup* isimli metinde anlatım bozukluğuna ve noktalama işaretlerinin kullanımına özen gösterilmemiştir. “...Okuluna, henüz benim istediğim gibi, her güçlüğü yenmeye kararlı, güleç yüzlü bir insan olarak gitmiyorsun...” (Balel vd., 1998: 172) cümlesinde altı çizili olarak gösterilen kelime grubunda, ekin yanlış kullanımından kaynaklanan anlatım bozukluğu vardır. Bu yanlış düzeltmek için kelime grubu, *güler yüzlü* şeklinde değiştirilmelidir. “... Bir hafta sonra tekrar okula dönmek için yalvaracak, can sıkıntısı yüzünden, güzel oyuncaklarından bile usanç duyacaksın...” (Balel vd., 1998: 172) cümlesinde ise altı çizili olarak gösterilen kelime grubunda, gereksiz sözcük kullanımından kaynaklanan anlatım bozukluğu vardır. Bu yanlış düzeltmek için kelime grubu *usanacaksın* şeklinde değiştirilmelidir. Aynı metindeki “...çeşitli diller konuşan milyon ve milyonlarca çocuk, Rusya’nın karlarla kaplı okullarından, Arabistan’ın hurma ağaçlarıyla gölgelenmiş okullarına kadar, aynı bilgileri, yüzlerce başka dilden öğrenmeye gidiyorlar...” (Balel vd., 1998: 173) cümlesinde satır sonuna gelen “Rusya’nın” kelimesinde kesme işareti (‘) varken gereksiz yere bir de kısa çizgi (-) kullanılmıştır. Ayrıca bu cümlede koyu renkle gösterilen virgüller de gereksiz kullanılmıştır. Aynı metin, Fil Yayınevi’ne ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında ve Serhat Yayınları’na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında bazı değişiklikler yapılarak *Okul* adıyla, Salan Yayınları’na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında *Çocuk ve Okul* adıyla ve MEB Yayınları’na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında (2004) ise *Bir Babanın Mektubu* adıyla yer almaktadır.

Elit Yayıncılık’a ait 6.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Hırsız Şaşırtan Olay* isimli metinde alıntı cümlelerden önce iki nokta işaretinin kullanımı ile ilgili tutarsızlıklar vardır. “...*Madam Magloire: ‘O hırsız gitmiş, efendim!’ diye bağırdı... Piskopos: ‘O hâlde,’ diye mırıldandı... Selâm vererek: ‘Sayın efendimiz’ diye söze başladı... Piskopos, başını salladı: ‘Elbette.’...*” (Yıldırım, 2002: 131-132) bu cümlelerde alıntı cümlelerden önce iki nokta kullanılırken “*Piskopos devam etti.*

'Madam Magloire, bu gümüşleri vermemekle haksızlık etmişim.'... Kâhya kadın içini çekti. 'Ah, efendim çok üzülüyorum'... Kâhya kadın, dudak büktü. 'Bu tür kaşıkların tuhaf bir kokusu vardır.'... Kâhya kadın, kaşklarını çattı. 'Demirin de acayip bir tadı olduğunu söylemeliyim'... Onbaşı aptallaşmıştı. 'Yani... Yani onu salıverelim mi?'...' (Yıldırım, 2002: 131-132) bu cümlelerde alıntı cümlelerden önce nokta kullanılmıştır.

Serhat Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Alp Dağından Ayrılış* isimli metinde geçen "Clara (Kılâra), bacakları sakat genç bir kızdır. Hayatını tekerlekli arabada sürdürmektedir..." (Yörük vd., 1996: 132) cümlesinde, *tekerlekli araba* sıfat tamlamasının yanlış kurulması nedeniyle anlatım bozukluğu meydana gelmiştir. Çünkü 'araba' kelimesi "Tekerlekli, motorlu veya motorsuz her türlü kara taşıtı" anlamına gelmektedir (TDK Genel Türkçe Sözlük, 2005: 110). Ayrıca ilk cümlede metindeki karakterin sakat olduğu belirtilmektedir. Yürüme engeli olan kişiler, tekerlekli sandalye veya tekerlekli koltuk kullanırlar. Bu sebeple cümle "...Hayatını tekerlekli sandalyede sürdürmektedir..." şeklinde olmalıdır.

Metinler Matbaacılık'a ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Fil ile Çalı Kuşu* isimli metinde büyük harflerin yazılışı ile ilgili yanlışlık yapılmıştır. "...Bunu, beni küçük gördüğünden mi yaptın yoksa? demiş... Koca bir file ne yapabiliriz ki! demişler..." (Onat, 1998: 142-143) cümlelerinde altı çizili olarak gösterilen kelimeler büyük harfle başlaması gerekirken yanlış yazılmıştır.

Metinler Matbaacılık'a ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *İnce Düşünceli Zadiğ* metninde "...Zadiğ 'Hayır, katiyen görmüş değilim. Kraliçenin bir köpeği olduğundan da hiç haberim yoktu...' cevabını verdi..." (Onat, 1998: 208) cümlesinde konuşma cümlesinden önce herhangi bir noktalama işareti kullanılmamışken "...Avcıbaşı, 'Hangi yoldan gitti, ne oldu?' diye sordu. Zadiğ, 'Görmedim ki, bahsini bile işitmedim.' dedi..." (Onat, 1998: 208) cümlelerinde virgül kullanılmış, "...Zadiğ: 'Dişi bir köpekti, değil mi?' dedi. Ağa: 'Öyledir.' dedi... Ağa nefes nefese: 'Demek köpeği gördünüz?' dedi..." (Onat, 1998: 208) cümlelerinde ise iki nokta kullanılmıştır. Bu açıdan metinde noktalama işaretlerinin kullanımı açısından tutarsızlık vardır.

Yıldırım Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki *İlk Uçuş* isimli metinde “Ayraç içinde ayraç kullanılması gereken durumlarda yay ayraçtan önce köşeli ayraç kullanılır.” (TDK Yazım Kılavuzu, 2005: 46) ilkesine ters düşülerek “(14 Ocak 1862 tarihinde Londra Coğrafyacılar Birliği, ilginç bir toplantı yapar. Doktor Samuel (**Semyıl**) Ferguson'un, Afrika kıtası ile ilgili bilgi toplamak üzere balonla yolculuğa çıkacağı açıklanır... Dr. Ferguson, arkadaşı Dick (**Dik**), uşağı Joe (**Co**) ile birlikte 16 nisanda Zengibar Adası'ndan uçuşa başlayacaktır...)” (Gül ve Köktürk, 2000: 146) cümlelerinde ayraç içinde aynı türden ayraç kullanılmıştır. Bunun yanı sıra altı çizili olarak gösterilen kelime, belirli bir tarihi işaret ettiği için ilk harfi büyük yazılmalı ve gelen ek de kesme işareti ile ayrılmalıdır.

Yıldırım Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki *İlk Uçuş* isimli metinde geçen “...Gitmeye kararlı mısın Ferguson? diye sordu... Eh... dedi Dick. O halde ben vicdanen rahatım... Ah ne güzel, ne güzel! diye bağırdı...” (Gül ve Köktürk, 2000: 147) cümlelerinde altı çizili olarak gösterilen kelimeler büyük harfle başlaması gerekirken yanlış yazılmıştır. Aynı metinde bağımsız bir paragraf olarak verilen “...Hazırlıklar ilerledikçe halkın merak ve heyecanı artmakta, gezinin başarıya ulaşip ulaşmayacağı konusunda bahse tutuşmaktadırlar...” (Gül ve Köktürk, 2000: 146) bu cümlede özne eksikliğinden ve kişi ekinin gereksiz kullanımından kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır. Bu eksikliği gidermek için cümlenin uygun bir yerine ‘halk’ kelimesi eklenmeli ve yüklemdeki 3. çokluk kişi eki kaldırılmalıdır. Cümlenin doğru şekli şöyle olabilir: “...Hazırlıklar ilerledikçe halkın merak ve heyecanı artmakta, gezinin başarıya ulaşip ulaşmayacağı konusunda halk bahse tutuşmaktadır...”

Yıldırım Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Veda* isimli metinde geçen “...Hayır, Bay öğretmen, hiçbir zaman böyle bir şey olmadı... Hoşça kalın Bay öğretmen! Teşekkür ederiz Bay öğretmen!...” (Gül ve Köktürk, 2000: 194) cümlelerindeki altı çizili bölümlerdeki saygı sözlerinin ismin önünde olması ve büyük harfle yazılması yanlış bir kullanımdır. Bu ifadenin doğru şekli ‘öğretmen bey’dir. Bunun yanı sıra metinde “Akrabalık bildiren kelimeler başa geldiğinde lakap yerine kullanıldığı için büyük harfle başlar.” (TDK Yazım Kılavuzu, 2005: 16) ilkesine ters düşülerek “...Bunların içinde Garrone'nin babası, Derossi'nin annesi, Çilingir Precossi, baba Coretti, Bayan Nelli, sebze satıcısı, küçük duvarcı ustasının

babası, Stardi'nin babası ve şimdiye kadar hiç görmediğim daha pek çok kişi vardı..." (Gül ve Köktürk, 2000: 193) cümlesinde altı çizili olarak gösterilen yerde küçük harf kullanılmıştır. Büyük harf kullanımı ile ilgili bir başka hata da "...Ah! insan o anda bütün tatsızlıkları nasıl da unutuveriyor!.." (Gül ve Köktürk, 2000: 194) cümlesinde ünlemden sonra gelen kelimenin ilk harfinin küçük yazılmasıyla yapılmıştır. Bu metinde, "Din ve mitoloji ile ilgili özel adlara getirilen iyelik, durum ve bildirme ekleri kesme işaretiyle ayrılır." (TDK Yazım Kılavuzu, 2005: 47) ilkesine muhalefet edilerek "...Allaha ismarladık Garrone, hoşça kal, gelecek yıla görüşürüz." (Gül ve Köktürk, 2000: 195) altı çizili kelimedeki kesme işareti kullanılmamıştır. Ayrıca metinde geçen "...Elli ses bir ağızdan: 'Hoşça kalın Bay öğretmen! Teşekkür ederiz Bay öğretmen! Esenlikle kalın! Bizleri unutmayın!' dedi. Sınıftan çıkarken çok heyecanlıydı. Sınıftan karma karışık çıktı. Her sınıftan oluk oluk öğrenciler çıkıyordu..." (Gül ve Köktürk, 2000: 195) cümlelerinde altı çizili olarak gösterilen cümlelerde işaret edilen özne ile beraberindeki cümlelerin özneleri arasında uyumsuzluk olduğu için anlatım bozukluğu vardır. "...Stardi de yetmiş üstünden altmış yedi alarak geçmişti ama, bu güzel sonucu duyunca ne gülümsedi, ne de yumruklarını şakaklarına dayadı... Arkadaşlarından birine karşı bir kabahat işledinse, şimdi git ondan özür dile seni bağışlasın..." (Gül ve Köktürk, 2000: 194-195) cümlelerinde ise koyu renkle gösterilen virgüllerin kullanılması yanlıştır.

Salan Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki Pollyanna isimli metinde "Akrabalık bildiren kelimeler büyük harfle başlamaz." (TDK Yazım Kılavuzu, 2005: 16) ilkesine ters düşülerek "...Evet Polly Teyze... Beni dinlemek istemezseniz, ben kendi kendime okuyabilirim Polly Teyze, gerçekten..." (Şahin, Öneş, 1997: 171-172) cümlelerinde altı çizili olarak gösterilmiş akrabalık bildiren 'teyze' kelimesi büyük harfle başlamıştır. Aynı metinde saygı bildiren kelimeler Türkçeye çevrilmeden kullanılmıştır: "...Miss Polly kaşlarını çattı... Okul müdürü Mr. Hell, senin hangi sınıfa gireceğine karar verecektir, şüphesiz... Kilisede çalan Miss Grey öğretti bunu bana... Mrs. Jones, iğnenin herkesin tuttuğu gibi tutulması gerektiğine inanıyordu. Mrs. Whit, sürfileyi etek bastırmadan önce öğrenmenin doğru olacağı görüşündeydi. Mrs. Marriman ise yama yapmaya karşıydı..." (Şahin, Öneş, 1997: 171-172). Yine aynı metinde geçen "...Miss Polly kaşlarını çattı. 'Çok güzel... Sonbaharda burada okula devam edeceksin'... Polly teyze, hafifçe kaşlarını kaldırdı. 'Öyle olduğu anlaşılıyor.'... Pollyanna, birdenbire güldü. 'Bunu bu yaz

öğretmeye başlamışlardı.’... Miss Polly, sinirli bir tavırla başını kaldırdı. ‘Pollyanna, sen çok garip bir çocuksun!’...” (Şahin, Öneş, 1997: 171-173) cümlelerinde alıntı cümlelerden önce nokta kullanılmışken “Miss Polly, birden Pollyanna’ya döndü: ‘Elbet okula gitmişsinizdir, Pollyanna?’... Miss Polly, sert bir sesle: ‘Bundan şüphem yok.’ diye cevap verdi... Küçük gören bir ifadeyle Miss Polly: ‘Krem şokola ve incirli kek ha!’ dedi... Pollyanna, üzüntüyle bağırdı: ‘Ah, ama Polly teyze, Polly teyze! Bana yaşayacak zaman bırakmadınız!’... Pollyanna, dehşetle baktı: ‘Ah Polly teyze, size nankörlük etmeme olanak var mı?’...” (Şahin, Öneş, 1997: 171-173) cümlelerinde alıntı cümlelerden önce iki nokta kullanılmıştır. Bu nedenle metinde noktalama işaretlerinin kullanımını açısından bir tutarsızlık vardır.

Salan Yayınları’na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *En Büyük Türk* isimli metinde geçen “...Türkler, bu gün dünyanın hiçbir yerinde eşi bulunmayan Mustafa Kemal ayarında güçlü ve büyük bir devlet adamını ortaya çıkarmışlardır...” (Şahin, Öneş, 1997: 19) cümlesindeki altı çizili olarak gösterilen kelimelerin yazımı yanlıştır. Buna göre ayrı yazılması gereken *bu gün* kelimesi bitişik olarak verilmiştir. Metinde “Gezegen ve yıldız adları büyük harfle başlar.” (TDK Yazım Kılavuzu, 2005: 17) ilkesine ters düşülerek büyük harfle başlaması gereken ve doğru yazımı *Dünya’nın* şeklinde olan gezegen ismi, küçük harfle başlatılmıştır. Ayrıca bu metinde geçen “... Sırtı ışığa doğru olduğu için, sonradan ayrı ayrı incelemek isteyeceğiniz hatları birden göremiyorsunuz... Yeri gelmişken söyleyelim ki, Mustafa Kemal getirdiği bu yeni yazı ve yeni tarih görüşünü, sevgili memleketini yabancı boyunduruğundan kurtarma ve ulusuna özgürlüğünü başlatma hizmetinden hemen sonra gelen en büyük hizmeti olarak görmektedir...” (Şahin, Öneş, 1997: 20) cümlelerinde koyu renkle gösterilmiş virgüller gereksiz kullanılmıştır. İkinci cümlede virgül, yüklemden uzak kalmış olan öznenin sonra kullanılsaydı, cümlenin anlamı kuvvetlenirdi.

Salan Yayınları’na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Karagöz’le Hacivat* isimli metin, tiyatro metni şeklinde yazılmış bir gölge oyunudur. Burada Karagöz ile Hacivat’ın karşılıklı konuşmaları yer almaktadır. Bu metinde geçen “... Oh! oh! maşallah...” (Şahin, Öneş, 1997: 132) cümlesinde ünlem işaretinden sonra gelen ve altı çizili olarak gösterilen kelimeler küçük harfle başlamıştır. Bunun yanında metinde aynen tekrar edilen bazı cümlelerin ikinci kez yazımıyla ilk yazımı

arasında farklılıklar vardır: “... *Oh oh! Maşallah, pek memnun oldum. Güle güle oturunuz, içinden hiç eksik olmayınız, demek gerekmez mi?..*” (Şahin, Öneş, 1997: 132) cümlesinde altı çizili olarak gösterilen bölüm, ikinci defa “... *Oh oh! Maşallah, pek memnun oldum, güle güle oturunuz, içinden hiç eksik olmayınız, demek gerekmez mi?..*” (Şahin, Öneş, 1997: 132) şeklinde nokta kullanılmadan yazıldığı için küçük harfle başlamıştır. Yine aynı metinde geçen “... *İnşallah efendim, yakında biri sebep olur da çıkarır, siz merak etmeyin, inşallah ötekini de çıkarırlar...*” (Şahin, Öneş, 1997: 133) cümlesinde altı çizili olarak gösterilen bölümler, ikinci defa “... *İnşallah efendim, yakında biri sebep olur da çıkarır. Siz merak etmeyin, inşallah ötekini de çıkarır...*” (Şahin, Öneş, 1997: 133) şeklinde metinde yer almıştır. İkinci defa yazımında ‘*Siz merak etmeyin*’ cümlesi, nokta kullanıldığı için büyük harfle başlamışken yüklem görevindeki ‘*çıkartır*’ kelimesinde üçüncü çoğul kişi eki kullanılmamıştır.

Salan Yayınları’na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Çağımızın İfriti: Çevre Kirlenmesi* isimli metinde geçen “... *Yalnızca köylülerin beslediği kocabaş hayvanları değil de, bizim oraları, içindikilerin ağırlığından çatırdayan Nuh’un Gemisi’ne benzeyen bir yığın küçük hayvanı söylemek istiyorum... Çünkü bütün perimasallarında olduğu gibi, bu işe de bir büyücü, hayvanlara, insanlara, ürünlere kem gözü ile nazar değdiren bir büyücü, her şeyi bozan bir büyücü burnunu sokmuştu... Tıpkı Orta Çağda olduğu gibi, büyücüleri yargılayıp milletin gözü önünde yakmamız gerekiyor... Nuh’un Gemisi’ndeki hayvanları örnek aldığımıza göre, bu gemiye yeniden binmeli ve büyük kıyımdan kurtulan bütün canlıları bir limana götürüp onları yeniden geliştirip, yeniden çoğaltmalı...*” (Şahin, Öneş, 1997: 204-205) cümlelerinde koyu renkle gösterilen virgüller gereksiz kullanılmıştır.

Altın Kitaplar Yayınevi’ne ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Parmak Çocuk* isimli metinde geçen “... *Ne yapabiliriz? diye sormuş eşi... Kalkın! Haydi ormana! demiş... O adam olmaz! deme...*” (Gümüş, 2001: 146-147-148) cümlelerinde altı çizili olarak gösterilen kelimeler büyük harfle başlaması gerekirken yazım yanlışı yapılmıştır.

Tutibay Yayınları’na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Yaşlı Değirmenci* isimli metinde geçen “... *Bir ara sivri akıllı birkaç Paris’linin aklına*

Taraskon yöresinde un fabrikaları kurmak geldi...” (Koyuncu, Koyuncu, 2000: 162) cümlesinde altı çizili olarak gösterilen kelimedeki “Özel adlara getirilen yapım ekleri, çokluk eki ve bunlardan sonra gelen diğer ekler kesmeyle ayrılmaz.” (TDK Yazım Kılavuzu, 2005: 48) ilkesine ters düşülmüştür.

Tutibay Yayınları’na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Büyük Savaş* isimli metinde Don Kişot’un, ordu sandığı koyun sürüsüne saldırışı anlatılmaktadır. Metinde geçen “...*Bak, Sanço!.. Bana kalırsa iki ordu var karşımızda, dedi Sancho... Sancho, ardından bağırıp duruyordu... Bütün bu işler sırasında Sanço bir kıyıda durmuş, efendisinin çılgınlıklarını seyrediyor, saçını başını yoluyordu...*” (Koyuncu, Koyuncu, 2000: 82-84) cümlelerinde altı çizili olarak gösterilen özel ismin yazılışında tutarsızlık vardır.

Deniz Yayınevi’ne ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Define* isimli metinde anlamayı zorlaştıran pek çok anlatım bozukluğu ve yazım yanlışı bulunmaktadır: “...*Yayımı omuzumdan çıkardım...*”, “...*Adanın bu kesimini adım adım tanyordum...*” (Öner vd., 1996: 171). Dünya Edebiyatından seçilen metinlerin çevirilerinde Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanılmış olmasına özen gösterilmesi gerekirken aynı ders kitabında yer alan *Paça Tiridi* isimli metinde bu ilkeye ters düşecek şekilde metinde kullanılan saygı ve hitap unsurları Türkçeye çevrilmemiştir: “...*Polly teyze, bu sabah Mrs. Snow’un paça tiridini başka birine götürmeme izin verir misiniz?.. Mr. John Pendleton senin kim olduğunu biliyor mu? Diye sordu... İzin verirseniz Mr. Pendleton’a paça tiridi getirdim, dedi... Demek Miss Pollyanna, Harrington’un yeğenisin öyle mi?.. Bu paçayı bana Miss Polly göndermedi değil mi?..*” (Öner vd., 1996: 198-200). Aynı metinde geçen “...*Polly teyze, bu sabah Mrs. Snow’un paça tiridini başka birine götürmeme izin verir misiniz? diye sordu... Mr. John Pendleton senin kim olduğunu biliyor mu? diye sordu... Fakat nasıl olur? dedi... Gelen sen miydin? dedi... Sen ne demek istiyorsun küçük? dedi...*” (Öner vd., 1996: 198-200) cümlelerinde altı çizili olarak gösterilen kelimeler büyük harfle başlaması gerekirken yazım yanlışı yapılmıştır.

Koza Yayın Dağıtım’a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında (2003) yer alan *Bencil Dev* isimli metnin “...*Kuşlar ağaçlara dizilir, tatlı tatlı öyle öterlerdi ki çocuklar dilemek için oyunlarını bırakırlar, birbirlerine: ‘Burada ne kadar*

eğleniyoruz!’ diye haykırırlardı...” (Kapulu, 2003: 21) cümlesinde *‘tatlı tatlı öyle öterlerdi ki’* ifadesinde kelimenin yanlış yerde kullanımından kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır. Bu ifade *‘öyle tatlı tatlı öterlerdi ki’* şeklinde olmalıdır. Aynı metindeki *“...Yolda oynamayı denediler fakat yol çok tozlu ve sert taşlarla doluydu...”* (Kapulu, 2003: 21) cümlesinde gereksiz sözcük kullanımından kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır. Çünkü taş, zaten sert bir nesnedir. Bu sebeple cümlede geçen *‘sert’* kelimesi gereksiz kullanılmıştır.

Mahir Yayınları’na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Cimri’nin Kuşkusu* isimli metinde noktalama işaretlerine dikkat edilmemiştir: *“Haydi çek arabanı, haydut, seni, adı batasınca seni... Bir davranışımı kaçırmayan, aç, kurt gibi varımı yoğumu sömüren, aşıracak şey var mı diye her yanı araştıran bir haini, bir hafiyeyi her dakika yanımda tutamam...”* (Yıldız, 1993: 105-106) bu alınan cümlelerde koyu renkle gösterilmiş virgüller gereksiz ve yanlış kullanılmıştır.

Pasifik Yayınları’na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Yukarıda Ne Var Ne Yok?* isimli metinde ara söz ve ara cümleler bazen kısa çizgiyle bazen parantez işaretiyle gösterilmiştir. Bu bakımdan metinde bir tutarsızlık vardır: *“...Dünya ise size ayaklarınızın altında kıpırdanıp dönüyormuş gibi gelmiyor (Eğer Kaliforniya’da yaşamıyorsanız!)... Büyük Roma İmparatorluğu’nun resmî başşehri Roma olduğu hâlde o dönemin bütün ünlü bilim adamlarının çalışmak için geldikleri yer İskenderiye’ydi –günümüzde New York (Niv York) ve Paris gibi şehirlere geldikleri gibi-... Evrenin ayrıntılı bir betimlemesini yapmak için Batlamtus; Mars, Satürn, Jüpiter, Venüs ve Merkür (o çağda bilinen gezegenler bunlardı) gezegenleri ile yüzden fazla yıldızın hareketlerini kaydetti...”* (Yangın, Çelepoğlu ve Türkyılmaz, 2009: 46-48).

“Metin içinde zarf-fiil ekleriyle oluşturulmuş kelimelerden sonra virgül konmaz.” (TDK Yazım Kılavuzu, 2005: 36) ilkesine ters düşülerek Elit Yayıncılık’a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Deniz Niçin Tuzludur?* isimli metinde zarf-fiil eki alan kelimelerden sonra virgül kullanılmıştır. Bu yanlış kullanım metnin genelinde yaygın olarak tekrarlanmıştır: *“...Yaşlı adamın kendisine verdiği bu öğüde teşekkür ettikten sonra, yoksul kardeş mağaranın içine girmiş... Derken kaptan bir gün yoksul kardeşin yanına gelerek, değirmenin tuz da öğütüp öğütmediğini*

sormuş... Sonunda üç yüz lira vererek, değirmeni bir yıllığına kiralamayı başarmış... Kaptan, parayı verdikten sonra, koşa koşa gidip gemisine binmiş... Tuzlar, bütün güverteyi örttükten sonra, aşağıya ambara da akmaya başlamış... Gel gelelim, kaptan bir türlü değirmeni durdurup, tuz öğütmesine engel olamamış... Değirmeni alırken, çok acele ettiğinden, değirmeni nasıl durduracağını sormasını unutmuşmuş...” (Yıldırım, 2002: 37-38). Aynı metinde geçen “...Ahçının mutfağında bir yığın yaptıktan sonra ambarın deliklerinden dışarıya akmış...” (Yıldırım, 2002: 38) cümlesinde aşçı kelimesi yanlış yazılmıştır. Bu tarz yanlış kullanımlar öğrencilerin yanlış kullanımı kanıksamasına neden olabilir.

Elit Yayıncılık’a ait 7.sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Hastalık Hastası* isimli metinde geçen “... Amacı, **Argan’un** doktoru olan Pufgon’u, Argan’dan uzaklaştırmaktır...” (Yıldırım, 2002: 45) cümlesinde koyu renkli gösterilen özel isme gelen ek yanlıştır. Doğru kullanım *Argan’ın* şeklinde olmalıdır. Aynı metinde geçen “... Acaba kulunuzun kaç yaşında olduğunu **mu** tahmin ediyorsunuz?..” (Yıldırım, 2002: 45) cümlesinde koyu renkli gösterilen soru edatının gereksiz kullanımından kaynaklanan anlatım bozukluğu vardır. Yine aynı metinde “... Verin bana nabzınızı. **Hadi!** Doğru at bakalım!..” (Yıldırım, 2002: 46) cümlesinde doğru yazımı ‘haydi’ olan kelime yanlış yazılmıştır. Bu metin, Yıldırım Yayınları’na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında da yer almaktadır.

Elit Yayıncılık’a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Kartalla Baykuş* isimli metinde gereksiz yere virgül kullanılmış cümleler bulunmaktadır: “... Benim yavrularıma, ayrıcalık tanımalısın... Benim yavrularım, bütün yavrular içinde, en sevimlisi ve en güzeldir... Birkaç ay sonra, baykuşun birçok yavrusu oldu... Bir viranelikte, bir sürü kuş yavrusu gördü...” (Yıldırım, 2002: 51). Bu cümlelerde koyu renkle gösterilen virgüller gereksiz kullanılmıştır.

“Metin içinde tekrarlı bağlaçlardan önce ve sonra virgül kullanılmaz.” (TDK Yazım Kılavuzu, 2005: 35) ilkesine aykırı olarak Metinler Matbaacılık’a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Robinson Crusoe* isimli metinde geçen “Çocuk edebiyatının en ünlülerinden olan Robinson Crusoe (Robenson Kruzo) hem romanın, hem de kahramanın adıdır...” (Onat, 1999: 161) cümlesinde tekrarlı bağlaçta virgül kullanılmıştır. Ayrıca aynı metinde zarf-fiil ekinden sonra virgül kullanılmıştır:

“...Gözlerimi açıp da bilincim yerine gelince, yerde otlar üstünde yatmakta olduğumu anladım... Köpeğe gelince, o denize atlamış, karaya çıktığının ikinci günü gelip beni bulmuştu...” (Onat, 1999: 161-162).

Yıldırım Yayınları’na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Kendini Tanı, Mutlu Ol* isimli metinde geçen “...İçinde liderlik yeteneği varsa bu yeteneği geliştir. Ödeyeceğin ücret ne olursa olsun, memnun kalacaksın...” (Gül ve Köktürk, 2001: 39) cümlesinde altı çizili olarak gösterilen kelimenin yanlış anlamda kullanımından kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır. Bu kelimenin yerine ‘bedel’ kelimesi kullanılarak anlatım bozukluğu giderilebilir: “...İçinde liderlik yeteneği varsa bu yeteneği geliştir. Ödeyeceğin bedel ne olursa olsun, memnun kalacaksın...”

Yıldırım Yayınları’na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Doğruluk Kaygısı* isimli metindeki “*Düşünce çatışmaları beni ne kırar, ne yıldırır; sadece dürtükler, kafamı çalıştırır... Biri çıkıp bizim düşüncemizin tersini söyledi mi, onun doğruyu söyleyip söylemediğine değil, doğru yanlış, kendi düşüncemizi savunmaya bakarız...*” (Gül ve Köktürk, 2001: 126) bu cümlelerde “Metin içinde tekrarlı bağlaçlardan önce ve sonra virgül konmaz.” (TDK Yazım Kılavuzu, 2005: 35) ve “Metin içinde *-ınca / -ince* anlamında zarf-fiil görevinde kullanılan *mi / mi* ekinden sonra virgül konmaz.” (TDK Yazım Kılavuzu, 2005: 36) ilkelerine ters düşen kullanımlar mevcuttur.

Yıldırım Yayınları’na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan *Kent Faresi ile Kır Faresi* isimli metinde geçen “...Şşşşt, aman! demiş... Yürü çabuk, düş ardına! demiş kır faresine... Kedi mi? demiş kır faresi... İstemem, eksik olsun! demiş...” (Gül ve Köktürk, 2001: 163-164) cümlelerindeki altı çizili kelimelerin büyük harfle yazılması gerekirken yazım yanlışı yapılmıştır. Aynı metindeki “...Gerçi senin gibi bir sofraya kuramam; ama hiç değilse acı soğan, kuru ekmek bile yesen, ne kedi korkusu duyarsın, ne insanoğlu korkusu...” (Gül ve Köktürk, 2001: 164) cümlesinde tekrarlı bağlaçlardan önce ve sonra virgül kullanılarak noktalama işaretlerinin kullanımına da muhalefet edilmiştir.

Salan Yayınları’na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Okyanustaki Nehir* isimli metinde geçen “... Yer yüzünün en büyük nehirleri olan Mississippi,

Amazon ve Nil nehirlerinden defalarca daha büyüktür...” (Şahin, Öneş, 1995: 71) cümlesinde ve yine aynı kitaptaki başka bir metin olan *Gezgin ile Kuyumcu* isimli metinde geçen “... Yer yüzünün en nankör yaratığı insandır...” (Şahin, Öneş, 1995: 143) cümlesinde altı çizili olarak gösterilen ‘yer yüzü’ kelimesi bitişik olması gerekirken ayrı yazılmıştır.

“Özel adlar için yay ayraç içinde bir açıklama yapıldığında kesme işareti yay ayraçtan sonra konur.” (TDK Yazım Kılavuzu, 2005: 46) ilkesine, Salan Yayınları’na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Okyanustaki Nehir* isimli metinde geçen “... *O tarihlerde ticaret gemileri Boston’dan Charleston (Çarlistin)a dört haftada gidebiliyorlardı... İlmî araştırmalardan hoşlanan cumhurbaşkanı, bizzat Nantucket (Nantuket)e gitti...*” (Şahin, Öneş, 1995: 72) cümlelerinde yay ayraçtan sonra kesme işareti kullanılmamıştır. Bunun yanı sıra aynı metinde “Cümlede pekiştirme ve bağlama görevinde kullanılan *da / de* bağlacından sonra virgül konmaz.” (TDK Yazım Kılavuzu, 2005: 36) ilkesine de muhalefet edilerek “... *Daha sonraları deniz dibinde de, Golfstrim’in aksi istikametinde ve aynı süratte bir akıntının varlığı anlaşıldı.*” (Şahin, Öneş, 1995: 72) cümlesinde bağlaçtan sonra virgül kullanılmıştır.

Salan Yayınları’na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Gezgin ile Kuyumcu* isimli metinde tırnak içinde verilen “*Ben Nevdereth isimli bir kentte yaşıyorum*”, “*Tabii ona da emeğinin karşılığını veririm*”, “*Ben öte beri alıp geleyim*” (Şahin, Öneş, 1995: 143), “*Katil de bu, hırsız da bu, başka kanıtı gerek yok*”, “*Onlar yalnız bu adamın değil, insanoğlunun nankörlüğünü de anlatmışlar, başıma gelecekleri önceden haber vermişlerdi*” (Şahin, Öneş, 1995: 144) cümleleri tamamlanmış cümle olmasına rağmen sonlarına nokta konulmamışken yine aynı metinde tırnak içinde verilen “*Ben de bu çevredeki bir ormandayım.*”, “*Ben de bu çevredeki bir ormandayım.*” (Şahin, Öneş, 1995: 143), “*Buyruk verin de adamı yakalasınlar efendim.*”, “*Bu alçağa adamakıllı işkence yapılsın, kentte herkese gösterilsin, sonra da ipe çekilsin.*”, “*O, suçsuzdur.*”, “*Her şeyi açıkla, başını kurtar.*” (Şahin, Öneş, 1995: 144) cümlelerinin sonuna nokta konulmuştur. Bu sebeple metin, noktalama işaretlerinin kullanımı açısından tutarsızdır.

Salan Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Ludwig Van Beethoven* isimli metinde “Özel adlar için yay ayraç içinde bir açıklama yapıldığında kesme işareti yay ayraçtan sonra konur.” (TDK Yazım Kılavuzu, 2005: 46) ilkesine metinden alınan “... 1770'te Ren kıyısında Bonn'da dünyaya gelen Beethoven (Bethofin)a Prenslük Kilisesi korosunda şarkıcı olan babası, üç yaşındayken keman ve piyano öğretti... On bir yaşında, öğretmeni Neefe (Nefe)nin yerine kilise orgcusu oldu. On yedi yaşında, ailesinin yoksulluğuna rağmen Viyana'ya giderek Mozart (Motsart)tan ders almanın yolunu buldu...” (Şahin, Öneş, 1995: 159) cümlelerinde altı çizili olarak gösterilen yerlerde uyulmamıştır. Aynı metinde “Dilimizde tonsuz (sert) ünsüzle biten kelimelere gelen ekler tonsuz (sert) ünsüzle başlar.” (TDK Yazım Kılavuzu, 2005: 10) ilkesine ters düşülerek “... 1770'de Ren kıyısında Bonn'da dünyaya gelen Beethoven (Bethofin)a Prenslük Kilisesi korosunda şarkıcı olan babası, üç yaşındayken keman ve piyano öğretti...”(Şahin, Öneş, 1995: 159) cümlesinde altı çizili olarak gösterilen yerde yumuşak ünsüz kullanılmıştır.

“Başka bir kimseden veya yazıdan olduğu gibi aktarılan sözler tırnak içine alınır.” (TDK Yazım Kılavuzu, 2005: 43) fakat MEB Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında (2005) yer alan *Balıkçıl* isimli metinde aktarma söz arasına farklı kelimeler girdiği hâlde “Sazana mı kaldım? diyordu, kuşların beyi. Bununla mı doyacağım! Beni ne sanıyorlar?” ve “Allah korusun! diyordu, kımıldamam bile.” (Doğruel, Kurter ve Gündoğdu, 2005: 64) cümlelerinde tırnak işareti kullanılmıştır. Yine aynı cümlelerde soru işareti ve ünlemden sonra gelen kelimenin ilk harfi küçük yazılmıştır. Kısa bir metinde böyle önemli yazım hatalarının yapılması dikkat çekmektedir.

Tutku Yayıncılık'a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *İyiliğin Gücü* isimli metinde geçen “...Başka bir yere başvurdum, bana 'defol!' dediler... yağmur yağması ihtimalini düşündüm; bir kapı eşiği bulmak ümidiyle tekrar kasabaya döndüm...” (Uyar ve Filtekin, 2006: 56) cümlelerinde altı çizili olarak gösterilen kelimelerin büyük harfle başlaması gerekirken yazım yanlış yapılmıştır. Aynı kitapta yer alan *Teller Nasıl Konuşturuldu?* isimli metindeki “...insan sesini elektrik telinden geçirme düşüncesi, aylardır Graham Bell'in kafasını kemirip duruyordu... Duydum, duydum sizi... diye bağıırıyordu...” (Uyar ve Filtekin, 2006: 73-74) cümlelerinde ve *Cimri* isimli metinden alınan “...Çağırdığımız insanlara dostluk

göstermek istiyorsak hafif, sade yemekler vermeli ve unutmamalıyız ki eski bir filozofun dediği gibi; ‘insan yemek için yaşamaz, yaşamak için yer.’...” (Uyar ve Filtekin, 2006: 234) bölümündeki altı çizili kelimelerde aynı hata tekrarlanmıştır. Yine *İyiliğin Gücü* isimli metinde geçen “...Param var. *Hapishanede on dokuz senede, alnımın teriyle kazandım. Ne isterseniz veririm, param var...*” (Uyar ve Filtekin, 2006: 56) cümlelerinde altı çizili olarak gösterilen bölümlerin, art arda gelen cümlelerde tekrar edilmesi anlatımın akışını bozmaktadır.

Tutku Yayıncılık’a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Dostluk* isimli metinde geçen “...*Fakat o, tavrını değiştirmemekte ısrar edince, - zaten başka türlü de yapamazdı- bu sefer etrafındakiler ona uymaya başladılar...*” (Uyar ve Filtekin, 2006: 86) cümlesinde ara cümleyi gösteren kısa çizgiden önce virgül kullanılması gereksizdir.

Tutku Yayıncılık’a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Bir Milyon Dolarlık Ders* isimli metinde geçen “...*Sürücü koltuğuna oturduktan sonra yanımda özenle katlanmış duran Wall Street Journal’ı (Vol strif Cornil) okuyabileceğimi söyledi... Corporate America’da (Korparet Amerika) çalışıyordum...*” (Uyar ve Filtekin, 2006: 173) cümlelerinde “Özel adlar için yay ayrıç içinde bir açıklama yapıldığında kesme işareti yay ayrıçtan sonra konur.” (TDK Yazım Kılavuzu, 2005: 46) ilkesine muhalefet edilerek kesme işareti, yay ayrıçtan önce koyulmuştur. Bu cümlelerde dikkati çeken bir diğer husus da *Wall Street Journal* isimli gazetenin okunuşunun yanlış yazılması ve ikinci kelimenin küçük harfle başlamasıdır. Yine aynı metindeki “...*Sürücü koltuğuna oturduktan sonra yanımda, özenle katlanmış duran Wall Street Journal’ı (Vol strif Cornil) okuyabileceğimi söyledi... Emin olduğum bir şey varsa o da, işimde iyi olmak için tek yapmam gerekenin yolcuların beklentilerini karşılamak olduğuydu...*” (Uyar ve Filtekin, 2006: 173-174) cümlelerde koyu renkle gösterilen virgüllerin kullanımı yanlıştır.

Tutku Yayıncılık’a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Cimri* isimli metinde “Din ve mitoloji ile ilgili özel adlara getirilen iyelik, durum ve bildirme ekleri kesme işaretiyle ayrılır.” (TDK Yazım Kılavuzu, 2005: 47) ilkesine ters düşülerek “...*Hey Allahım!.. Fena içerliyorum buna; üstelik bir duysanız neler söylüyorlar sizin için Allahın günü; ona da üzülüyorum...*”(Uyar ve Filtekin, 2006:

233-235) cümlelerinde altı çizili olarak gösterilen kelimelerde kesme işareti kullanılmamıştır.

Düzgün Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Düşürülen Cüzdan* isimli metinde yer alan "...*Yirmi sekiz yaşlarında gösteren adamın soğuk, esmer bir yüzü vardı, fakat bu yüz, bana oldukça kibar, hatta sevimli göründü...*" (Aksakal, 2004: 40) cümlesinde geçen '*yirmi sekiz yaşlarında*' ifadesinde anlatım bozukluğu vardır. Çünkü yirmi sekiz, tek bir yaştır. Burada çoğul eki kullanılması yanlıştır.

Fil Yayınevi'ne ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Kıra Çıkan Kaza Kaymakamı* isimli metinde kullanılan dil, tutarlı değildir. Metinde genel olarak şimdiki zaman ve görülen geçmiş zaman kullanılmıştır. Farklı paragraflarda farklı kiplerin kullanılması sorun yaratmazken art arda gelen cümlelerde farklı kipler kullanılması tutarsızlığa neden olmaktadır: "...*Hava adeta tutuşmuşa benziyor. Yolun kenarında, toza bulanmış karaağaçlar içinden binlerce ağustos böceği, durmadan birbirleriyle konuşuyor. Birdenbire kaymakam cevapları ürperir gibi oldu. Karşıda bir yamacın eteğinde, sanki kendisine göz kırpan yemyeşil bir meşe korusu ortaya çıkıverdi...*" (Sarıca, Gündüz, 2005: 106).

Fil Yayınevi'ne ait 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Son Yaprak* isimli metindeki şu cümle ele alındığında: "...*Sana bir haberim var, dedi. Mister Beherman, bu sabah hastahane ölmüş...*" (Sarıca, Gündüz, 2005: 142), kullanılan '*mister*' ifadesi Türkçeye çevrilmemiş ve hastane kelimesi '*hastahane*' şeklinde kullanılarak da Türkçenin yazım özelliklerine dikkat edilmemiştir. Bu açıdan metin, dil açısından zayıf bir metindir.

Başarı Yayıncılık'a ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Aslanlar Şövalyesi* isimli metinde yazım ve noktalamada pek çok yanlış bulunmaktadır: "*İspanyol yazarı Cervantes'in (Servantes'in) Don Quijote (Don Kişot) isimli ünlü romanının kahramanı Don Quijote, şövalye romanlarının etkisi altında kalarak aklını oynatır...*" (Özaltun vd., 1995: 86) cümlesindeki "*Cervantes'in (Servantes'in)*" ifadesinde "Özel adlar için yay ayrıç içinde bir açıklama yapıldığında kesme işareti yay ayrıçtan sonra konur." (TDK Yazım Kılavuzu, 2005: 46) ilkesine ters düşülmüştür. "...*Ona göre yer değirmenleri kötülük eden evler, koyun sürüleri*

ordudur...” (Özaltun vd., 1995: 86) cümlesindeki ‘evler’ aslında ‘devler’ olmalıdır. “...İspanya’da görülmemiş büyüklükte iki aslan? Birinci kafesteki erkek aslan, ikincideki onun dişisidir...” (Özaltun vd., 1995: 87) burada soru anlamı olmamasına rağmen soru işareti kullanılmıştır. “...Aman Allahım, dedi ne oldu? Aslanlar ne halde?” (Özaltun vd., 1995: 89) burada ise kesme işaretinin ve noktanın eksikliğinden kaynaklanan noktalama yanlışlığı şu şekilde düzeltilebilir: “...Aman Allah’ım, dedi. Ne oldu? Aslanlar ne halde?” Yine aynı metinde geçen “...Bu aslan taslakları ile dövüşmek için sabırsızlıktan yanıyorum...” (Özaltun vd., 1995: 88) cümlesinde altı çizili unsurların çevirisinden kaynaklanan anlatım bozuklukları vardır. *Aslanlar Şövalyesi* isimli metinde yabancı isimlerin yazımı konusunda da tutarsızlık vardır: “İspanyol yazarı Cervantes’in (Servantes’in) Don Quijote (Don Kişot) isimli ünlü romanının kahramanı Don Quijote, şövalye romanlarının etkisi altında kalarak aklını oynatır... Saf ve gerçekçi bir köylü olan Sanço’yu yanına seyis olarak görevlendirir. Don Kişot kemikleri çıkmış sıska atına, Sanço ise ihtiyar eşeğine binerek zalimleri cezalandırmak için İspanya’yı dolaşmaya başlarlar...” (Özaltun vd., 1995: 86) cümlelerinde de görüldüğü gibi isimler bazen orijinal haliyle kullanılırken, bazen de Türkçe okunuşlarına göre kullanılmıştır.

Başarı Yayıncılık’a ait 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Doğruluk Kaygusu* isimli metinde yüklem, içinde bulunduğu paragraftan uzaklaşan bir anlam taşımaktadır: “...Tartışmalarda bahis tutuşmak hiç de faydasız değildir. Doğrudan ayrıldık mı, elle tutulur bir şeyler kaydetmeliyiz. Yıl sonunda uşağım demeli ki bana: ‘Bilgisizlik ve inatçılık yüzünden bu yıl bin lira kaybettiniz.’...” (Özaltun vd., 1995: 110) cümlesinde altı çizili yüklem, metnin bağlamından hareketle ‘kaybetmeliyiz’ olmalıdır. Ayrıca metnin başlığı içindekiler bölümünde ‘Doğruluk Kaygısı’ şeklinde yazılmışken metnin üzerinde ‘Doğruluk Kaygusu’ şeklinde yazılmıştır. Aynı metin Yıldırım Yayınları’na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında *Doğruluk Kaygısı* adıyla yer almaktadır.

Başarı Yayıncılık’a ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Leonardo da Vinci* isimli metinde eklerle ilgili pek çok yanlış yapılmıştır: “...Toscana’nın (Toskana) yoksul bir mahallesinde doğan Leonardo, ana olarak sadece üvey anasının tanıdığı... Leonardo, Floransa’ya (Filoransa), babasıyla birlikte arabayla gelmişti... Ser Piero kâğıtları kıvrıp koltuğunun altına sıkıştırdı ve hemen ressam

Verrocchio (Verokyo) diye ün yapmış olan Andrea di Cione (Andre di Ko'nun) yanına gitti..." (Özaltun vd., 1995: 162) burada alınan cümlelerdeki altı çizili ifadelerde kullanılan ekler parantez işaretinden sonra getirilmelidir. Ayrıca "...Toscana'nın (Toskana) yoksul bir mahallesinde doğan Leonardo, ana olarak sadece üvey anasının tanıdı..." (Özaltun vd., 1995: 162) cümlesinde altı çizili kelime grubunda ekin yanlış kullanımından kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır.

Başarı Yayıncılık'a ait 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Mektup* isimli metinde yazım yanlışları dikkat çekmektedir: "...*Maynfeld (Meyfeld) hastahaneden dün döndü... Ayaklarımın geri geri gittiklerini fark ediyordum... Bana soru sormasına fırsat vermeden birşeyler yapmam gerektiğini düşünüyordum... Yemeğin sonuna doğru, Terez'in annesi, Maynfeld'deki hastahanede yatarken benim için örmüş olduğu bir çift güzel yün çorabı armağan etti...*" (Özaltun vd., 1995: 207-208) bu cümlelerdeki altı çizili kelimelerin yazımı yanlıştır. Bu kelimelerin doğru yazımı şöyledir: *hastane, fark ediyordum, bir şeyler*. Yukarıda verilen "...*Yemeğin sonuna doğru, Terez'in annesi, Maynfeld'deki hastahanede yatarken benim için örmüş olduğu bir çift güzel yün çorabı armağan etti...*" (Özaltun vd., 1995: 208) cümlesinde gereksiz sözcük kullanımından ve yer tamlayıcısı eksikliğinden kaynaklanan anlatım bozukluğu vardır. Bu bozukluk şu şekilde giderilebilir: "*Yemeğin sonuna doğru, Terez'in annesi, Maynfeld'deki hastahanede yatarken benim için **ördüğü** bir çift güzel yün çorabı **bana** armağan etti.*"

Pasifik Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Değişmek veya Kaybolmak* isimli metinde noktalama işaretlerinin yanlış kullanılması metnin anlaşılmasını zorlaştırmaktadır: "*Mademki medeniyet geçmiş veya şimdiki bütün milletlerin ortaklıklarından meydana gelmiştir, öyleyse o, mahallî hudutların dışına taşmaktadır: 'Medeniyet beşerîdir.' Bu şartlar altında, medeniyeti tek bir memleket içine kapanmış ve kendi kendine yeter bir şekilde düşünme imkânı yoktur, aksi takdirde o, işleyen bir değer olmaktan çıkacak ve donacaktır...*" (Ceyhan ve Ceyhan, 2009: 17) cümlesinde altı çizili olarak gösterilen bölümde nokta, tek tırnak işaretinden sonra koyulması gerekirken yanlış yerde kullanılmıştır. Bu hatadan ötürü iki cümle birleşerek uzun ve anlaşılması zor tek bir cümle oluşmuştur. "... *Bütün deha sahibi kişilerin durumları da aynıdır: Onların eserleri, içinde bulunulan*

zamanın, tekilin ve hususinin ötesini gözlemektedir: Onlar kanuna, evrensele ulaşmaktadır...” (Ceyhan ve Ceyhan, 2009: 18) burada ise aynı cümle içerisinde iki defa iki nokta kullanılmıştır. Bu da anlatımın akışını bozmaktadır.

Pasifik Yayınları’na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Sevinme Oyunu* isimli metinde alıntı cümlelerden önce iki nokta işaretinin kullanımı ile ilgili tutarsızlıklar vardır. “...Nancy, ‘Şimdiye kadar birçok inanılmaz şey duymuştum ama bu hepsini geçti.’ dedi... Nancy bir şey söylemedi ama içinden, ‘Aman yarabbi! Bayan Polly oyun oynayacak ha!’ diyordu...” (Ceyhan ve Ceyhan, 2009: 66) cümlesinde alıntı sözden önce virgül kullanılmışken “O gittikten sonra Bayan Polly de kendi kendine söylenmeye başladı: ‘Hey ulu Tanrı’m! Ne acayip çocuk bu!..’” (Ceyhan ve Ceyhan, 2009: 69) cümlesinde iki nokta kullanılmıştır. Bu bakımdan metin içerisinde noktalama işaretleri açısından tutarsızlık vardır.

Elit Yayıncılık’a ait 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Robot Böcekler* isimli metinde alıntı cümlelerin ardından tırnak işareti içerisinde nokta kullanımı konusunda metinde tutarsızlıklar vardır. “Eğer bazı sosyal böcekleri kontrol edebilirsiniz; bütün böcek sürüsünü bir ağaya da çiçekleri tozlaşmaya yöneltebilirsiniz” (Yıldırım, 2004: 22) cümlesinde tırnağı kapatmadan önce cümleyi sonlandıracak nokta kullanılmamışken “Böceklerin, bu tür uygulamalarda kullanılıp kullanılmayacağını bilmiyorum. Bunu başkaları düşünsün.” (Yıldırım, 2004: 22) cümlesinde tırnağı kapatmadan önce nokta kullanılmıştır.

Elit Yayıncılık’a ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Kefil* isimli metinde yer alan “...Yalnız bana küçük bir lütufta bulun: Kız kardeşimle nişanlısını evlendirmek üzere üç günlük mühlet istiyorum...” (Yıldırım, 2004: 49) cümlesinde ayrı yazılan ‘kız kardeş’ kelime grubu “...Bununla beraber, kızkardeşimin düğününde bulunmak üzere bana üç gün müsaade ediyor...” (Yıldırım, 2004: 49) cümlesinde bitişik yazılmıştır. Bu açıdan metinde kullanılan dil, tutarsızdır.

Elit Yayıncılık’a ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Mutlu Olma Sanatı* isimli metinde geçen “Çocuklara mutlu olma sanatını da öğretmek lâzım. Felâket gelip kafamıza dank ettiği zaman mes’ut olma sanatını değil. Şartlar müsait olduğu anlarda, ufak tefek sıkıntılarla, önemsiz huzursuzluklarla karşılaştığımız zaman

mutlu olma sanatını öğretelim diyorum...” (Yıldırım, 2004: 134) bölümde yer alan ‘kafaya dank etmek’ deyimini yanlış kullanılmıştır. Bunun yerine ‘kapıya dayanmak’ deyimini kullanılmalıdır. Ayrıca bu bölümde geçen “*Felâket gelip kafamıza dank ettiği zaman mes’ut olma sanatını değil. Şartlar müsait olduğu anlarda, ufak tefek sıkıntılarla, önemsiz huzursuzluklarla karşılaştığımız zaman mutlu olma sanatını öğretelim diyorum...*” (Yıldırım, 2004: 134)” cümlesinde koyu renkle gösterilen nokta işareti, art arda gelen cümleler arasındaki anlam bağıını kopardığı için yanlış kullanılmıştır. Burada noktanın yerine virgül ya da noktalı virgül kullanılması, anlam akışını sağlayacaktır. Ayrıca metnin başlığı, içindekiler bölümünde ‘*Mesut Olma Sanatı*’ şeklinde yazılmışken metnin üzerinde ‘*Mutlu Olma Sanatı*’ şeklinde yazılmıştır.

Serhat Yayınları’na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Küçük Sergey’in Merakı* isimli metinde büyük harflerin yazılışı ile ilgili yanlışlık yapılmıştır. “...Dedeciğim, şu pabuçlarımın, elbiselerimin, haline bir bak! Bana ne zaman yenilerini alacaksın? diye sordu... Beş para vermeden kıyidan topladığımız kabukların giysi ve yiyeceğe nasıl dönüştüklerini gördün mü yavrum? dedi...” (Yörük vd., 1996: 82-83) cümlelerinde altı çizili olarak gösterilen kelimeler büyük harfle başlaması gerekirken yazım yanlışlığı yapılmıştır. Yine aynı metinde geçen “...Sergey, bak dalgalar kıyıya ne kadar şapka, çizme, ayakkabı, palto, ceket ve pantolon getirmiş, Topla, çuvalına doldur onları, getir, dedi...” (Yörük vd., 1996: 82-83) cümlesinde ise altı çizili kelimedenden önce virgül kullanılmasına rağmen kelimenin ilk harfi büyük yazılmıştır.

“Cümlede pekiştirme ve bağlama görevinde kullanılan da/ de bağlacından sonra virgül konmaz.” (TDK Yazım Kılavuzu, 2005: 36) ilkesine ters düşülerek Serhat Yayınları’na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Alışkanlık* isimli metinde geçen “...Gerçekten **de**, alışkanlık pek yaman bir hocadır ve hiç şakası yoktur... Kimi baba **da**, oğlunun bir arkadaşını öldüresiye dövdüğünü ya da kurnazca aldattığını gördüğü zaman, bunu yiğitlik belirtisi sayarak sevinir... Önce şu bakımdan ki çocukta tabiat hâkimdir ve tabiat, asıl yeni tomurcuk salarken katıksız ve gürbüzdür; sonra **da**, hırsızlığın çirkinliği, çalınan şeye göre değişmez ki...” (Yörük vd., 1996: 138-139) cümlelerinde da/ de bağlacından sonra virgül kullanılmıştır. Yine aynı metinde “Metin içinde -ınca/ -ince anlamında zarf-fiil

görevinde kullanılan mı/ mi ekinden sonra virgül kullanılmaz.” (TDK Yazım Kılavuzu, 2005: 36) ve “Metin içinde tekrarlı bağlaçlardan önce ve sonra virgül konmaz.” (TDK Yazım Kılavuzu, 2005: 35) maddelerine ters düşülerek “...başlangıçta kuzu gibi sevimli, alçak gönüllüdür; ama zamanla oraya yerleşip kökleşti mi, öyle azılı, öyle amansız bir yüz takınır ki kendisine gözlerimizi bile kaldırmaya izin vermez... Ha altın çalmışsın, ha bir iğne...” (Yörük vd., 1996: 138-139) cümlelerinde mı/ mi soru ekinden ve tekrarlı bağlaçlardan sonra virgül kullanılmıştır.

Serhat Yayınları’na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Son Yaprak* isimli metinde büyük harflerin yazımı ile ilgili yanlışlıklar yapılmıştır. “...Ne var canım? diye sordu... Bu ne saçma şey! dedi. Ne? diye haykırdı...” (Yörük vd., 1996: 149-150) cümlelerinde soru işareti ve ünlemden sonra gelen altı çizili kelimeler büyük harfle başlaması gerekirken yazım yanlışı yapılmıştır. Aynı metinde geçen “*Zavallı Miss Johnsy!.. Mr. Behrman bu gün zatürreden öldü...*” (Yörük vd., 1996: 150) cümlelerindeki saygı bildiren unsurlar Türkçeye çevrilmemiştir.

Metinler Matbaacılık’a ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *İyiliğin Gücü* isimli metinde geçen “...Madam Magluara, o kadar korkmuştu ki bağıramadı... Matmazel Baptistine, başını çevirip adamı görünce korkusundan ayağa kalktı... Oturun mösyö, dedi, birazdan yemek yiyeceğiz...” (Onat, 2000: 175-176) cümlelerinde altı çizili olarak gösterilen saygı bildiren sözler Türkçeye çevrilmemiştir. Bu durum, öğrencilerdeki dil gelişimini olumsuz yönde etkileyecektir. Aynı metnin yer aldığı Tutku Yayıncılık’a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında da aynı hata yapılmıştır: “...Madam Magluvar o kadar korkmuştu ki bağırmadı... Matmazel Balistin, başını çevirip adamı görünce korkusundan ayağa kalktı... Oturun, ısının Mösyö, dedi, birazdan yemek yiyeceğiz...” (Uyar ve Filtekin, 2006: 56-57). Aynı eserin karakterlerinin adının, farklı kitaplarda farklı şekillerde yer alması dikkat çekmektedir.

Altın Kitaplar Yayınevi’ne ait 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki *İnci* isimli metinde geçen “...Kayığı olan bir erkeğin; karısını aç bırakmayacağına inanırlardı...” (Gümüş, 2002: 65) cümlesinde virgül kullanılması gereken yerde noktalı virgül kullanılmış, bu nedenle metnin akışı bozulmuştur. Yine aynı metinde

tekrarlı bağlaçlardan sonra virgül kullanılmıştır: “...Midyeleri bazen tek tek, bazen yığın hâlinde topluyor, sepetine yerleştiriyordu...” (Gümüş, 2002: 64).

Yıldırım Yayınları’na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *İnci Türküsü* isimli metinde tekrarlı bağlaçlardan önce ve sonra noktalama işareti kullanılmıştır: “...Bu kum tanesini, bazen su tazyiki midyenin etleri arasından sürükleyip götürür; bazen de kum tanesi, midye yok oluncaya kadar etleri arasında gömülüp kalır; kaldıkça da büyür, gelişir, güzelleşirdi...” (Gül ve Köktürk, 2001: 83).

“Ünlemeden sonra üç nokta yerine iki nokta konulması yeterlidir.” (TDK Yazım Kılavuzu, 2005: 41) ilkesine Yıldırım Yayınları’na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Tamir Edilemez Hata* isimli metinde “...Raymond!... Matilt!... Raymond bu kadar alçalamazdı, bir hırsız olamazdı, hayır, hayır!...” (Gül ve Köktürk, 2001: 83) kullanımlarıyla ters düşülmüştür. Bu metin, Tutku Yayıncılık’a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında *Onarılamaz Yanlış* adıyla yer almaktadır. Aynı hata, bu metinde de yapılmıştır: “...Raymond!... Mutilt!... Demin kocasının arkadaşıyla dışarıda konuşurken acaba Raymond?... Raymond bu kadar alçalamazdı, bir hırsız olamazdı, hayır, hayır!...” (Uyar ve Filtekin, 2006: 14-16) Aynı kitapta yer alan *Teller Nasıl Konuşturuldu?* isimli metinde “...Hay hay!... Hayır!... Bu bir gerçektir!...” (Uyar ve Filtekin, 2006: 73-74) ve *Cimri* isimli metinde de “... Daha söyleyeyim mi?...” (Uyar ve Filtekin, 2006: 236) aynı hata tekrarlanmıştır.

Salan Yayınları’na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Öğretmen Duyşen* isimli metinde geçen “... Uzaklardan Kurkuru’ya dönerken, hep aynı hüznü duyguyu taşımışım içimde... Yaz tatili başlamadan önce, okulun son günü, bağırarak, çığlıklar atarak tepeye tırmanır, kuş yuvası aramaya çıkardık... Derken, güzel bir ışık dünyası, geniş bir dünya açılırdı önümüzde... Kuş yuvası aramayı unutarak hepimiz bir dala tüner, hiç kıpırdamadan, sanki soluk bile almadan aşağıya bakardık... Mavimsi uzaklıklara bakınca, daha önce hiç görmediğimiz topraklar, gümüş sicimler gibi uzayan dereeler görürdük... Kulağıma yaprakların hışırtısı geldikçe, yüreğim korkudan, heyecandan güm güm atmaya başlardı...” (Şahin, Öner, 1995: 32) cümlelerinde altı çizili olarak gösterilen kelimelerde “Metin içinde zarf-fiil ekleriyle oluşturulmuş kelimelerden sonra virgül konmaz.” (TDK Yazım Kılavuzu, 2005: 36) ilkesine ters düşülmüştür. Aynı metinde

geçen “... *Doru bir at gördün mü buralarda? diye sormuştu... Duyşen mi? dedi...*” (Şahin, Öner, 1995: 33) cümlelerinde altı çizili olarak gösterilen kelimeler büyük harfle yazılması gerekirken yazım yanlışlığı yapılmıştır.

MEB Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Martı* isimli metinde “Ayraç içinde ayraç kullanılması gereken durumlarda yay ayraçtan önce köşeli ayraç kullanılır.” (TDK Yazım Kılavuzu, 2005: 46) ilkesine muhalefet edilerek “(*Martı Jonathan (**Canıtın**), durgun bir denizde ve üzerinde güneşin altın gibi parladığı bir kıyıda yaşar... Jonathan orada Chiang (**Çiang**) adında yaşlı bir martıyla tanışır... Burada Jonathan, uçmayı bilen ama daha fazlasını öğrenmek isteyen bir martıyla tanışır. Bu martının adı Fletcher (**Fleçtr**)’dır...*)” (Altan vd., 2008: 80) cümlelerinde ayraç içinde aynı türden ayraç kullanılmıştır.

MEB Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında (2004) yer alan *Tasmalı Güvercin* isimli metinde büyük harfin kullanımı açısından tutarlı bir bütünlük yoktur. “...Çok geçmeden önde tasmalı güvercin olduğu hâlde bir sürü güvercin alana üşüştü...” (Saraçoğlu vd., 2004: 168) cümlesinde altı çizili olarak gösterilen ifadenin ilk harfleri küçükken “...Tasmalı Güvercin, tuzaktaki diğer güvercinlere dönerek ‘Felakete karşı gelebilmek için aramızdaki el birliğini kaybetmeyelim.’ dedi... Güvercinler, Tasmalı Güvercin’in sözünü dinledi...” (Saraçoğlu vd., 2004: 168-169) cümlelerinde ilk harfler büyük yazılmış ve gelen ek kesme işareti ile ayrılmıştır.

Elde edilen bu bulgulardan hareketle ders kitaplarında yapılan dil yanlışlarının genellikle yazım ve noktalama yanlışlıkları ile anlatım bozukluğu başlıklarında yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Bu doğrultuda adı geçen dil yanlışlarının hangi metinlerde olduğu Tablo 6’da ders kitapları ve basım yılları ile birlikte düzenlenmiştir.

Tablo 6: Türkçe Ders Kitaplarındaki Dünya Edebiyatına Ait Metinlerde Sıkça Karşılaşılan Dil Yanlışlıkları

Anlatım Bozukluğu	Yazım Yanlışlığı	Noktalama Yanlışlığı
Düzgün Yayınları 6. sınıf (2003) <i>Profesör Dodgson</i>	Kaya Matbaacılık Orta Okullar İçin Türkçe 1 (1993) <i>Ezop Masalları</i>	Özer Yayınevi 6. sınıf (1998) <i>Babamdan Gelen Mektup</i>

Tablo 6: Türkçe Ders Kitaplarındaki Dünya Edebiyatına Ait Metinlerde Sıkça Karşılaşılan Dil Yanlışlıkları (Devamı)

Anlatım Bozukluğu	Yazım Yanlışı	Noktalama Yanlışı
Özer Yayınevi 6. sınıf (1998) <i>Babamdan Gelen Mektup</i>	Metinler Matbaacılık 6. sınıf (1998) <i>Fil ile Çalı Kuşu</i>	Elit Yayıncılık 6. sınıf (2002) <i>Hırsız Şaşırtan Olay</i>
Serhat Yayınları 6. sınıf (1996) <i>Alp Dağından Ayrılış</i>	Yıldırım Yayınları 6. sınıf (2000) <i>Veda</i>	Metinler Matbaacılık 6. sınıf (1998) <i>İnce Düşünceli Zadiğ</i>
Yıldırım Yayınları 6. sınıf (2000) <i>İlk Uçuş</i>	Salan Yayınları 6. sınıf (1997) <i>Pollyanna</i>	Yıldırım Yayınları 6. sınıf (2000) <i>İlk Uçuş</i>
Yıldırım Yayınları 6. sınıf (2000) <i>Veda</i>	Salan Yayınları 6. sınıf (1997) <i>En Büyük Türk</i>	Yıldırım Yayınları 6. sınıf (2000) <i>Veda</i>
Koza Yayın Dağıtım 7. sınıf (2003) <i>Bencil Dev</i>	Altın Kitaplar Yayınevi 6. sınıf (2001) <i>Parmak Çocuk</i>	Salan Yayınları 6. sınıf (1997) <i>En Büyük Türk</i>
Elit Yayıncılık 7. sınıf (2002) <i>Hastalık Hastası</i>	Deniz Yayınevi 7. sınıf (1996) <i>Define</i>	Salan Yayınları 6. sınıf (1997) <i>Karagöz 'le Hacivat</i>
Yıldırım Yayınları 7. sınıf (2001) <i>Kendini Tanı, Mutlu Ol</i>	Deniz Yayınevi 7. sınıf (1996) <i>Paça Tiridi</i>	Salan Yayınları 6. sınıf (1997) <i>Çağımızın İfriti: Çevre Kirlenmesi</i>
Düzgün Yayınları 8. sınıf (2004) <i>Düşürülen Cüzdan</i>	Elit Yayıncılık 7.sınıf (2002) <i>Hastalık Hastası</i>	Tutibay Yayınları 6. sınıf (2000) <i>Yaşlı Değirmenci</i>
Başarı Yayıncılık 8. sınıf (1995) <i>Aslanlar Şövalyesi</i>	Yıldırım Yayınları 7. sınıf (2001) bulunan <i>Kent Faresi ile Kır Faresi</i>	Mahir Yayınları 7. sınıf (1993) <i>Cimri 'nin Kuşkusu</i>
Başarı Yayıncılık 8. sınıf (1995) <i>Doğruluk Kaygusu</i>	Salan Yayınları 7. sınıf (1995) <i>Okyanustaki Nehir</i>	Pasifik Yayınları 7. sınıf (2009) <i>Yukarıda Ne Var Ne Yok?</i>
Başarı Yayıncılık 8. sınıf (1995) <i>Leonardo da Vinci</i>	Salan Yayınları 7. sınıf (1995) <i>Gezgin ile Kuyumcu</i>	Elit Yayıncılık 7.sınıf (2002) <i>Deniz Niçin Tuzludur?</i>
Başarı Yayıncılık 8. sınıf (1995) <i>Mektup</i>	Fil Yayınevi 8. sınıf (2005) <i>Son Yaprak</i>	Elit Yayıncılık 7. sınıf (2002) <i>Kartalla Baykuş</i>
Elit Yayıncılık 8. sınıf (2004) <i>Mutlu Olma Sanatı</i>	Başarı Yayıncılık 8. sınıf (1995) <i>Aslanlar Şövalyesi</i>	Metinler Matbaacılık 7. sınıf (1999) <i>Robinson Crusoe</i>
	Başarı Yayıncılık 8. sınıf (1995) <i>Mektup</i>	Yıldırım Yayınları 7. sınıf (2001) <i>Doğruluk Kaygısı</i>
	Serhat Yayınları 8. sınıf (1996) <i>Küçük Sergey'in Merakı</i>	Salan Yayınları 7. sınıf (1995) <i>Okyanustaki Nehir</i>
	Serhat Yayınları 8. sınıf (1996) <i>Son Yaprak</i>	Salan Yayınları 7. sınıf (1995) <i>Gezgin ile Kuyumcu</i>
	Metinler Matbaacılık 8. sınıf (2000) <i>İyiliğin Gücü</i>	Salan Yayınları 7. sınıf (1995) <i>Ludwig Van Beethoven</i>

Tablo 6: Türkçe Ders Kitaplarındaki Dünya Edebiyatına Ait Metinlerde Sıkça Karşılaşılan Dil Yanlışlıkları (Devamı)

Anlatım Bozukluğu	Yazım Yanlışı	Noktalama Yanlışı
	Tutku Yayıncılık 7. sınıf (2006) <i>İyiliğin Gücü</i>	MEB Yayınları 7. sınıf (2005) <i>Balıkçıl</i>
	Salan Yayınları 8. sınıf (1995) <i>Öğretmen Duyşen</i>	Tutku Yayıncılık 7. sınıf (2006) <i>İyiliğin Gücü</i>
		Tutku Yayıncılık 7. sınıf (2006) <i>Dostluk</i>
		Tutku Yayıncılık 7. sınıf (2006) <i>Bir Milyon Dolarlık Ders</i>
		Tutku Yayıncılık 7. sınıf (2006) <i>Cimri</i>
		Başarı Yayıncılık 8. sınıf (1995) <i>Aslanlar Şövalyesi</i>
		Başarı Yayıncılık 8. sınıf (1995) <i>Leonardo da Vinci</i>
		Pasifik Yayınları 8. sınıf (2009) <i>Değişmek veya Kaybolmak</i>
		Pasifik Yayınları 8. sınıf (2009) <i>Sevinme Oyunu</i>
		Elit Yayıncılık 8. sınıf (2004) <i>Robot Böcekler</i>
		Elit Yayıncılık 8. sınıf (2004) <i>Mutlu Olma Sanatı</i>
		Serhat Yayınları 8. sınıf (1996) <i>Küçük Sergey'in Meraki</i>
		Serhat Yayınları 8. sınıf (1996) <i>Alışkanlık</i>
		Altın Kitaplar Yayınevi 8. sınıf (2002) <i>İnci</i>
		Yıldırım Yayınları 8. sınıf (2001) <i>İnci Türküsü</i>
		Yıldırım Yayınları 8. sınıf (2001) <i>Tamir Edilemez Hata</i>
		Tutku Yayıncılık 7. sınıf (2006) <i>Onarılamaz Yanlış</i>
		Tutku Yayıncılık 7. sınıf (2006) <i>Teller Nasıl Konuşturuldu?</i>

Tablo 6: Türkçe Ders Kitaplarındaki Dünya Edebiyatına Ait Metinlerde Sıkça Karşılaşılan Dil Yanlışlıkları (Devamı)

Anlatım Bozukluğu	Yazım Yanlışı	Noktalama Yanlışı
		Tutku Yayıncılık 7. sınıf (2006) <i>Cimri</i>
		Salan Yayınları 8. sınıf (1995) <i>Öğretmen Duyşen</i>
		MEB Yayınları 8. sınıf (2008) <i>Martı</i>

Buna göre, Türkçe ders kitaplarındaki dünya edebiyatına ait metinlerde en sık karşılaşılan dil yanlışlığı, noktalama işaretlerinin yanlış veya eksik kullanımındır.

3.4. Türkçe Ders Kitaplarındaki Dünya Edebiyatı Metinlerinin Öğrencileri Bilimsel Düşünmeye Yönelmesi ve Onların Eleştirel Düşüncelerini Sağlamasına Yönelik Bulgular

Türkçe ders kitaplarındaki dünya edebiyatı metinlerinin öğrencileri bilimsel düşünmeye yönelmesi ve onların eleştirel düşüncelerini sağlamasına yönelik bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 7: Öğrencileri Bilimsel Düşünmeye Yönelmesi ve Onların Eleştirel Düşüncelerini Sağlamasına Yönelik Dünya Edebiyatı Metinleri

4. 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarında öğrencileri bilimsel düşünmeye yönlerecek ve onların eleştirel düşüncelerini sağlayacak metinler bulunmalıdır.						
Yayınevi	1981 programına yönelik hazırlanan ders kitapları			2005 programına yönelik hazırlanan ders kitapları		
	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Düzgün Y. (2003)	-Alışkanlık					
Özer Y. (1998)	-Alışkanlık					
Mahir Y. (1993)		-Alışkanlık				
Tutubay Y. (2000)	-Alışkanlık					
Yıldırım Y. (2001)			-Alışkanlık			

Tablo 7: Öğrencileri Bilimsel Düşünmeye Yönelmesi ve Onların Eleştirel Düşüncelerini Sağlamasına Yönelik Dünya Edebiyatı Metinleri (Devamı)

4. 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarında öğrencileri bilimsel düşünmeye yöneltecek ve onların eleştirel düşüncelerini sağlayacak metinler bulunmalıdır.						
Yayınevi	1981 programına yönelik hazırlanan ders kitapları			2005 programına yönelik hazırlanan ders kitapları		
	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Serhat Y. (1996)			-Alışkanlık -Küçük Sergey'in Merakı			
Pasifik Y. (2009)					-Alışkanlık	
Fil Y. (2001)	-Güiver Cüceler Ülkesinde					
Altın Kitaplar Y. (2001)	-Okuma					
Altın Kitaplar Y. (2002)		-Horozla Tilki				
Elit Y. (2002)		-İki Mektup				
Metinler M. (1999)		-Tartışmalar				
Salan Y. (1995)		-Dinlemek				

Tablo 7'ye göre "1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarında öğrencileri bilimsel düşünmeye yöneltecek ve onların eleştirel düşüncelerini sağlayacak metinler bulunmalıdır." maddesi doğrultusunda şu bulgulara rastlanmıştır:

Özer Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında, Mahir Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında, Tutubay Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında, Serhat Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında, Yıldırım Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında ve Pasifik Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında da yer alan Düzgün Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Alışkanlık* isimli

metin, insanın sahip olduğu alışkanlıkların temelinin küçük yaşlarda atıldığını anlatan bir denemedir. Metin okunduktan sonra öğrencilere bu fikre katılıp katılmadıkları sorularak bir münazara başlatılabilir ve öğrencilerin fikirlerini açıkça söyleyebilecekleri bir ortam oluşturulabilir. Böylece öğrenciler farklı düşünceler üretebilir, başkalarının düşünceleriyle karşılaşarak kendi düşüncelerini değiştirebilirler.

Fil Yayınevi'ne ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Güiver Cüceler Ülkesinde* isimli metinde cücelerın yaşadığı ülkeye giden Güiver'in başından geçenler anlatılmaktadır. Öğrencilere farklı canlılar ve özellikleri gösterilerek Güiver'in gittiği ülkenin gerçek olup olamayacağı sorulabilir. Bu şekilde öğrenciler farklı düşünmeye yönlendirilmelidir. Bu açıdan metin, eleştirel düşünmeye uygun bir metindir.

Altın Kitaplar Yayınevi'ne ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Okuma* isimli metinde okumanın güzelliğinden ve nasıl okunursa verim elde edilebileceğinden bahsedilmektedir. Metinde gerçek okuyucuyla sahte okuyucular “... Bir kitabı okumadan bir köşeye atanlar vardır. Gerçek okuyucular, hoşlarına gitmeyen kitaplardan bile ağırbaşlı bir dille söz ederler. Kendilerini naza çekenler ancak sahte okuyuculardır...” (Gümüş, 2001: 01) cümleleriyle ayrılmakta ve öğrencilerin özeleştiri yapması sağlanmaktadır. Okumaya vakti olmadığı bahanesini ileri sürenlere ise metinde “...Gayretli bir öğrenci, günde hiç olmazsa bir saatini okumaya veremez mi? Tatilin üç dört gününü bu işe ayıramaz mı? Ortalama bir hesapla günde bir saat, yılda 365, dört yılda 1460 saat eder. Yavaşça, elde kalem olduğu hâlde her biri 500'er sayfalık 80 kitap okunabilir. Akıllıca tasarlanmış bir okuma planı uygulayan bir öğrenci, dört yıl sonra sözlü ve yazılı anlatım için son derece değerli bir ilk bilgi hazinesi elde etmiş olur...” (Gümüş, 2001: 02) cümleleriyle basit bir okuma planı tavsiye edilmektedir. Bu sayede öğrenciler, okumanın sadece vakit geçirmek için yapılan bir etkinlik olmadığını, zamanla bir birikim elde edebileceklerini öğreneceklerdir.

Altın Kitaplar Yayınevi'ne ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Horozla Tilki* isimli metin, yaşlı bir horozu kandırmak isteyen bir tilkiyi konu alan bir fabldir. Bu metin sayesinde öğrenciler, duydukları her şeye inanmamaları gerektiğini, her

konuyu düşünüp, değerlendirip ona göre bir yargıya varmaları gerektiğini göreceklendir.

Elit Yayıncılık'a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *İki Mektup* isimli metinde Amerikalı bir çocuğun Atatürk'e yazdığı ve Atatürk'ün de bu mektuba cevaben yazdığı mektuplar yer almaktadır. Atatürk'ün cevap olarak yazdığı mektupta geçen "...Amerika'nın zeki ve çalışkan çocuklarına tek önerim, Türkler hakkında her işittiklerine gerçek gözüyle bakmayıp kanılarını kesinlikle bilimsel ve ayrıntılı araştırmalara dayandırmaya özellikle önem vermeleridir..." (Yıldırım, 2002: 87) cümlesinde Atatürk, duyulan her şeye inanmamak gerektiğini, bilimsel araştırma yapılmasını, elde edilen sonuca göre hareket edilmesini tavsiye etmektedir. Metinden hareketle öğrenciler, her bilgiye şüpheyle yaklaşmaları gerektiğini ve bilimsel bilginin en doğru bilgi olduğunu öğreneceklerdir.

Metinler Matbaacılık'a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Tartışmalar* isimli metinde nasıl tartışılmaması gerektiği anlatılmaktadır. "...Bazısı yalnız saldırmasını bilir, kendini korumak umurunda değildir. Bazısı da yalnız sesinin ve ciğerinin gücüne dayanır. Bakarsınız birisi tutar kendine karşı dönüverir; başka biri kalkar ön sözler, yersiz hikâyelerle kafa şişirir. Kimi vardır, sıkıştığını görünce karşısındakini susturup kaçırmak için düpedüz sövüp saymaya başlar..." (Onat, 1999: 212) cümlelerinde de görüldüğü gibi metinde, tartışmada olmaması gerekenlerden bahsedilerek tartışmanın esasları öğrencilere kavratılmaya çalışılmıştır.

Salan Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Dinlemek* isimli metinde dinlemenin önem ve gereğinden bahsedilmektedir. "... Dinlemek çoğu zaman konuşmaktan daha yararlıdır... Dinlemesini bilir, sizinle konuşan kimseye saygı gösterirseniz o da sevinir, rahatlar; çünkü kendisinin kişiliğine ve sözlerine önem verdiğinizi görür... Bunun aksine surat asarak ve aldırış etmeden dinlemek, konuştuğumuz kimseye düpedüz saygısızlık etmektir. Gerçi ona açıkça canınızı sıktığını söylemiyorsunuz; fakat öyle davranıyorsunuz ki söylemekten daha çok onurunu kırıyorsunuz..." (Şahin, Öneş, 1995: 200-201) cümlelerinde dinlemenin kazandırdıklarından, dinlerken verilen mesajların anlamından bahsedilirken "... Konuştuğunuz kişileri iyi niyetle dinleyiniz. Gerekliyse onların tezlerini tartışınız; fakat bu işi kibarca yapınız. Onların sözlerindeki gerçek payını kabul etmekten

çekinmeyiniz. Eğer iyi niyetle yapılmazsa her türlü konuşma eninde sonunda kavga hâlini almakta gecikmez...” (Şahin, Öneş, 1995: 200-201) cümlelerinde dinlemenin nasıl yapılması gerektiği vurgulanmaktadır. Öğrenciler, bu metin sayesinde aktif hâlde buldukları konuşma süresinin ardından yapacakları dinlemenin pasiflik olmadığını, bilinenin aksine dinlerken karşı tarafla ilgili pek çok şey öğrenilebileceklerini görecektir. Dinlemenin faydalarını göstermesi açısından bu metin faydalı olacaktır.

Serhat Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Küçük Sergey'in Merakı* isimli metinde dedesiyle yaşayan Sergey'in çalışmanın önemini kavraması için dedesi onu kıyıya deniz kabuğu toplamaya götürür. Sergey, çömlekçi, kayık ustası, balıkçı, süngerci ve mermercinin yanına giderek onların nasıl para kazandıklarını öğrenir ve sonunda “...Dört yıl sonra, artık Sergey de ustası gibi, mermer şömineler, abajurlar, vazolar ve süs eşyaları yapıyordu. Onun yaptıklarını halk, parayla kapışıyordu. Oysa Sergey, mermeri beş para vermeden taş ocağından kendisi çıkarıyordu; ama o taşlara kendi emeğini ve alın terini karıştırıyordu. Böylece taş, değer kazanıyor ve kapış kapış satılıyordu.” (Yörük vd., 1996: 84) cümleleriyle ifade edildiği gibi kendisi de bir mermer ustası olur. Çalışmanın iyi yönlerini öğretmesi bakımından faydalı olan bu metin, öğrencileri okumaya ve okula yönlendirmemesi, öğrencilere okumadan hayatını idame ettiren bir karakteri örnek vermesi açısından zarar verebilecek bir metindir.

3.5. Türkçe Ders Kitaplarındaki Dünya Edebiyatı Metinlerinin Sanatsal Değer Taşınması ve Öğrencilerin Kişisel Gelişimine Katkıda Bulunmasına Yönelik Bulgular

Türkçe ders kitaplarındaki dünya edebiyatı metinlerinin sanatsal değer taşınması ve öğrencilerin kişisel gelişimine katkıda bulunmasına yönelik bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 8: Sanatsal Değer Taşınması ve Öğrencilerin Kişisel Gelişimine Katkıda Bulunmasına Yönelik Dünya Edebiyatı Metinleri

5. 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarındaki metinler sanatsal değer taşımaları ve öğrencilerin kişisel gelişimine katkıda bulunmalıdır.						
Yayınevi	1981 programına yönelik hazırlanan ders kitapları			2005 programına yönelik hazırlanan ders kitapları		
	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Düzgün Y. (2003)	-İlk Uçuş					
Düzgün Y. (2003)		-Savaşa Giden Aslan				
Yıldırım Y. (2000)	-Veda					
Yıldırım Y. (2001)		-Kendini Tanı, Mutlu Ol -Ödlek				
Yıldırım Y. (2001)			-Hoşgörü -Jack London			
Fil Y. (2001)	-Balıkçıl					
Fil Y. (2003)		-Okul -İş Yaptırmanın Sırrı				
Fil Y. (2005)			-İrade Gücü			
Pasifik Y. (2009)					-Balıkçıl -Dostluğun Değeri	
Pasifik Y. (2009)						-Sevinme Oyunu
MEB Y. (2005)	-Konuşma ve Hoşgörü					
MEB Y. (2005)		-Balıkçıl				
MEB Y. (2004)			-Thomas Edison -Tasmalı Güvercin			

Tablo 8: Sanatsal Değer Taşınması ve Öğrencilerin Kişisel Gelişimine Katkıda Bulunmasına Yönelik Dünya Edebiyatı Metinleri (Devamı)

5. 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarındaki metinler sanatsal değer taşımaları ve öğrencilerin kişisel gelişimine katkıda bulunmalıdır.						
Yayınevi	1981 programına yönelik hazırlanan ders kitapları			2005 programına yönelik hazırlanan ders kitapları		
	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Özer Y. (1998)	-Geyikle Asma					
Serhat Y. (1996)	-Köpeğe Özenen Çocuk					
Serhat Y. (1996)			-Küçük Sergey'in Merakı			
Metinler M. (1998)	-Fil ile Çalı Kuşu -Sokakta					
Metinler M. (1999)		-Fedakârlık				
Metinler M. (2000)			-Telleri Konuşturan Adam -İyiliğin Gücü			
Salan Y. (1997)	-Çağımızın İfriti Çevre Kirlenmesi -En Büyük Türk					
Salan Y. (1995)		-Okyanustaki Nehir -Gezgin ile Kuyumcu -Ludwig Van Beethoven				
Salan Y. (1995)			-Geyikle Asma			
Altın Kitaplar Y. (2001)	-Parmak Çocuk					

Tablo 8: Sanatsal Değer Taşınması ve Öğrencilerin Kişisel Gelişimine Katkıda Bulunmasına Yönelik Dünya Edebiyatı Metinleri (Devamı)

5. 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarındaki metinler sanatsal değer taşımaları ve öğrencilerin kişisel gelişimine katkıda bulunmalıdır.						
Yayınevi	1981 programına yönelik hazırlanan ders kitapları			2005 programına yönelik hazırlanan ders kitapları		
	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Altın Kitaplar Y. (2002)			-Kurtla Leylek			
Koza Y. D. (2003)		-Bencil Dev				
Mahir Y. (2000)	-Sokakta					
Mahir Y. (1993)		-Cimri'nin Kuşkusu				
Pasifik Y. (2009)					-Dostluğun Değeri	
Elit Y. (2002)	-Eşeğin Oyunu					
Elit Y. (2002)		-Kartalla Baykuş				
Tutku Y. (2006)		-Onarılamaz Yanlış -Dostluk -Cimri				
Tutku Y. (2006)		-Teller Nasıl Konuşturuldu? -İyiliğin Gücü				
Başarı Y. (1995).			-Doğruluk Kaygusu			
Koza Y. D. (2009)						-Kızılderili Reisinden Çevre Dersi
Düzgün Y. (2003)		-Savaşa Giden Aslan				

Tablo 8'e göre "1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarındaki metinler sanatsal değer taşımalı ve öğrencilerin kişisel gelişimine katkıda bulunmalıdır." maddesi doğrultusunda şu bulgulara rastlanmıştır:

Aynı isimle Yıldırım Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında da yer alan Düzgün Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki *İlk Uçuş* isimli metin, bir martının ilk defa uçuşu sürecinde başından geçen zorlukları ve o martının hislerini anlatmaktadır. Bu metin, öğrencilerin hayatta karşılaşılabilecekleri zorluklar karşısında yılmadan mücadeleye devam etmeleri gerektiğini belirttiği için önemlidir.

Birkaç küçük değişiklikle Pasifik Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında ve MEB Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında (2005) da yer alan Fil Yayınevi'ne ait 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Balıkçıl* isimli metinde, karnını doyurmak için avlanacak balıkçılın hiçbir avı ağzına layık görmemesi ve sonunda da hiç tenezzül etmeyeceği bir şeyi avlaması anlatılmaktadır. Bu metinde öğrencilere kendini büyük görmenin ve aç gözlülük etmenin kötü sonuçlar doğuracağı anlatılmaktadır. Metinden çıkarılacak dersle öğrenciler kendi hayatlarında düzenlemeye gidebilirler. Bu açıdan metin, öğrencilerin kişisel gelişimine katkıda bulunabilir.

MEB Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki (2005) *Konuşma ve Hoşgörü* isimli metinde konuşma adabından ve farklı fikirlere hoşgörü ile yaklaşmanın güzelliğinden "*Hoşgörülü olmak, bize hitap eden kimsenin söylediklerini, birtakım peşin yargılara dayanarak, tartışmadan reddetmek değil, bu söylenenleri dinleyip tarafsız bir görüşle inceledikten sonra karar vermektir. Başkasının fikirlerini hiç incelemeden neden reddedelim? Neden bu fikirleri küçümseyerek karşılayalım? Biraz olsun gerçek payı yok mudur bu sözlerde? Bize bunları söyleyen hiç mi kafa yormadı acaba? Bunun için size hitap eden kimsenin düşüncelerini öyle dinleyip anlamadan reddetmeye kalkışmayınız... Konuştuğunuz kimsenin sözlerini hoşgörü ile karşılamayı öğrendiğiniz zaman, herkes sizin sohbetinize hayran kalacaktır...*" (Ünal vd., 2005: 127) cümleleriyle bahsedilmektedir. Bu açıdan metin, öğrencilerin sosyal hayatlarında nasıl davranmaları gerektiği konusunda onlara yol gösterdiği için faydalıdır. Aynı metin,

Yıldırım Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında *Hoşgörü* adıyla yer almaktadır.

Özer Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Geyikle Asma* metninde kendisine iyilik yapanlara nankör davrananların başına gelebilecekler anlatılmaktadır. Verdiği mesaj açısından metin, öğrencilere nasıl davranmaları gerektiği konusunda örnek olacaktır. Bu metin, aynı adla Salan Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında da yer almaktadır.

Serhat Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Köpeğe Özenen Çocuk* isimli metinde, hiçbir sorumluluğu olmadığı ve her zaman yattığı için köpek olmak isteyen bir çocuğun yaşadıkları anlatılmaktadır. Metnin sonunda çocuk, isteğinden pişman olmuş ve çalışmanın güzelliğini anlamıştır. İnsan olmanın gereklerini vurguladığı ve boş durmanın her zaman güzel olmayabileceğini belirttiği için metin, öğrencilere sosyal hayatlarında yön gösterecek bir metindir.

Elit Yayıncılık'a ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Eşeğin Oyunu* isimli metinde aslan postuna bürünerek aslan gibi davranan bir eşeğin başına gelenler anlatılmaktadır. Kişinin olduğundan farklı görünmesinin kişiye hiçbir şey kazandırmayacağını, aksine kötü sonuçlar doğurabileceğini göstermesi bakımından faydalı bir metindir.

Metinler Matbaacılık'a ait 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Fil ile Çalı Kuşu* isimli metinde, yuvasını bozup yavrularını öldüren bir filden intikam almak için diğer hayvanlarla plan yapıp fili öldüren bir çalı kuşunun hikâyesi anlatılmaktadır. İntikam almak ve plan kurup kasıtlı olarak birini öldürmek gibi şiddete teşvik eden unsurlar barındıran bu metin, öğrencilerin psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilir.

Metinler Matbaacılık'a ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Sokakta* isimli metin, oğlunun sokaktaki davranışlarına dikkat etmesi gerektiğini belirten ve bu konuda öğütler veren bir babanın mektubudur. "...*Hatırında olsun oğlum, ne zaman sokakta bir ihtiyar, bir kör, kucağında çocuk taşıyan bir kadın, koltuk değneklerinde muhtaç olmuş bir kötürüm, ağır bir yükün altında iki kat olmuş bir*

hamal görürsen, saygı ile onlara yol vermelisin... Bir ihtiyarın bastonu elinden düşerse derhâl yerden al, ona ver... Birinin bir biçimsizliğine başkaları gülse bile sen gülme... Sokaktan geçenlerden biri sana bir şey soracak olursa terbiyeli ve düzgün cevap ver, kimse ile alay etme, sokaklara katiyen tükürme. Koşma, kimseye çarpma, bağırma, sokağa saygı göster... Bir memleket halkının terbiyesi, sokak hâllerinden belli olur. Sokakta kabalık eden, evinde daha çok eder...” (Onat, 1998: 180-181) cümlelerinde de görüldüğü üzere metinde, sokaktayken nasıl davranılması gerektiği hakkında detaylı bilgi verilmiştir. Bu metin, öğrencilere halka açık alanlarda ne şekilde hareket edeceklerini göstermesi, öğretmesi açısından önemlidir. Aynı metin aynı adla Mahir Yayınları’na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında da yer almaktadır.

Yıldırım Yayınları’na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Veda* isimli metinde, okulun son gününde öğrencilerin birbirleriyle vedalaşmaları anlatılmaktadır. Metindeki başkahramanın babası oğluna: “...Arkadaşlarından birine karşı bir kabahat işledinse şimdi git ondan özür dile seni bağışlasın. Böyle kimse var mı?..” (Gül ve Köktürk, 2000: 195) diye sorar. Metindeki genel anlatımdan ve özellikle kullanılan bu cümleden hareketle öğrencilere arkadaşlığın önemi, özür dilemenin ve affetmenin güzelliği kazandırılmak istenmiştir.

Salan Yayınları’na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Çağımızın İfriti Çevre Kirlenmesi* isimli metinde çevre kirlenmesinin etkilerinden bahsedilmekte ve doğanın eski haline nasıl getirilebileceği hakkında fikir üretilmektedir. Metinde, çevre kirliliğinin etkileri “...Sıcak havalarda kuş seslerinden bir hendeğin dibinde beş dakika şekerleme yapamazdık. Bacaklarımın arasında koşup duran ufacık tavşanlar, gözüme kestirdiğim en güzel otları, boy atmalarına fırsat vermeden yer bitirirlerdi. Şimdi, memleketime döndüğüm zaman, içimi bir korkudur alıyor. Tarlalarda tavşan, korularda kuş kalmamış. Bir sürü hayvan türüyle birlikte (uzmanların yaptığı hesaplara göre yüz yirmi tür memeli hayvan ile iki yüz elli tür kuş) onlar da yok olmuş... Ne olmuştu? Peri masalı niçin kötü bitmişti?..” (Şahin, Öneş, 1997: 204-205) cümleleriyle çarpıcı bir şekilde anlatılmıştır. Metin sayesinde öğrencilerin de kendi çevrelerindeki değişimi gözlemeleri sağlanacaktır. Böylece öğrencilerin çevre bilinci ve çevre duyarlılığı artacaktır.

Salan Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *En Büyük Türk* isimli metinde Atatürk, "...*Türkler, bugün dünyanın hiçbir yerinde eşi bulunmayan Mustafa Kemal ayarında güçlü ve büyük bir devlet adamını ortaya çıkarmışlardır... Gazi'nin insanlar üzerindeki etkisi dikkat çekmekteydi. Sırtı ışığa doğru olduğu için, sonradan ayrı ayrı incelemek isteyeceğiniz hatları birden göremiyorsunuz. Fakat hemen anlıyorsunuz ki karşınızdaki adam, sağlıklı, güçlü, zeki bir kimsedir...*" (Şahin, Öneş, 1997: 19-20) cümleleriyle öğrencilere anlatılmaktadır. Cumhuriyetimizin kurucusunun böylesine güzel cümlelerle anlatıldığı bir metni okuyan öğrencilerde Atatürk sevgisi daha da artacaktır.

Altın Kitaplar Yayınevi'ne ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Parmak Çocuk* isimli metinde bir oduncunun, boyu kısa olduğu için Parmak Çocuk adını alan oğlunun ailesine yardım edip onları kurtarması anlatılmaktadır. Metnin sonunda verilen "*O adam olmaz! Deme/ Kimseyi küçümseme/ Ummadığın kişiler/ Yaparlar büyük işler.*" (Gümüş, 2001: 148) dördlüğünde insanlara önyargılı yaklaşılması gerektiği vurgulanmaktadır.

Düzgün Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerden manzum şiir türünde yazılmış *Savaşa Giden Aslan* metnini, konusu ve dil özellikleriyle öğrenciler severek okuyacaktır. Fil Yayınevi'ne ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Okul ve İş Yaptırmanın Sırrı* isimli metinler de öğrencilerin zevkle okuyabilecekleri ve estetik duyarlık kazanabilecekleri birer metindir.

Koza Yayın Dağıtım'a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında (2003) yer alan *Bencil Dev* isimli metinde bencil olmanın kötü bir huy olduğu, paylaşmanın ise güzellikleri beraberinde getireceği öğrencilere sezdirilmeye çalışılmıştır. Böylece öğrencilere nasıl davranmaları gerektiği konusunda yol gösterilmektedir.

Mahir Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Cimri'nin Kuşkusu* isimli metinde zengin bir adamın, herkesin malının peşinde olduğunu zannetmesi sonucu yaşanan olaylar anlatılmaktadır. Burada kullanılan hitaplar, deyimler öğrencilere kötü örnek olmaktadır: "*Hemen defol karşımdan, lâf istemem. Haydi çek arabanı, haydut, seni, adı batasınca seni... Bu uğursuz ihtiyarın kötülükte bir eşini daha gördümse Arap olayım, sözüm yabana, şeytanla pazarlığı var herifin... Kör*"

olasıca... Pintiliğin de pintilerin de Allah cezasını versin... Mendebur, nekes insanlar... Kes sesini... Yarası olan gocunsun... Cehennem ol... Bir şey aldınsa, zehir zıkkım olsun. Geberesice uşak, ciğerimi kuruttu. Bu topal iti gördükçe gönlüm bulanıyor.” (Yıldız, 1993: 105-107).

Pasifik Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Dostluğun Değeri* isimli metinde gerçek dostluk anlatılmakta ve dostların birbirine yardımcı olması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu açıdan metin, öğrencilere sosyal hayatlarında arkadaşlarına karşı nasıl davranacaklarını örneklemektedir.

Elit Yayıncılık'a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Kartalla Baykuş* isimli metinde yavrularını yememesi için kartalla anlaşma yapan anne baykuşun başından geçenler anlatılmaktadır. Her ailenin çocuklarını sevdiği ve onlara değer verdiği belirtilen metin, ergenlik dönemine girişte ailesiyle sorun yaşayan öğrencilerin ailelerine farklı bir açıdan bakmalarını sağlayacaktır.

Metinler Matbaacılık'a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Fedakârlık* isimli metinde ailesinin maddî olarak sıkıntıda olduğunu düşünen iki kardeşin, anne babasına destek olmak için istek ve ihtiyaçlarından vazgeçmeleri, harcamalarını azaltmak istemeleri “...Bizim de fedakârlıklar yapmamız gerekiyor. Mayıs sonunda bana bir yelpaze alacağını söylemiştin. Enrico'ya da bir boya kutusu armağan edecektin. Artık hiçbir şey istemiyoruz. Biz gene de memnun oluruz... Yapmamız gereken başka fedakârlıklar da olursa onları da yerine getiririz. Giyimimizde ya da başka bir şeyde... Bunu gönül rızasıyla yaparız. Bize verilen armağanları da satalım. Ben her şeyimi veririm. Senin oda hizmetçiliğini de ben yaparım. Dışarı iş de vermeyiz...” (Onat, 1999: 170) cümleleriyle anlatılmaktadır. Ailesinin çektiği sıkıntılardan, yaşadıklarından uzak kalmamış, kısacası hayatın içinde olan metindeki iki çocuk, öğrencilere örnek olacaktır. Böylece öğrencilerin kendi ailelerindeki sorunlara, sıkıntılara destek olması sağlanacaktır.

Yıldırım Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Kendini Tanı, Mutlu Ol* isimli metinde “...Abraham Lincoln çok çirkin, Franklin Roosevelt ise kötürümdü. Fakat hiçbiri, başkalarının doğal ayrıcalıklarına imrenerek zaman yitirmedi. Bunun yerine, her biri yalnız kendi kişiliğine güvenerek başarılı olmaya çalıştı. Böyle

yapmakla kalabalık kitlelerin sevgi ve saygısını kazandılar. Sen de kendi çalışma alanında onlar gibi hareket edebilirsin... Sen, ancak sen olmakla başarıya ulaşabilirsin...” (Gül ve Köktürk, 2001: 38-39) cümleleriyle pekiştirilen bireyin ancak kendi yeteneklerini bilerek ve ona göre davranarak başarıya ve mutluluğa ulaşabileceği fikri öğrencilere sunulmaktadır. Bu metin, öğrencilere her şeyin kendilerinde bittiğini, başarmak isterlerse her zorluğu kendilerine güvenerek aşabileceklerini anlatması açısından dikkat çekicidir.

Yıldırım Yayınları’na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan *Ödlek* isimli metinde, çalıştığı evlerin hepsinde hakkı yenen ve parası verilmeyen bir kızın, haklarını savunmadığı ve emeğinin karşılığını istemekten çekindiğinden yeni işverenin ona bir ders vermek için oynadığı oyun anlatılmaktadır. “...*Bir insanın bu kadar pısrık olabileceğine de hâlâ inanamıyorum! Niçin hakkını aramıyorsun? Neden haksızlığa baş kaldırmıyorsun? Dünyada bu kadar yüreksiz, tabansız olmak mümkün mü? Bu kadar ödlek olmak?..*” (Gül ve Köktürk, 2001: 203) cümleleriyle sorgulanan kızın durumu, öğrencilere örnek olacaktır. Haklı oldukları her yerde ve her zaman kendilerini savunmalarını tavsiye eden bu metin, öğrencilerin kişisel gelişimlerine katkıda bulunacaktır.

Salan Yayınları’na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Okyanustaki Nehir* isimli metinde Golfstrim sıcak su akıntısının keşfi anlatılmaktadır. Metinden alınan “... *O tarihlerde ticaret gemileri Boston’dan Charleston (Çarlistın)’a dört haftada gidebiliyorlardı; hâlbuki dönüş ancak bir hafta sürüyordu. Kaptanlar buna hayret ederlerdi. Hava sakin olduğu zaman da durum böyle olduğu için gemileri iten kuvvetin rüzgâr olduğu düşünülemezdi. İngiliz tüccarları da Lordlar Kamarası’na bir dilekçe vererek Amerika’dan Avrupa’ya gelen gemilerin üç hafta bir zaman kazandıklarını, bu olayın bir ilim heyeti tarafından incelenmesini istediler...*” (Şahin, Öneş, 1995: 72) cümlelerinde de görüleceği gibi Golfstrim, tüccarların verdiği dilekçe sayesinde keşfedilmiştir. Bu metni okuyan öğrenciler de çevrelerine daha dikkatli bakacak ve çevrelerindeki gizli güzellikleri keşfedebileceklerdir.

Salan Yayınları’na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Gezgin ile Kuyumcu* isimli metinde bir su kuyusuna düşen yılan, maymun, pars, gezgin ve onları kurtaran gezginin hikâyesi anlatılmaktadır. Metinde geçen “... *İyilikten*

anlamayana iyilik yapmamak gerek... Sözü'nün kisası iyilik, layık olan herkese yapılmalıdır... Şu adamı sakın kurtarma. Çünkü insanoğlu çiğ süt emmiştir, nankördür. Yeryüzünün en nankör yarattığı insandır... Bunlar hayvan olduğu hâlde yapılan iyiliğe karşı ne güzel karşılık veriyorlar. O kuyumcu kim bilir beni nasıl karşılayacak...” (Şahin, Öneş, 1995: 142-143) cümlelerinde öğrencilere, iyiliğin ve iyi davranmanın karşılığı varsa, karşılığı olacaksa yapılması gerektiği ile ilgili olumsuz ve yanlış bir mesaj verilmektedir. Bunun yanı sıra aynı metinde geçen “... *Bir gün gezgin, söz konusu kentten geçerken maymuna rastlamış. Maymun ona meyveler vermiş, gezgini ağırlamak için ne gerekliyse yapmış. Sonra parsa rastlamış. Pars gezgine, biraz beklemesini, kendisine değerli bir şeyler getireceğini söylemiş. Sonra da sarayın duvarlarından atlayarak kralın kızını parçalamış, değerli mücevherlerini alıp getirmiş ve gezgine vermiş...”* (Şahin, Öneş, 1995: 143) cümlelerinde kendisine yapılan iyiliğe karşılık vermek için hiçbir suçu olmayan masum birinin, kralın kızının, bir pars tarafından parçalanması ve mücevherlerinin çalınması normalmiş gibi anlatılmaktadır. Ders kitaplarında bu tarz şiddet, cinayet içeren metinlerin yer alması öğrencilerin psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyecektir. Ayrıca yine aynı metinde geçen “... *Bu alçağa adamakıllı işkence yapılsın, kentte herkese gösterilsin, sonra da ipe çekilsin...”* (Şahin, Öneş, 1995: 144) cümlesinde kişinin kendine yapılan bir kötülüğün cezasını yine kendinin vermeye kalkışması anlatılmaktadır. Bir hukuk devleti olan ülkemizde hukukun, adaletin ve yargının yok sayıldığı böyle bir metin, öğrencilere yanlış mesajlar vermektedir.

Salan Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Ludwig Van Beethoven* isimli metinde, ünlü müzisyen Beethoven'ın hayatı anlatılmaktadır. Metinde, on sekiz yaşındayken annesini kaybeden Beethoven'ın, o yaşta hem kardeşlerine bakıp hem de çalıştığı, çeşitli zorluklarla karşılaşmasına rağmen dünyaca tanınmış bir müzisyen hâline gelişi “... *Anaları öldüğü, babaları da içkiye düştüğü için henüz on sekiz yaşındayken kendinden küçük –ikisi erkek, biri kız- kardeşlerinin sorumluluğunu üstüne aldı... Viyana'da birçok koruyucu sanatçıyla tanıştı ve yalnız toplumsal başarı kazanıp para durumunu düzeltmekle kalmayarak besteci olarak da gittikçe yayılan bir üne ulaştı... Ağır işitmeye başlayan kulaklarının kırk yaşındayken büsbütün sağırlaşması üzerine kuşkucu ve huysuz bir insan, geçimsiz bir besteci oldu...”* (Şahin, Öneş, 1995: 159-160) cümleleriyle

anlatılmaktadır. İnsanın hayatta pek çok sorunla, engelle karşılaşabileceğinin, bunlara takılmadan yola devam edilirse başarıya ulaşılacağı vurgulandığı bu metin, bahsedilen özellikleri açısından öğrencilere örnek olacaktır.

Tutku Yayıncılık'a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Onarılamaz Yanlış* isimli metinde çocuklukları birlikte geçen iki kadın olan Mutilt ve Raymond'ın yıllar sonra karşılaşmaları anlatılmaktadır. Küçükken çok güzel hayaller kuran Raymond, büyüdüğüde hayatın zorluklarıyla karşılaşmıştır ve zor bir hayat sürmektedir. Mutilt ise hayal kurmamış, hayatı olduğu gibi kabul etmiş ve sonunda da mutlu bir hayata sahip olmuştur. Metin, bu noktaya kadar öğrencilere hayal kurmanın yeterli olmadığı, hayallere ulaşmak için çalışmak gerektiği mesajını vermektedir. Metnin buradan sonrasında Mutilt çantasındaki parayı bulamayınca, Raymond'un parasını çaldığını düşünmektedir: “...Hayır, hayır, Raymond böyle bir şey yapamazdı! Onu okuldan tanıyordu, ailesini tanıyordu; karakterini biliyordu. Raymond bu kadar alçalamazdı, bir hırsız olamazdı, hayır, hayır!.. Ama içine kurt düşmüştü bir kez... Raymond'ın çantası orada, kendi çantası yanında duruyordu. Titreyen elini uzattı, çantayı alıp açtı, dudaklarından bir dehşet çığılığı fırladı. Bin franklık banknot oradaydı... Parayı aldı, hesap pusulasını ödedi...” (Uyar ve Filtekin, 2006: 16). Hâlbuki Mutilt, parasını evde unutmuştur. Bunu eve gidince fark eder ve fakir bir kadına hırsız muamelesi yapmanın yanında onun çantasındaki parayı almanın da utancını yaşar. Bu metinden hareketle öğrenci, önyargılı olmamak gerektiğini, insanların fakir olmalarının hırsız da olacakları anlamına gelmediğini görecektir.

Tutku Yayıncılık'a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Dostluk* isimli metinde “Arkadaş, beni olduğumdan başka türlü görünmeye zorlamayan insandır. Yanında yüksek sesle düşünebilirim... Tanıdığımız herkesin bir aksak yanı vardır... Herkesin kendine göre bir anlayışı vardır... Bir dost, akli başında ve sağlıklı bir insan olmalı; beni anlamalıdır... Dostum, beni olduğum gibi hiçbir şart koşmadan kabullenmelidir.” (Uyar ve Filtekin, 2006: 86) cümleleriyle dostluğun nasıl olması gerektiği anlatılmıştır. Bu sayede öğrenciler, kimsenin kusursuz olamayacağını görecektir ve insan ilişkilerinde mükemmeli aramanın yanlışlığını anlayacaklardır.

Tutku Yayıncılık'a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Cimri* isimli metinde geçen "...*Vay hain herif, varımı yoğumu tüketecek!.. Jaques Usta'nın bütün ukalalığı üstünde bugün. Bay kâhyanın da bütün kel kâhyalığı!.. Ne yapayım efendim, dalkavuklara tahammülüm yok... Benden önceki arabacınız sizi karanlıkta bir temiz pataklamış... Nereye gitsek ağız dolusu veriştiriyorlar size. Dünya âlemin maskarası olmuşsunuz. Nerede adınız geçse cimri, pinti, mendebur, tefeci, moruk diyorlar... Seni ahmak, seni serseri, seni haydut, seni yüzsüz herif seni!..*" (Uyar ve Filtekin, 2006: 235-236) gibi cümlelerde öğrenciye kötü örnek olabilecek ifadelerin kullanılması sakıncalıdır.

Fil Yayınevi'ne ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *İrade Gücü* isimli metinde zorluklar karşısında yılmamayı, mücadeleye devam etmek gerektiği anlatılmaktadır. Bu metin, hayatında çeşitli zorluklarla karşılaşan öğrenciler için örnek olacaktır.

Başarı Yayıncılık'a ait 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Doğruluk Kaygusu* isimli metinde, eleştirilmenin iyi yönleri, bize kazandıracakları ve bizi eleştiren kişilerin her zaman kötü amaç gütmeyeceği anlatılmaktadır. Bu açıdan metin, öğrencilere iyi bir örnek olacak ve yön gösterecektir.

Serhat Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Küçük Sergey'in Merakı* isimli metinde nasıl para kazanıldığını merak eden ve bu konuda araştırma yapan küçük bir çocuğun çömllekçi, kayık ustası, balıkçı, süngerci, mermerci gibi çeşitli meslek sahipleriyle görüşmesi ve doğadan elde edilen malzemelerle emeğin birleşmesi sonucu para kazanılabileceğini öğrenmesi anlatılmaktadır. Bu metinde vurgulanan temel öge çalışmak, emek vermek ve gayret etmektir. Bu metin, çalışıldığı müddetçe her şeyin başarılabilceğini gören öğrencilerin hayata tutunmalarını sağlayacaktır. Ayrıca bu metin, küçük bir çocuğun bıkmadan araştırmalar yapması, para kazanmanın öneminden haberdar olması, öğrencilerin hayattaki duruşlarına eleştirel bir gözle bakmalarını sağlaması bakımından olumluysen Sergey'in hayatında okul ve örgün eğitime dair hiçbir unsur barındırmaması açısından kötü örnek teşkil etmektedir.

Metinler Matbaacılık'a ait 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Telleri Konuşturan Adam* isimli metinde Graham Bell'in telefonu bulmak için yaptığı çalışmalar anlatılmaktadır. Metinde asıl vurgulanan durum telefonun icadı değil, Graham Bell'in başarısız olduğu denemelere ve çevresindekilerin olumsuz düşüncelerine rağmen yılmaması, çalışmalarına devam etmesidir. Bu metin sayesinde öğrenciler, önlerine ne kadar çok engel çıkarsa çıksın asla pes etmemeleri gerektiğini öğreneceklerdir. Aynı metin, Tutku Yayıncılık'a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında *Teller Nasıl Konuşturuldu?* adıyla yer almaktadır.

Metinler Matbaacılık'a ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *İyiliğin Gücü* isimli metin, *Sefiller* isimli romandan alınmış bir parçadır. Eserdeki kahraman, on dokuz yılı hapiste geçmiş ve sonra serbest bırakılmış bir mahkûmdur. Mahkûm olduğu için gittiği her yerde dışlanmıştı. Son çare olarak bir rahibin evine sığınır ve orada doğru yolu bulur. Bu metinden hareketle öğrenciler, başlarına gelen kötü olaylara sabretmenin önemini öğreneceklerdir. Ayrıca olaylara rahibin gözünden bakılınca karşımıza çıkan kişi kim olursa olsun o kişiye iyi davranmak ve güvenmek gerektiğini, bu sayede herkese bir şans daha verilmesi gerektiğini görecektir. Bu metin, aynı isimle Tutku Yayıncılık'a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında da yer almaktadır.

Altın Kitaplar Yayınevi'ne ait 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Kurtla Leylek* isimli metin, boğazına kemik saplanan bir kurt ile kurdun hayatını kurtaran leyleğin durumunu anlatan bir fabldir. “...*Bir leylek yetişmiş imdadına/ Kurda doktorluk etmiş/ Gagasıyla çekip çıkarmış kemiği/ Sonra da ücretini istemiş/ ‘Ücret mi?’ demiş kurt, ‘Alay mı ediyorsun?/ Hayatını bağışladım, daha ne istiyorsun?/ Ağzımdan kurtardın ya kafanı/ Almış sayılırsın karşılığını/ Çekil git, iyilikbilmezlik etme/ Bir daha düşme pençeme!’* ” (Gümü, 2002: 114) metinden alınan bu bölümde de görüldüğü gibi leylek, kurdun hayatını kurtarmasına rağmen kurt, leyleği azarlar. Hâlbuki iyilik yapan birine teşekkür edilmeli ve iyiliğine iyilikle karşılık verilmelidir. Bu açıdan metin, öğrencilere kötü örnek olacak unsurlar barındırmaktadır.

Yıldırım Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Jack London* isimli metinde ünlü yazar Jack London'un hayatı anlatılmaktadır. “...*Jack London'in*

çocukluğu yoksulluk ve yorgunluk içinde geçti. San Fransisco'nun kıyılarında başıboş dolaşan serserilerle birlik olmuş, kendisi de serseri hayata atılmıştı... On dokuz yaşına gelince kasları ile çalışmaktan vazgeçerek beyniyle çalışmaya ve beyninin ürünlerini satmaya karar verdi. Serseri gibi dolaşmaktan bıkmıştı. Bu yaşta iken liseye yazıldı. Gece gündüz çalıştı, uykusuz kaldı ve olağanüstü bir başarı kazandı. Öğrenim süresi dört yıl olan okulu üç ayda tamamlayarak sınavını verdi ve California Üniversitesine girdi... Oda kirasını ödeyecek bile parası yoktu... Ne kadar acayip olursa olsun, teklif edilen her işe girdi. Lokantalarda bulaşık yıkadı, ev döşemelerini sildi, doklarda ve fabrikalarda çalıştı. Cebinde iki doları kaldığı gün, yine elleriyle çalışmaktan vazgeçerek beyniyle çalışmaya karar verdi. Bu kararını 1898'de vermişti. Beş yıl sonra, yani 1903 yılında, altı kitabı ile yüz yirmi beş kısa hikâyesi yayımlanmış bulunuyordu. Amerika edebiyat âleminin en meşhur kişilerinden biri olmuştu..." (Gül ve Köktürk, 2001: 51-52) cümleleriyle hayatının iniş ve çıkışları anlatılan yazar, yıllarca sokaklarda yaşayan, serseri bir yaşam süren birisiyken on dokuz yaşından sonra okumaya karar verip eğitimini tamamlayan ve elli bir kitap yazarak hayatı tamamen değişen örnek bir kişidir. Karşısına çıkan pek çok engele, olumsuzluğa rağmen yılmayan yazar, okumanın önemini kavraması ve hayatını okuyarak kazanabileceğini anlamasıyla öğrencilere örnek olmakta ve yol göstermektedir.

MEB Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında (2004) yer alan *Thomas Edison* isimli metinde ünlü mucit Edison'un hayatı anlatılmaktadır. "...Yoksul bir ailenin çocuğu olduğundan, küçük yaşlarda hayata atılmak zorunda kaldı; çalıştı, okudu ve kendini yetiştirdi... On altı yaşında telgrafçılığı öğrendi... Sefalet döneminin sonunda bir telgraf şirketinde iş buldu. Günde yirmi saat çalışıyor, para biriktiriyordu..." (Saraçoğlu, Çimen ve Güzel, 2004: 99) cümlelerinde Edison'un yaşadığı zorluklar anlatılırken; "...Daha küçük yaşlarında bile onda doymak bilmez bir merak vardı... Daha on yaşındayken, evlerinin bodrumunda, kendine küçük bir laboratuvar oluşturdu ve kitaplardaki deneyleri yinelemeye çalıştı. Gerekli araçları satın almak için trenlerde gazete satıyor ve vakit buldukça da kütüphanelere giderek kitap okuyordu..." (Saraçoğlu vd., 2004: 99) cümlelerinde bilime, okumaya ve araştırmaya olan tutkusu belirtilmekte ve "...1868'de ilk buluşu olan elektrikli kâğıt makinesini icat etti ve patentini aldı... 1 Ekim 1869'da arkadaşlarıyla şirket kurdu. Bu, Amerika Birleşik Devletleri'nde kurulan ilk elektrik şirketi idi. Bir yıl sonra özel

*bir elektrik cihazı yaptı ve bunu şirketlerden birine kırk bin dolara sattı... Bundan sonra buluşlar peş peşe ortaya çıkmaya başladı. Telgraf cihazları, yeni tip akümülatörler, dinamolar, elektrik motorları, metal işleme makineleri... Bu arada telefonu geliştirdi, ilkel bir hoparlör meydana getirdi, bugünkü sinema makinesinin dedesi olan 'kinetoskop' adlı bir cihazı yaptı. 1878 yılında 'fonograf'ı icat etti. Aynı yıl, elektrik ampulü üzerinde çalışmaya başladı; iki yıl süren geceli gündüzlü bir çalışmadan sonra zafere ulaştı. Bundan sonraki kırk dokuz yıl içinde Edison, çalışmalarına aralıksız devam etti. On altı bin patent aldı..." (Saraçoğlu vd., 2004: 99-100) cümlelerinde de çalışmanın, emek vermenin karşılıksız kalmayacağı vurgulanmaktadır. *Thomas Edison*, öğrencilerin kendi hayatlarıyla ilişkilendirildiğinde zorluklara rağmen okumanın onlara neler kazandırabileceğini anlatması açısından örnek bir metindir.*

MEB Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında (2004) yer alan *Tasmalı Güvercin* isimli metinde tuzağa düşen bir güvercin sürüsü ile onları kurtaran bir farenin yaşadıkları anlatılmaktadır. Metne adını veren *Tasmalı Güvercin*'in söylediği "...Biliyor musun, iyi kötü ne varsa hepsi başa gelebilir; güneş ve ay bile tutulur..." (Saraçoğlu vd., 2004: 169) cümlesinde öğrencilere herkesin hayatında çeşitli zorluklar ve engeller olabileceği anlatılmaktadır. Bunun yanında metinde, *Tasmalı Güvercin*'in arkadaş olan fare güvercinleri ağdan kurtarmaya geldiğinde *Tasmalı Güvercin* ile fare arasında şöyle bir konuşma geçer: "...Fare, *Tasmalı Güvercin*'i bağlayan düğümleri kemirmeye başladı. *Tasmalı Güvercin* buna razı olmadı: Önce öteki güvercinleri kurtar, sonra bana gel, dedi. Fare bu söze aldırmadı *Tasmalı Güvercin*'in dayatması üzerine: Sen kendine acıtmıyor musun? Nefsinin hakkını gözetmiyor musun, dedi. *Tasmalı Güvercin* anlattı: Beni kurtarmakla işe başlarsan belki de yorulur, gevşersin. Belki de onları kurtarmakta yavaşlarsın. Fakat ötelilerle işe başlarsan yorulsan bile dostun olan birini ağ içinde bırakmaya razı olamazsın, dedi. Fare: İşte, bu düşünce benim sana olan sevgimi arttıracaktır, dedi..." (Saraçoğlu vd., 2004: 169). Bu metni okuyan bir öğrenci, sevdiklerinin hayatının kendi hayatından önde tutulması gerektiğini, bencilliğin kötü bir huy olduğunu görecektir. Aynı metin, Pasifik Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında *Dostluğun Değeri* adıyla yer almaktadır.

Pasifik Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Sevinme Oyunu* isimli metinde annesini ve babasını küçük yaşta kaybetmiş bir çocuk olan Pollyanna'nın, teyzesinin evine taşınması ve orada yaşadıkları anlatılmaktadır. Başına gelen her kötü olayda sevinilecek bir şey bulmaya çalışan Pollyanna, “...*Ama bazen de bu oyunu oynamak gerçekten güçleşiyor. Mesela, babanın cennete gittiği, dünyada seninle ilgilenecek Yardımseverler Derneğinden başka kimsenin kalmadığı zamanlar bu oyunu oynayabilmek çok zor oluyor... Bu küçük odada bile beni sevindirecek şeylerin bulunduğu inanıverdim. İşte görüyorsun ya insan kendini sevindirecek şeyler buldukça o kötü düşünceler de kendiliğinden yok oluveriyor...*” (Ceyhan ve Ceyhan, 2009: 65) gibi ifadelerle öğrencilere karşılaştıkları sorunlarda, başlarına gelen üzücü olaylarda yılmamayı öğretecektir.

Koza Yayın Dağıtım'a ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında (2009) yer alan *Kızılderili Reisinden Çevre Dersi* isimli metinde Kızılderililerin çevreye verdikleri önem “...*topraklar bizler için kutsaldır. Derelerin ve ırmakların suyu, bizim için yalnızca akıp giden su değildir. Atalarımızın kanıdır aynı zamanda... Beyaz adamın kurduğu kentleri de anlamayız biz Kızılderililer. Bu kentlerde barış ve huzur yoktur. Beyaz adamın kurduğu kentlerde bir çiçeğin taç yapraklarının açarken çıkardığı sesler, bir kelebeğin uçarken çıkardığı kanat sesleri duyulmaz... İnsan bir su birikintisinin çevresinde toplanmış kurbağaların, ağaçlardaki kuşların ve doğanın seslerini duymadıkça yaşamın ne anlamı, ne değeri olur?.. Biz Kızılderililer, bir su birikintisini, yüzümüzü yalayan rüzgârın sesini ve kokusunu severiz. Çam ormanlarının kokusunu taşıyan ve yağmurlarla yıkanıp gelmiş meltemleri severiz... Biz Kızılderililer yalnızca yaşayabilmek için öldürürüz hayvanları... Canlıların yok edildiği bir dünyada insan ruhu, yalnızlık duygusundan ölür gibi geliyor bize. Unutmayın, bugün canlıların başına gelen, yarın insanın başına gelecektir. Çünkü bunlar arasında bir bağ vardır... Toprak insana değil, insan toprağa aittir. Bu dünyadaki her şey, bir ailenin bireylerini birbirine bağlayan kan gibi ortaktır ve birbirine bağlıdır. Dünyanın başına gelen her felaket, insanoğlunun da başına gelmiş demektir...*” (Kapulu ve Karaca, 2009: 114-116) cümleleriyle anlatılmaktadır. Bu metinden hareketle öğrenciler, doğaya verdikleri zararın gelecekte kendilerini etkileyeceğini görecekler ve çevreye karşı daha duyarlı olacaklardır.

3.6. Türkçe Ders Kitaplarındaki Dünya Edebiyatı Metinlerinin, Metnin Özetini Verme, Metni Kısaltma, Metne Ekleme Yapma gibi Uygulamaların Metnin Bütününe Anlamını Bozmamasına Yönelik Bulgular

Türkçe ders kitaplarındaki dünya edebiyatı metinlerinin, metnin özetini verme, metni kısaltma, metne ekleme yapma gibi uygulamaların metnin bütününe anlamını bozmamasına yönelik bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 9: Metnin Özetini Verme, Metni Kısaltma, Metne Ekleme Yapma gibi Uygulamaların Metnin Bütününe Anlamını Bozmamasına Yönelik Dünya Edebiyatı Metinleri

6. 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre metnin özetini verme, metni kısaltma, metne ekleme yapma gibi uygulamalar, metnin bütününe anlamını bozmadan yapılmalıdır.						
Yayınevi	1981 programına yönelik hazırlanan ders kitapları			2005 programına yönelik hazırlanan ders kitapları		
	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Düvgün Y. (2003)	-Şefkat Dolu Kalp					
Düvgün Y. (2004)			-Bir Dava			
Fil Y. (2001)	-Pollyanna					
Fil Y. (2003)		-Yel Değirmenleri -Robinson Crusoe				
Fil Y. (2005)			-Son Yaprak			
Kaya M. (1993)	-Parmak Çocuk Nils					
Tutibay Y. (2000)	-Büyük Savaş					
Koza Y. D. (2003)		-Don Kişot'un Yel Değirmenleriyle Savaşı				
Serhat Y. (1996)		-Yel Değirmenlerine Saldırı -Hava Raporu				

Tablo 9: Metnin Özetini Verme, Metni Kısaltma, Metne Ekleme Yapma gibi Uygulamaların Metnin Bütünü'nün Anlamını Bozmamasına Yönelik Dünya Edebiyatı Metinleri (Devamı)

6. 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre metnin özetini verme, metni kısaltma, metne ekleme yapma gibi uygulamalar, metnin bütünü'nün anlamını bozmadan yapılmalıdır.						
Yayınevi	1981 programına yönelik hazırlanan ders kitapları			2005 programına yönelik hazırlanan ders kitapları		
	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Deniz Y. (1996)		-Kurtarıcı Şövalye				
Salan Y. (1995)		-Gezgin ile Kuyumcu				
Tutku Y. (2006)		-İyiliğin Gücü				
Başarı Y. (1995)			-Aslanlar Şövalyesi -Leonardo da Vinci			
Elit Y. (2004)			-Kefil -Mutlu Olma Sanatı			
MEB Y. (2004)			-Thomas Edison -Tasmalı Güvercin			

Tablo 9'a göre "1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre metnin özetini verme, metni kısaltma, metne ekleme yapma gibi uygulamalar, metnin bütünü'nün anlamını bozmadan yapılmalıdır." maddesi doğrultusunda şu bulgulara rastlanmıştır:

Düzgün Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Şefkat Dolu Kalp* isimli metin, *David Copperfield* isimli eserin kısaltılmış şeklidir. Kitaptaki metinde eserdeki kişiler tanıtılmamış, olayın başlangıç noktası verilmemiştir. Bu bakımdan metin, bir bütünlük taşımamaktadır.

Fil Yayınevi'ne ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan, *Pollyanna* isimli romandan alınan *Mutlu Olmak Oyunu* isimli metnin özetinde başkahraman şu şekilde anlatılmaktadır: "*Pollyanna, hem romanın hem de roman kahramanının adıdır; küçük yaşta kimsesiz kalmış, koltuk değneğiyle yaşamak zorunda olan bir kızdır...*" (Sarıca, Gündüz, 2001: 79). Oysa romanda Pollyanna, koltuk değneğiyle yaşamak zorunda değildir. Bu durum, aynı metnin farklı bir yerinde şöyle anlatılmaktadır:

“...Koltuk değneklerine ihtiyacın olmadığı için memnun ol...” (Sarıca, Gündüz, 2001: 80). Bu sebeple metin, tutarsızdır.

Kaya Matbaacılık’a ait Orta Okullar İçin Türkçe 1 isimli ders kitabında yer alan *Parmak Çocuk Nils* isimli metinde geçen “...Ama zaten buradan çıkıp gideceğimize göre kazı ne yapacağız?..” (Çiçekli, 1993: 50) cümlesinden, ailenin taşınacağı anlaşılmaktadır. Fakat metnin öncesinde de sonrasında da taşınma konusundan bahsedilmemektedir. Bu durum da metnin bütünlüğünü olumsuz yönde etkilemektedir.

Fil Yayınevi’ne ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Yel Değirmenleri* isimli metin, metnin alındığı *Don Kişot* isimli eserin özeti ile başlamıştır. Bu da öğrencilerin, kahramanın davranışlarının nedenini anlamalarını sağlamıştır. Eğer eserin özeti verilmeseydi öğrenciler, metnin kahramanının yel değirmenlerine neden saldırdığını anlayamazlardı. *Don Kişot* isimli eserin aynı bölümü, Koza Yayın Dağıtım’a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında(2003) *Don Kişot’un Yel Değirmenleriyle Savaşı* isimli metinde, Serhat Yayınları’na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında *Yel Değirmenlerine Saldırı* isimli metinde de ele alınmıştır.

Fil Yayınevi’ne ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Robinson Crusoe* isimli metin, metnin alındığı romanın özeti ile başlamıştır. Fakat verilen özet, eseri tam olarak yansıtmamaktadır. Özette “...Gece karanlıkta gemi karaya oturur...” diye olayın başı verilmiş; ancak asıl önemli olan gemidekilerin nasıl öldüğü, Robinson’un tek başına kurtulduğudur. Bu durum, gemicilikle ilgili metinlerle sık karşılaşmayan öğrencilerin karaya oturan gemilerde bulunanların öldüklerini düşünmesine sebep olacaktır. Hâlbuki gemidekiler, gemi karaya oturduğu için değil, sandallarla azgın dalgalar arasında yol almaya çalıştıkları için ölmüşlerdir.

Deniz Yayınevi’ne ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Kurtarıcı Şövalye* isimli metinde *Don Kişot* isimli romandan herhangi bir kısaltma, düzeltme yapılmadan doğrudan bir bölüm alınmıştır. Metnin başında eserin özeti verilmemiştir. Bu da metnin anlaşılmasına engel olmaktadır. Metinde romanın özeti verilmesi bile metnin başında metinde geçen kişiler tanıtılmalıdır. Metinde “...Sanşo Panza, Gines de Passamonte’yi demirlerden kurtarmaya yardım

ediyordu...” (Öner, 1996: 19) cümlesinde adı geçen Gines de Passamonte'den metnin öncesinde de sonrasında da bahsedilmemektedir. Kimdir bu Passamonte? Bazı kişiler için parantez içinde açıklama yapılırken metinde bu kişi hakkında hiçbir bilgi verilmemiştir.

Serhat Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Hava Raporu* isimli metin, yazar Bertha Morris Parker'ın rasathaneler ve rasatçıları tanıtmak amacıyla yazdığı *Rasathane Nedir?* isimli eserden alınmış bir bölümdür. Eserin giriş bölümünde rasathanelerin ve rasatçıların yaptığı asıl iş olan hava tahmin raporu yayımlamaktan ve hava tahmininin öneminden bahsedilmektedir. Eserin gelişme bölümüne giriş yapılırken rasathaneler ve rasatçılarla ilgili bir tanım ve tanıtım paragrafı yer almaktadır. İşte ders kitabına alınan bölüm, asıl eserin giriş bölümünün tamamından ve gelişme bölümünün ilk paragrafından oluşmaktadır. Dolayısıyla ders kitabına alınan bölüm, gerek başlığıyla gerekse asıl eserin yazılış amacından uzak oluşuyla tutarsız ve bütünlükten uzak bir metindir.

Salan Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Gezgin ile Kuyumcu* isimli metne “*Debşelim Beydeba'dan, bu kez de iyilik yapılmaya değer birine iyilik yapıp karşılığında teşekkür bekleyen birisine ait öykü anlatmasını istedi...*” (Şahin, Öneş, 1995: 142) cümlesiyle başlanmıştır. Bu cümle, altı çizili olarak gösterilen kısım dikkate alınırsa, bir metnin giriş cümlesi olma özelliğine sahip değildir. Çünkü ‘*bu kez de*’ ibaresi, metnin öncesi olduğu anlamı taşımaktadır. Bu açıdan metin, kendi içinde bütünlük taşımamaktadır.

Tutku Yayıncılık'a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *İyiliğin Gücü* isimli metinde başkarakter Jan Valjan'ın, hayatını değiştiren rahiple tanıştığı bölüm yer almaktadır. Metnin bir yerinde “*...İki kadının rahibe ne derece itaat ettiklerini söylemiştik...*” (Uyar ve Filtekin, 2006: 57) cümlesi geçmektedir. Metnin öncesinde, cümlede işaret edilen kadınların rahibe itaatinden bahsedilmemiştir. Bu bakımdan metinde tutarsızlık vardır.

Düzgün Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Düşürülen Cüzdan* isimli metin, *Budala* isimli romandan kısaltılıp sadeleştirilerek alınmıştır. Metnin başında romanın konusunun ve metinde anlatılan bölüme neden olan olayın

anlatıldığı bir tanıtım bölümü yer almaktadır. Bu tanıtım bölümü öğrencilerin metni anlamalarını kolaylaştırması ve metnin tutarlılığını arttırması bakımından önem arz etmektedir.

Düzgün Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Bir Dava* isimli metin, *Don Kişot* isimli eserden alınmış bir parçadır. Bu metnin başında verilen özetle, metnin başkarakteri olan Sancho şöyle tanıtılmaktadır: “...*Bu adam, fakir, paraya düşkün, saf bir köylüdür...*” (Aksakal vd., 2004: 145). Sancho bir süre sonra bir adaya vali olur ve bir davaya bakması gerekir. ‘Saf bir köylü’ olarak tanıtılan Sancho, bu davayı kıvrak zekâsıyla çözer. Bu bakımdan metin tutarlılık ve bütünlük göstermemektedir.

Fil Yayınevi'ne ait 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Son Yaprak* isimli metindeki karakterlerden Beherman hakkında şu ifade kullanılır: “...*Şimdi başka birine gideceğim. Aşağı katta, Beherman, aktrismiş galiba...*” (Sarıca, Gündüz, 2005: 141). Bu cümlede geçen ‘aktris’ ifadesi, kadın oyuncular için kullanılan bir ifadedir. Aynı metnin başka bir bölümünde Beherman ile ilgili: “...*Mister Beherman, bu sabah hastahane de ölmüş...*” (Sarıca, Gündüz, 2005: 142) cümlesi geçer. Buradaki ‘mister’ tabiri ise erkekler için kullanılır. Bu bakımdan metin, tutarlı değildir.

Başarı Yayıncılık'a ait 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Leonardo da Vinci* isimli metinde, ünlü ressam Leonardo da Vinci'nin hayatı anlatılmaktadır. Metinde Leonardo'nun babası hakkında tutarsız bilgiler yer almaktadır. “...*Arno ırmağı kıyısında, Toscana'nın (Toskana) yoksul bir mahallesinde doğan Leonardo, ana olarak sadece üvey anasının tanıdığı; baba yerine de sert ve huysuz bir büyük baba buldu...*” (Özaltun vd., 1995: 162) cümlesinden Leonardo'nun babasının yanında olmadığı fikri ortaya çıkarken “*Leonardo, Floransa'ya (Filoransa), babasıyla birlikte arabayla gelmişti. Babası Ser Piero (Sör Piero), bu kente yerleşmeyi ve ata mesleği olan noterlikte para kazanmayı düşünüyordu...*” (Özaltun vd., 1995: 162) cümlelerinde tam tersi bir durum vardır.

Elit Yayıncılık'a ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Kefil* isimli metinde idam edilecek bir adam, idam edilmeden önce kız kardeşini evlendirmek

için birkaç gün müsaade edilmesini istemiştir. Bu olay metinde “...Ölüme hazırım. Aman ve af dilemiyorum. Yalnız bana küçük bir lütufta bulun: Kız kardeşimle nişanlısını evlendirmek üzere üç günlük mühlet istiyorum...” (Yıldırım, 2004: 49) cümleleriyle anlatılmaktadır. Fakat metnin ilerleyen bölümlerinde ne adamın kız kardeşinden ne de kız kardeşinin düğününden bahsedilmektedir. Bu bakımdan *Kefil* isimli metinde bütünlük yoktur.

Elit Yayıncılık’a ait 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Mutlu Olma Sanatı* isimli metnin ilk cümlesi şöyledir: “Çocuklara mutlu olma sanatını da öğretmek lâzım...” (Yıldırım, 2004: 134). Bu cümlede kullanılan “da” bağlacı, cümlenin öncesinin olması gerektiği izlenimi vermektedir. Bu bakımdan metinde bütünlük yoktur.

MEB Yayınları’na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabının (2004) İçindekiler bölümünde *Thomas Edison (Tomas Edison)* başlıklı bir metin işaret edilmektedir. Aynı başlık, metnin yer aldığı sayfada *Tomas Edison (Thomas Edison)* şeklinde verilmiştir. Adı geçen kitapta içerik açısından tutarsız bilgiler yer almaktadır.

3.7. Türkçe Ders Kitaplarındaki Dünya Edebiyatı Metinlerinin Öğrencilerin Anlayamayacağı Derecede Zor Olmaması Gerektiğine Yönelik Bulgular

Türkçe ders kitaplarındaki dünya edebiyatı metinlerinin öğrencilerin anlayamayacağı derecede zor olmaması gerektiğine yönelik bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 10: Öğrencilerin Anlayamayacağı Derecede Zor Metin Olmaması Gerektiğine Yönelik Dünya Edebiyatı Metinleri

7. 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarında kullanılacak metinler, öğrencilerin anlayamayacağı derecede zor olmamalıdır.						
Yayınevi	1981 programına yönelik hazırlanan ders kitapları			2005 programına yönelik hazırlanan ders kitapları		
	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Özer Y. (1998)	-İstanbul’da Gezinti					

Tablo 10: Öğrencilerin Anlayamayacağı Derecede Zor Metin Olmaması Gerektiğine Yönelik Dünya Edebiyatı Metinleri (Devamı)

7. 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarında kullanılacak metinler, öğrencilerin anlayamayacağı derecede zor olmamalıdır.						
Yayınevi	1981 programına yönelik hazırlanan ders kitapları			2005 programına yönelik hazırlanan ders kitapları		
	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Düzgün Y. (2003)		-Okuma Sanatı				
Pasifik Y. (2009)					-Yukarıda Ne Var Ne Yok?	
Tutku Y. (2006)		-Dostluk				

Tablo 10'a göre "1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarında kullanılacak metinler, öğrencilerin anlayamayacağı derecede zor olmamalıdır." maddesi doğrultusunda şu bulgulara rastlanmıştır:

Özer Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki *İstanbul'da Gezinti* isimli metinde Gustave Flaubert'in 1850 yılının İstanbul'u anlatılmaktadır. Metinde, "fiskiye, köstek, sütun kaidesi, yeniçeri, pala, mafsal, fanila, muazzam, redingot, selamlık, zaptiye, tente, zat" gibi 6. sınıf seviyesinin üzerindeki terimler ve kelimeler yer almaktadır.

Düzgün Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Okuma Sanatı* isimli metin, bu ilkeye ters düşerek öğrencilerin anlayamayacağı pek çok kavramı barındırmaktadır: Tabiatıyla, tabiat edindim, yavan, tenkitçi, müracaat etmek, mizaç... Bu da metnin anlaşılmasını zorlaştırmaktadır.

Pasifik Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Yukarıda Ne Var Ne Yok?* isimli metinde kullanılan terim anlamlı kelimeler, öğrencilerin zaten uzun olan metni anlamasını zorlaştıracaktır: *Aygıt, astronom, evren, olgu,ilmek,*

yörünge, taviz, cephe almak, Rönesans, muhasebe defteri, teleskop, gaf, gaf yapmak, mil, kozmik toz.

Tutku Yayıncılık'a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Dostluk* isimli metinde geçen “...Artık kimse ona kalp söz söyleyemez, piyasadan, okuma salonlarından bahsedemez olmuştu...” (Uyar ve Filtekin, 2006: 86) cümlesinde altı çizili olarak gösterilen bölümde geçen *kalp* kelimesi, “Göğüs boşluğunda, iki akciğer arasında, vücudun her yanından gelen kanı akciğerlere ve oradan gelen temiz kanı da vücuda dağıtan organ, yürek” (TDK Genel Türkçe Sözlük, 2005: 1049) anlamında değil, “Düzme, sahte, geçmez (para); işe yaramaz, tembel” (TDK Genel Türkçe Sözlük, 2005: 1050) anlamında kullanılmıştır.

3.8. Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerinin Daha İyi Anlaşılması İçin Farklı Materyallerden Faydalanılması Gerektiğine Yönelik Bulgular

Türkçe ders kitaplarındaki dünya edebiyatı metinlerinin daha iyi anlaşılması için farklı materyallerden faydalanılması gerektiğine yönelik bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 11: Ders Kitaplarındaki Metinlerin Daha İyi Anlaşılması İçin Farklı Materyallerden Faydalanılması Gerektiğine Yönelik Bulgular Dünya Edebiyatı Metinleri

Yayınevi	1981 programına yönelik hazırlanan ders kitapları			2005 programına yönelik hazırlanan ders kitapları		
	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Koza Y. D. (2008)				-Geleceğin Dünyası		
Koza Y. D. (2009)						-Kızılderili Reisinden Çevre Dersi
Fil Y. (2001)	-Cimri ile Altınları					
Fil Y. (2003)		-Meşe ile Kamış				

Tablo 11: Ders Kitaplarındaki Metinlerin Daha İyi Anlaşılması İçin Farklı Materyallerden Faydalanılması Gerekliğine Yönelik Bulgular Dünya Edebiyatı Metinleri (Devamı)

8. 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarında yer alan metinlerin daha iyi anlaşılması için farklı materyallerden faydalanılmalıdır.						
Yayınevi	1981 programına yönelik hazırlanan ders kitapları			2005 programına yönelik hazırlanan ders kitapları		
	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Deniz Y. (1996)		-Kurtarıcı Şövalye				
MEB Y. (2009)				-Meşe ile Saz		
Serhat Y. (1996)		-Yaşamak İçin				
Salan Y. (1995)		-Gezgin ile Kuyumcu				
Tutku Y. (2006)		-Bir Milyon Dolarlık Ders				
Pasifik Y. (2009)					-Yukarıda Ne Var Ne Yok?	
Pasifik Y. (2009)						-Dostluğun Değeri -Değişmek veya Kaybolmak -Sevinme Oyunu
Başarı Y.			-Okul Günlerimden			

Tablo 11'e göre "1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarında yer alan metinlerin daha iyi anlaşılması için farklı materyallerden faydalanılmalıdır." maddesi doğrultusunda şu bulgulara rastlanmıştır:

Koza Yayın Dağıtım'a ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında (2008) yer alan *Geleceğin Dünyası* isimli metin, bugünkü bilimsel gelişmeler ışığında gelecekte neler olabileceğini anlatan tamamen kurgu bir metindir. Beş sayfaya yayılan metnin

her sayfasında metnin ilgili bölümüyle uyumlu dikkat çekici görseller bulunmaktadır. Bu bakımdan metin, kaliteli ve yeterli bir görselliğe sahiptir.

Fil Yayınevi'ne ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Cimri ile Altınları* isimli metinde altınlarını bir ağacın altına gömen ve altınları çalınan bir adamın başından geçen olay anlatılmaktadır. Metnin bir bölümünde: “...Onun bu feryadını duyan komşuları başına toplandılar...” cümlesi geçmektedir. Oysa metnin bu anı temsil eden görselinde sadece iki kişi vardır. Bu sebeple metin, görsel açısından yetersizdir.

Fil Yayınevi'ne ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Meşe ile Kamış* isimli metnin görseli, metni anlatmakta yetersiz kalmıştır. Bir ağaç gövdesinin ve küçük bir fidanın resmedildiği görselde bulunan gövdenin meşeye ait olduğu belli değildir. Ayrıca daha önce hiç kamış görmemiş öğrenciler, oradaki fidanı kamış zannederek yanlış bilgi edineceklerdir. Bunu önlemek için ders öğretmeninin sınıfa meşe ve kamışla ilgili görsel, hatta mümkünse bir kamış getirmesi, kısa bir film veya yansı izletmesi gerekebilir. Aynı metne MEB Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında (2009), *Meşe ile Saz* ismiyle daha zengin görsellerle yer verilmiştir.

Deniz Yayınevi'ne ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Kurtarıcı Şövalye* isimli metin de heyecanlı ve hareketli bir olayı anlatmasına rağmen metnin görseli yetersiz kalmıştır. Metni desteklemek için öğrencilere metnin alındığı eserle ilgili çizgi film ya da kısa bir film izletilebilir.

Serhat Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Yaşamak İçin* isimli metinde, oğlunun başına koyulan elmayı okla vurması istenen bir babanın başından geçenler anlatılmaktadır. Metinde başına elma konulacak çocuk “...Ben bağlanmak istemiyorum. Bir kuzu gibi uslu duracağım, nefes bile almayacağım.” (Yörük vd., 1996: 182) der ve ağaca bağlanmaz. Fakat metne ait görselde çocuk, ağaca bağlı olarak resmedilmiştir. Bu açıdan metinle metne ait görsel arasında tutarsızlık vardır.

Salan Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Gezgin ile Kuyumcu* isimli metinde bir gezginin kuyuya düşen bir yılan, bir maymun, bir pars ve bir kuyumcuyu kurtarması ve sonrasında yaşananlar anlatılmaktadır. Gezginin,

kuyudakileri kurtarması metinde “... *Hemen kuyuya bir ip sarkıtmış, maymun hepsinden atık davranarak ipe sarılmış ve kuyudan çıkmış. Arkadan yılan sarılmış ipe. O da kurtulmuş. Sonra pars tutunmuş ipe, çıkmış kuyudan... Gezgin en sonunda ipini sarkıtmış ve kuyumcuyu da çıkarmış kuyudan...*” (Şahin, Öneş, 1995: 143) cümleleriyle anlatılmaktadır. Metne ait görselde bu olay resmedilmiştir; fakat gezgin kuyuya bir ip değil sopa sarkıtmaktadır. Bu açıdan metin ile metne ait görsel uyumsuzdur.

Tutku Yayıncılık’a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Bir Milyon Dolarlık Ders* isimli metinde, stresli bir çalışma hayatı olan bir adamın işinden ayrılıp daha iyi yapacağını düşündüğü taksi şoförlüğünü yapmaya başlaması ve bir müşterisiyle yaşadıkları “...*Pırl pırl bir taksi önümde durdu. Sürücü koşup bana kapıyı açtı ve kapamadan önce rahatça yerime yerleşip yerleşmediğimi kontrol etti. Sürücü koltuğuna oturduktan sonra yanımda özenle katlanmış duran Wall Street Journal (Val Strit Cornl)’ı okuyabileceğimi söyledi. Sonra bana birkaç kaset gösterip hangisini dinlemek istediğimi sordu. Ne âlâ! Etrafıma bakıp bunun bir gizli kamera şakası olup olmadığını anlamaya çalıştım. Siz olsanız aynı şeyi yapmaz mıydınız? Aldığım hizmete hayran kalmıştım...*” (Uyar ve Filtekin, 2006: 173) cümleleriyle ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır. Metin görselinde arka koltukta Wall Street Journal’ı okuyan ve hâlimden memnun olduğu yüzünden anlaşılabilir yolcunun elinde dumanı üstünde bir fincan da resmedilmiştir. Bu bakımdan metin ile metne ait görsel uyumsuzdur. Metinde bu ayrıntıya yer verilmemesinin yanında araba seyir hâlindeyken fincan gibi kırılabilir maddelerin sıcak içeceklerle resmedilmesi yanlıştır.

Pasifik Yayınları’na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Yukarıda Ne Var Ne Yok?* isimli metin, bilimsel bilgilerin ağırlıkta olduğu uzun bir metindir. Kara kalem çalışmalarından oluşan görseller, öğrencileri metne bağlamakta yetersiz kalacaktır.

Pasifik Yayınları’na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Dostluğun Değeri* isimli metin, güvercin ile farenin dostluğunu anlatan bir fabldir. Metin, üç sayfa sürmesine rağmen kitapta tek bir görsel vardır. Bu görselde güvercinlerin, avcının ağının içinde oldukları hâlde havalanmaları resmedilmiştir. Bu görselde

avcının vücudunda iki omzundan gelerek göğsünü saran fişekler vardır. Oysaki metinde avcı, “...*Bir gün çirkin yüzlü, kötü huylu bir avcı, elinde sopası, sırtında ağı ile ormana girdi; ağını attı, üzerine yem tanelerini serpti, yakın bir yerde saklandı...*” (Yangın vd., 2009: 66-67) cümleleriyle anlatılmaktadır. Milattan önce yaşamış bir yazar olan Beydeba’ya ait bir metnin görselinde fişek bulunması yanlıştır. Metindeki farklı resmedilen bir avcı olduğu için görselle metin uyumsuzdur.

Başarı Yayıncılık’a ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Okul Günlerimden* isimli metin Booker T. Washington’un okul hayatında yaşadıklarından bir bölüm anlatılmaktadır. Metne ait görselde ise uzakta görülen bir okul ve önündeki direkte dalgalanan bir Türk bayrağı resmedilmiştir. Yabancı bir kişiye ait anıların anlatıldığı bir metinde Türk bayrağının kullanılması, metinle metne ait görselin uyumsuz olmasına neden olmuştur.

Pasifik Yayınları’na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Değişmek veya Kaybolmak* isimli metinde medeniyet tarihine geçmiş bilim ve düşünce adamlarından hareketle evrensel olmanın getirileri anlatılmaktadır. Metne ait görsellerde metinde adı geçen bilim adamlarının fotoğrafları yer almaktadır. Bilim adamlarını tanıtmayı ve metne uygunluğu açısından görseller, metin ile uyumludur.

Pasifik Yayınları’na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Sevinme Oyunu* isimli metin, uzun fakat görseller sayesinde sıkıcılıktan kurtulmuş bir metindir. Yedi sayfalık bu metnin her sayfasındaki en önemli bölüm resmedilmiş ve bu sayede öğrencilerin metni yaşamaları kolaylaştırılmıştır.

Koza Yayın Dağıtım’a ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında (2009) yer alan *Kızılderili Reisinden Çevre Dersi* isimli metinde Kızılderililerin doğaya verdikleri önem ve değer ile diğer insanların, özellikle beyazların, doğaya karşı tutumları karşılaştırılmaktadır. Metnin tamamında doğadan bahsedilmesine rağmen metne ait görseller doğadan ve yeşilden uzaktır. Türk kültürüne uzak bir topluluk olan Kızılderilileri tanıtmayı ve doğaya önem verilmesi gerektiğini hatırlatması bakımından önemli olan metin, görselleri açısından yetersizdir.

3.9. Türkçe Ders Kitaplarındaki Dünya Edebiyatı Metinlerinin Türk Millî Eğitim Sisteminin Genel Amaçlarına Uygunluğuna Yönelik Bulgular

Türkçe ders kitaplarındaki dünya edebiyatı metinlerinin Türk Millî Eğitim sisteminin genel amaçlarına uygunluğuna yönelik bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 12: Türk Millî Eğitim Sisteminin Genel Amaçlarına Uygun Olması Maddesine Yönelik Dünya Edebiyatı Metinleri

9. 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarında yer alan metinler, Türk millî eğitim sisteminin genel amaçlarına uygun olmalıdır.						
Yayınevi	1981 programına yönelik hazırlanan ders kitapları			2005 programına yönelik hazırlanan ders kitapları		
	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf	6. Sınıf	7. Sınıf	8. Sınıf
Pasifik Y. (2009)		-Yukarıda Ne Var Ne Yok?				
Kaya M. (1993)	-Parmak Çocuk Nils					
Tutku Y. (2006)		-İyiliğin Gücü				
Serhat Y. (1996)			-Küçük Sergey'in Merakı			
Metinler M. (1999)		-Robinson Crusoe				
Salan Y. (1995)		-Gezgin ile Kuyumcu				
Deniz Y. (1996)		-Kurtarıcı Şövalye				

Tablo 12’de “1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarında yer alan metinler, Türk millî eğitim sisteminin genel amaçlarına uygun olmalıdır.” maddesine uymayan metinler yer almaktadır. Bu metinlerin, 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarında ortak olan birden fazla ilkeye ters düştükleri için Türk millî eğitim sisteminin genel amaçlarına uygun olamayacakları belirlenmiştir. Tablo 13’te bu metinlerin hangi ilkelere aykırı oldukları gösterilmektedir:

Tablo 13: 1981 ve 2005 Türkçe Dersi Programlarında Ortak Olan Maddelere Aykırı Özellikler Gösteren Metinler

1981 ve 2005'te Ortak Olan İlkeler	Metnin Adı – Yayınevi- Sınıf Seviyesi
1. 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarında yer alan metinlerde millî değerlere yer verilmelidir.	Bu maddeye tam anlamıyla uyan metin olmadığı için uymayanlar da yazılmamıştır.
2. 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre okuma metinleri, öğrencilere okuma zevki kazandırmalıdır.	- <i>Yukarıda Ne Var Ne Yok?</i> (Pasifik Yayınları 7) - <i>Parmak Çocuk Nils</i> (Kaya Matbaacılık Orta 1) - <i>İyiliğin Gücü</i> (Tutku Yayıncılık 7) - <i>Küçük Sergey'in Merakı</i> (Serhat Yayınları 8)
3. 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarında öğrencilere dil bilinci kazandıracak ve Türkçenin güzelliklerini ortaya koyacak metinler bulunmalıdır.	- <i>Yukarıda Ne Var Ne Yok?</i> (Pasifik Yayınları 7) - <i>Robinson Crusoe</i> (Metinler Matbaacılık 7) - <i>Gezgin ile Kuyumcu</i> (Salan Yayınları 7) - <i>İyiliğin Gücü</i> (Tutku Yayıncılık 7) - <i>Küçük Sergey'in Merakı</i> (Serhat Yayınları 8)
4. 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarında öğrencileri bilimsel düşünmeye yönlerecek ve onların eleştirel düşüncelerini sağlayacak metinler bulunmalıdır.	- <i>Küçük Sergey'in Merakı</i> (Serhat Yayınları 8)
5. 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarındaki metinler sanatsal değer taşımalı ve öğrencilerin kişisel gelişimine katkıda bulunmalıdır.	- <i>Gezgin ile Kuyumcu</i> (Salan Yayınları 7) - <i>Küçük Sergey'in Merakı</i> (Serhat Yayınları 8)
6. 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre metnin özetini verme, metni kısaltma, metne ekleme yapma gibi uygulamalar, metnin bütününe anlamını bozmadan yapılmalıdır.	- <i>Parmak Çocuk Nils</i> (Kaya Matbaacılık Orta 1) - <i>Robinson Crusoe</i> (Metinler Matbaacılık 7) - <i>Kurtarıcı Şövalye</i> (Deniz Yayınevi 7) - <i>Gezgin ile Kuyumcu</i> (Salan Yayınları 7) - <i>İyiliğin Gücü</i> (Tutku Yayıncılık 7)
7. 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarında kullanılacak metinler, öğrencilerin anlayamayacağı derecede zor olmamalıdır.	- <i>Yukarıda Ne Var Ne Yok?</i> (Pasifik Yayınları 7)
8. 1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarında yer alan metinlerin daha iyi anlaşılması için farklı materyallerden faydalanılmalıdır.	- <i>Yukarıda Ne Var Ne Yok?</i> (Pasifik Yayınları 7) - <i>Kurtarıcı Şövalye</i> (Deniz Yayınevi 7) - <i>Gezgin ile Kuyumcu</i> (Salan Yayınları 7)

Tablo 12 ve Tablo 13'te gösterilen metinler, 1981 ve 2005 Türkçe Dersi Programlarında ortak olan birden çok maddeye uymadıkları için, Türk millî eğitim sisteminin genel amaçlarına da ters düşmüşlerdir. Bu metinlerin Türkçe ders kitaplarında yer alması, öğrencilere faydadan çok zarar vermektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

18 Ağustos 1997 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanan 4306 sayılı kanunla ilköğretim, kesintisiz ve zorunlu olarak 8 yıla çıkarılmıştır. Bu kanunla “İlköğretim kurumları 8 yıllık okullardan oluşur. Bu okullarda kesintisiz eğitim yapılır ve bitirenlere ilköğretim diploması verilir.” hükmü getirilmiştir (Sayı 23084: 2). İlköğretimden mezun olmuş bir bireyin kendisini yazarak ve sözel olarak ifade edebilmesi beklenir. İlköğretim diplomasına sahip bir birey aynı zamanda dinlediklerini, izlediklerini, okuduklarını da anlar.

Okuma - dinleme, konuşma- yazma, dil bilgisi becerilerini geliştirmek için en iyi kaynak ders kitapları olmalıdır. İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programında Türkçe öğretiminde kullanılacak araç-gereçler kısmında “Türkçe öğretiminde en belli başlı ve yaygın araç olarak geleneksel ders kitabını tanıyoruz.” ifadesi yer almaktadır (2002: 38). Ders kitabı, her tür ve derecedeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarında kullanılacak olan, konuları programlar doğrultusunda hazırlanmış, öğrenim amacı için kullanılan basılı yayındır (Ceyhan ve Yiğit, 2004). Bu sebeple, temel dil becerilerine sahip olması beklenen bireyin eğitim- öğretim hayatı boyunca en çok kullandığı materyal şüphesiz ders kitabıdır. Ders kitapları hazırlanırken ders kitaplarında aranacak nitelikler; yayınevlerinde aranacak şartlar; ders kitaplarının hazırlanması, incelenmesi, değerlendirilmesi gibi ölçütler, eğitim araçlarının seçimine ilişkin esaslar, Eğitim Araçları İnceleme Esasları Genelgesi’nde belirtilen hükümlere dikkat edilmelidir.

Calp (2006)’ın yaptığı araştırmada 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programına uygun olarak hazırlanan Türkçe ders kitaplarının, 1981 Temeleğitim Okulları Türkçe Eğitim Programına uygun olarak hazırlananlardan daha yeterli olduğunu tespit etmiştir. Bu araştırmada, 1981 Temeleğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı ile 2005 Türkçe Dersi Öğretim Programına uygun olarak hazırlanan Türkçe ders kitaplarındaki dünya edebiyatına ait okuma metinlerinin içerik açısından eğitim ve öğretim programlarına uygunluğunu belirlemek amaçlanmıştır.

Şen (2008), araştırmasında, ders kitaplarında yer alan metinlerin belirlenen değerleri iletmede yetersiz olduğunu tespit etmiştir. Bu çalışmada Türkçe ders kitaplarındaki dünya edebiyatına ait metinlere ilk olarak “1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarında yer alan metinlerde millî değerlere yer verilmelidir.” ilkesine göre yaklaşmıştır. Buna göre Düzgün Yayınları’na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında (2003) yer alan *Eşek Yüklü At* ve *Şefkat Dolu Kalp* isimli metinler; Yıldırım Yayınları’na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında (2000) yer alan *Veda*; Düzgün Yayınları’na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında (2003) yer alan *Portre*; Düzgün Yayınları’na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında (2004) yer alan *Düşürülen Cüzdan*; Fil Yayınevi’ne ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında (2005) yer alan *Son Yaprak*; Serhat Yayınları’na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında (1996) yer alan *Küçük Sergey’in Merakı*; Salan Yayınları’na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında (1995) yer alan *Baba Yüreği* isimli metinler, Türk değer yargılarını barındırmaktayken Düzgün Yayınları’na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Küçüğün Babası*; Kaya Matbaacılık’a ait Orta Okullar İçin Türkçe 1 ders kitabında (1993) yer alan *Ezop Masalları*; Tutubay Yayınları’na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında (2000) yer alan *Büyük Savaş*; Fil Yayınevi’ne ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki (2003) *Kibritçi Kız*; Deniz Yayınevi’ne ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki (1996) *Günlük* isimli metinlerin Türk geleneklerini yansıtmaktan uzak olduğu tespit edilmiştir. Burada dikkati çeken husus, bir yayınevinin aynı kitabında yer alan farklı metinlerin benzer özellik göstermemesidir. Düzgün Yayınları’na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında (2004) yer alan *Düşürülen Cüzdan* isimli metin, millî değerleri yansıtmaya açısından yeterli olmasına rağmen aynı kitaptaki *Küçüğün Babası* isimli metin, aynı yeterliği gösterememiştir.

Kan (2010), yaptığı araştırmasında incelenen ders kitabında dil, din, tarih, örf ve âdetler, aile ve akrabalık ilişkileri, giyim kuşam, sanat, spor, yiyecek, içecek ve beslenme, vatan ve evrensel değerler ile ilgili kültür öğelerine yer verildiği tespit etmesine rağmen bu çalışmada ve Melanlıoğlu (2008)’nin çalışmasında aynı sonuca ulaşamamıştır. Sezer (2005)’in ulaştığı sonuç olan Millî Eğitim’in amaçlarında ifade edilen değerlerin çoğu ders kitaplarında yer almadığı tespitinin, bu çalışma için de geçerli olduğu belirlenmiştir.

Aytaş (2005: 468)'a göre öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları da dikkate alınarak, okuma eğitiminin temel unsurlarının uygulanması, dikte edici olmaktan çok ilgilendirici ve hoşlandırıcı bir okuma ortamı oluşturularak, okumaya ilgi ve ihtiyaç duyurulmalıdır. Okuma alışkanlığı bir seferde değil, zamanla, sabırla ve sürekli çabayla oluşturulabilecek bir alışkanlıktır. Fakat bir kez kazanıldıktan sonra da kişinin hayatının olağan bir parçası hâline gelen ve bir daha bırakılmayan bir özelliktir. Bu, ancak iyi bir eğitim süreci ile gerçekleşebilecek davranıştır. Öğrencinin eline okuması için kitap tutuşturmadan önce, onların okuma için birikim, sabır ve enerji bakımından hazırlığını sağlamak gerekir. Bu da okuma alışkanlığı ve sevgisiyle mümkün olabilir.

Ana dili eğitimi ile ilgili çalışmaların yürütülmesinde öğrenci düzeyini esas alan, yaşa ve anlama gücüne uygun metinler önem taşır. Öğretmen, öğrencileri ilgi duydukları ve hayatta yararlanabilecekleri konularda metinlerle karşılaştırmalıdır (Temizkan, 2003: 6). Türkçe ders kitaplarındaki dünya edebiyatına ait metinlere “1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre okuma metinleri, öğrencilere okuma zevki kazandırmalıdır.” ilkesine göre bakıldığında Fil Yayınevi'ne ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında (2001) yer alan fabl türündeki *Güvercin, Tilki, Leylek*; MEB Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında (2009) yer alan *Okuma Üstüne*; Metinler Matbaacılık'a ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında (1998) yer alan *Okuma Uğrunda*; Koza Yayın Dağıtım'a ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında (2008) yer alan *Geleceğin Dünyası*; Düzgün Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında (2003) yer alan *Wilhelm Tell*; Deniz Yayınevi'ne ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında (1996) yer alan *Akbaba ile Çaylak*; Elit Yayıncılık'a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında (2002) yer alan *İki Mektup*; Tutku Yayıncılık'a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında (2006) yer alan *Bir İş Adamı*; Düzgün Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında (2004) yer alan *Düşürülen Cüzdan*; Elit Yayıncılık'a ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında (2004) yer alan *Kefil* ve MEB Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında (2008) yer alan *Martı* isimli metinler, öğrencilerin ilgilerini çekecek, öğrencilerde merak duygusu uyandıracak metinlerdir. Bunun yanında; Deniz Yayınevi'ne ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında (1996) yer alan *Paça Tiridi* isimli metinde, başkarakterin okumak istemediğinden, okumayı yapacağı işlerden bahsetmektedir. Bu da öğrencilerin okumaya karşı bir önyargı geliştirmelerine sebep olabilir. Pasifik Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında (2009) yer alan *Yukarıda Ne Var Ne Yok?* isimli metin

uzunluğu ve kullanılan üslup nedeniyle öğrenciler tarafından sevilerek okunamayacaktır.

Tutku Yayıncılık'a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında (2006) yer alan *İyiliğin Gücü* isimli metnin tamamının özeti metnin başında verildiği için merak duygusu kalmamıştır. Kaya Matbaacılık'a ait Orta Okullar İçin Türkçe 1 ders kitabında (1993) yer alan *Parmak Çocuk Nils* ve Başarı Yayıncılık'a ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında (1995) yer alan *Çiftliğimiz* isimli metinlerde metnin öncesinden hiç bahsedilmediği için anlamsızlaşmıştır. Fil Yayınevi'ne ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında (2005) yer alan *Cırcır Böceği ile Karınca* ve Serhat Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında (1996) yer alan *Gök Öyle Mavi* isimli metinler ise sınıf seviyesinin altında oldukları için okuma zevki kazandırmaktan uzaktır.

Karabıyık (2006), araştırmasında, Türkçe ders kitaplarının öğrencilere Türkçeyi öğretmekten, hatta sevdirmekten uzak olduğunu; hem okuma parçaları hem de metin altı çalışmalarındaki çok sayıda yanlışın, öğrencinin dilinin kurallarını yanlış öğrenmesine sebep olacak derecelere ulaştığını tespit etmiştir. Türkçe ders kitaplarındaki dünya edebiyatına ait metinlere “1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarında öğrencilere dil bilinci kazandıracak ve Türkçenin güzelliklerini ortaya koyacak metinler bulunmalıdır.” ilkesine göre bakıldığında en sık karşılaşılan dil yanlışları sırasıyla noktalama işaretlerinin yanlış veya eksik kullanılması, yazım yanlışları ve anlatım bozukluklarıdır. Bu yanlışların çoğunun çeviri hatasından kaynaklandığı belirlenmiştir. Yapılan dil yanlışları açısından en dikkat çeken unsur, Türkçe ders kitaplarındaki dünya edebiyatına ait metinlerde dil yanlışları olarak en fazla noktalama yanlışlarının yapılmasıdır. MEB Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında (2004) yer alan *Tasmalı Güvercin* isimli metinde büyük harfin kullanımı açısından tutarlı bir bütünlük yoktur. Tutubay Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Büyük Savaş* isimli metinde özel ismin yazılışında tutarsızlık vardır. Bunun yanında Özer Yayınevi'ne ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında (1998) yer alan *Babamdan Gelen Mektup*; Yıldırım Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında (2000) yer alan *İlk Uçuş* ve *Veda*; Elit Yayıncılık'a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında (2002) yer alan *Hastalık Hastası*; Başarı Yayıncılık'a ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında (1995) yer alan *Aslanlar Şövalyesi* ve *Leonardo da Vinci*; Salan Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında

(1997) yer alan *En Büyük Türk*; Tutku Yayıncılık'a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında (2006) yer alan *İyiliğin Gücü*; Salan Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında (1995) yer alan *Öğretmen Duyşen*; Serhat Yayınları 8. sınıf Türkçe ders kitabında (1996) yer alan *Küçük Sergey'in Merakı*; Salan Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında (1995) yer alan *Okyanustaki Nehir ve Gezgin ile Kuyumcu* gibi metinlerde birden çok dil yanlışı bir arada yapıldığı görülmektedir. Bu da aynı ders kitabında birden çok yanlış yapıldığı durumlarda kitabın verimliliğini düşürecektir.

Esengül (2006)'ün araştırmasına ortaya çıkan Türkçe ders kitaplarında azımsanmayacak kadar dil yanlışının olduğu, ders kitaplarının Türkçeyi doğru öğretmede ve dil becerilerini kazandırmada eksik bulunduğu sonucuna, bu çalışmada da ulaşılmıştır.

İşeri (2002), yaptığı çalışmada ders kitaplarının iç-dış yapı özelliklerinin eğitsel özellikleri desteklemediği ve ders kitabı olma özelliklerini yeterince taşımadığı bulgularına ulaşmıştır. Türkçe ders kitaplarındaki dünya edebiyatına ait metinlere "1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarında öğrencileri bilimsel düşünmeye yöneltecek ve onların eleştirel düşüncelerini sağlayacak metinler bulunmalıdır." ilkesine göre bakıldığında Özer Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında, Mahir Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında, Tutibay Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında, Serhat Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında, Yıldırım Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında ve Pasifik Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında da yer alan Düzgün Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Alışkanlık*; Fil Yayınevi'ne ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Güliver Cüceler Ülkesinde*; Altın Kitaplar Yayınevi'ne ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Okuma*; Altın Kitaplar Yayınevi'ne ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Horozla Tilki*; Elit Yayıncılık'a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *İki Mektup*; Metinler Matbaacılık'a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Tartışmalar*; Salan Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Dinlemek* isimli metinler öğrencileri düşünmeye sevk eden, onların doğruya ve güzele kendilerinin ulaşmasını sağlayabilecek tarzda hazırlanmış metinlerdir. Bunun yanında Serhat Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Küçük Sergey'in Merakı* isimli metin verilen yanlış mesaj, öğrencileri

okumaktan ve okul hayatından uzaklaştırabilir. Metin, bu açıdan amacından uzaklaşmıştır.

Türkçe ders kitaplarındaki dünya edebiyatına ait metinlere “1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarındaki metinler sanatsal değer taşımali ve öğrencilerin kişisel gelişimine katkıda bulunmalıdır.” ilkesine göre bakıldığında ders kitaplarında dünya edebiyatına ait klasik eserlere yer verildiği; ancak farklı yayınevlerinde aynı eserlerin yer aldığı tespit edilmiştir. Öğrencilerin farklı eserlerle karşılaştırılması gerektiği ilkesi dikkate alındığında bu özelliğin bir eksiklik olduğu ortaya çıkmaktadır. Yıldırım Yayınları’na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında da yer alan Düzgün Yayınları’na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki *İlk Uçuş*; Fil Yayınevi’ne ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *İrade Gücü*; Metinler Matbaacılık’a ait 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Telleri Konuşturan Adam*; Salan Yayınları’na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Ludwig Van Beethoven* isimli metinlerde engeller karşısında yılmadan çalışmaya devam edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.

MEB Yayınları’na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında (2004) yer alan *Thomas Edison* ve Yıldırım Yayınları’na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Jack London* isimli metinlerde başa gelen zorluklara rağmen okumanın neler kazandırabileceği, okuyarak iyi yerlere gelinebileceği anlatılmaktadır. Pasifik Yayınları’na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Sevinme Oyunu* isimli metinde hayatta üzücü olaylarla karşılaşılsa bile güzel şeyleri görmek gerektiği ifade edilmektedir.

Pasifik Yayınları 7, MEB Yayınları 7 (2005) ve Fil Yayınevi 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Balıkçıl* isimli metinde kibirlenmenin ve aç gözlülük etmenin kötü yanları; Özer Yayınları 6 ve Salan Yayınları 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan *Geyikle Asma* isimli metninde nankör davranmanın kötülüğü; Elit Yayıncılık’a ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Eşeğin Oyunu* isimli metinde kişinin olduğundan farklı görünmemesi gerektiği; Serhat Yayınları’na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Köpeğe Özenen Çocuk* isimli metinde insan olmanın güzellikleri; Altın Kitaplar Yayınevi’ne ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Parmak Çocuk* isimli metinde, önyargılı davranmamak gerektiği; Koza Yayın Dağıtım’a ait 7. sınıf Türkçe ders

kitabında (2003) yer alan *Bencil Dev* isimli metinde bencilliğin kötülüğü; Yıldırım Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Kendini Tanı, Mutlu Ol* isimli metinde bireyin kendi özelliklerini bilmesinin önemi; Yıldırım Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında bulunan *Ödlek* isimli metinde, haklı olunan durumlarda çekingen davranılmaması gerektiği; Tutku Yayıncılık'a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Onarılamaz Yanlış* isimli metinde önyargılı davranmanın kötü yanları; Başarı Yayıncılık'a ait 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Doğruluk Kaygusu* isimli metinde, eleştirilmenin iyi yönleri; MEB Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında (2004) yer alan *Tasmalı Güvercin* isimli metinde bencilliğin kötülüğü anlatılmaktadır.

Metinler Matbaacılık'a ait 6. ve Mahir Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan *Sokakta* isimli metinde sokakta nasıl davranılması gerektiği; MEB Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki (2005) *Konuşma ve Hoşgörü* isimli metinde sosyal hayatta nasıl davranılması gerektiği dikkat çekici bir şekilde anlatılmaktadır.

Pasifik Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Dostluğun Değeri* isimli metinde gerçek dostluk anlatılmakta; Tutku Yayıncılık'a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Dostluk* isimli metinde herkesin bir kusuru olabileceği; Yıldırım Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Veda* isimli metinde, arkadaşlığın önemi, affetmenin güzelliği; Metinler Matbaacılık'a ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *İyiliğin Gücü* isimli metinde herkesin ikinci bir şansı hak ettiği belirtilmektedir.

Salan Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Çağımızın İfriti Çevre Kirlenmesi* isimli metinde, çevreye karşı bilinçli davranmak gerektiği; Salan Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Okyanustaki Nehir* isimli metinde çevreye karşı ilgi, Koza Yayın Dağıtım'a ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında (2009) yer alan *Kızılderili Reisinden Çevre Dersi* isimli metinde doğaya karşı daha duyarlı davranmak gerektiği vurgulanmaktadır.

Salan Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *En Büyük Türk* isimli metinde Atatürk sevgisi öne çıkmakta; Elit Yayıncılık'a ait 7. sınıf Türkçe ders

kitabındaki *Kartalla Baykuş*; Metinler Matbaacılık'a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Fedakârlık* isimli metinlerde aile sevgisi ve aile dayanışmasının güzelliği anlatılmaktadır. Bu özellikleriyle adı geçen metinler öğrencilerin kişisel gelişimine katkıda bulunmaktadır.

Metinler Matbaacılık'a ait 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Fil ile Çalı Kuşu* isimli metinde şiddet anlamı içeren unsurlar bulunduğu; Mahir Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Cimri'nin Kuşkusu* ve Tutku Yayıncılık'a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Cimri* isimli metinde olumsuz ve hakaret içeren sözler yer aldığı; Salan Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Gezgin ile Kuyumcu* isimli metinde karşılığı varsa iyilik yapılması gerektiği ve yargısız, başına buyruk uygulanan bir ceza anlatıldığı; Altın Kitaplar Yayınevi'ne ait 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Kurtla Leylek* isimli metinde iyiliğe kötülükle karşılık verildiği için öğrencilere kötü örnek olmaktadır. Serhat Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Küçük Sergey'in Merakı* isimli metin ise çalışarak her şeyin yapılabileceği anlatılması bakımından olumlu, metindeki çocuğun okul hayatının olmaması ve bunun eksikliğini duymaması açısından olumsuz özellikler taşımaktadır.

Bu çalışmada da İşcan (2004)'ın araştırmasında belirlenen ders kitaplarındaki metinlerin, öğrencilerin duygu dünyalarını zenginleştirmekten, hayal güçlerini besleyerek gerçeğe dönüştürmekten, estetik ahlak sahibi kılmak ve estetik yargıda bulunabilmelerini sağlamaktan uzak olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Türkçe ders kitaplarındaki dünya edebiyatına ait metinlere “1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre metnin özetini verme, metni kısaltma, metne ekleme yapma gibi uygulamalar, metnin bütününe anlamını bozmadan yapılmalıdır.” ilkesine göre bakıldığında;

Fil Yayınevi'ne ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Yel Değirmenleri* isimli metnin başında eserin tamamının özeti verilmesi sayesinde öğrenciler karakterleri ve ele alınan olayın nedenlerini kolayca anlayabileceklerdir. Dolayısıyla eserin özeti, metnin anlamına katkıda bulunması açısından önemlidir. Aynı kitaptaki başka bir metin olan *Robinson Crusoe* da alındığı eserin özetiyle başlamış fakat özet, eseri tam

olarak yansıtmadığı için öğrencileri yanlış bilgilendirmektedir. Deniz Yayınevi'ne ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Kurtarıcı Şövalye* isimli metin, alındığı eserden herhangi bir kısaltma, düzenleme yapılmadan, başında eserin özeti verilmeden bir bölüm olarak alınmış, metindeki ve eserdeki kişiler tanıtılmamıştır. Bu sebeple metnin anlaşılması zorlaşmıştır.

Düzgün Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Şefkat Dolu Kalp* isimli metin, alındığı eserin kısaltılmış şeklidir. Kitaptaki metinde eserdeki kişiler tanıtılmadığı, olayın başlangıç noktası verilmediği için bütünlük yoktur. Kaya Matbaacılık'a ait Orta Okullar İçin Türkçe 1 isimli ders kitabında yer alan *Parmak Çocuk Nils* isimli metinde metnin bütününde kopukluk vardır.

Fil Yayınevi'ne ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan, *Pollyanna* isimli romandan alınan *Mutlu Olmak Oyunu* isimli metnin başında verilen özet ile metnin içinde bulunan bazı noktalar birbiriyle çelişmektedir. Bu sebeple metin, tutarsızdır. Fil Yayınevi'ne ait 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Son Yaprak* isimli metindeki karakterlerden Beherman, metnin bir yerinde kadınlar için kullanılan bir kelime ile anlatılırken bir başka yerde erkeklere özgü bir saygı sözü ile anlatılmıştır. Bu açıdan metinde tutarlılık yoktur.

Serhat Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Hava Raporu* isimli metin, alındığı eserin giriş bölümünün tamamı ve gelişme bölümünün başından oluşmaktadır. Bu sebeple metinde olan bölüm ile başlık uyumsuz olmuş, içerik de tanım yapmadan öteye geçememiştir.

Salan Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Gezgin ile Kuyumcu*; Tutku Yayıncılık'a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *İyiliğin Gücü* isimli metinler, kendi içinde tutarsızdır. “*Don Kişot*” isimli eserden alınmış bir parça olan Başarı Yayıncılık'a ait 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Aslanlar Şövalyesi* isimli metinde yabancı isimlerin yazımı konusunda tutarsızlık vardır. Elit Yayıncılık'a ait 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Mutlu Olma Sanatı* isimli metinde ise bütünlük yoktur.

Budala isimli romandan kısaltılıp sadeleştirilerek alınan Düzgün Yayınları'na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Düşürülen Cüzdan* isimli metnin başında romanın konusundan ve kitaptaki metinde geçen olayın sebebinden bahseden bir bölümün olması öğrencilerin metni anlamalarını kolaylaştırıcaktır. Yine aynı kitaptaki *Bir Dava* isimli metnin de başında özet bölümü yer almakta fakat özetle verilen bilgilerle metindekiler uyuşmamaktadır. Elit Yayıncılık'a ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Kefil* isimli metinde idam edilmeden önce kız kardeşini evlendirmek için birkaç gün izin isteyen bir adamın başından geçenler anlatılmaktadır. Oysa metnin hiçbir yerinde adamın kız kardeşinden, kız kardeşinin düğününden bahsedilmemektedir. Bu bakımdan *Kefil* isimli metinde bütünlük yoktur.

Yalçın (2005)'in çalışmasında ders kitaplarında temel söz varlığı dışında kalan ve öğrenilmesi zor olan kelimelerin bulunduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada Türkçe ders kitaplarındaki dünya edebiyatına ait metinlere “1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarında kullanılacak metinler, öğrencilerin anlayamayacağı derecede zor olmamalıdır.” ilkesine göre bakıldığında Özer Yayınları'na ait 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki *İstanbul'da Gezinti*; Düzgün Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Okuma Sanatı*; Pasifik Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Yukarıda Ne Var Ne Yok?* isimli metinlerde sınıf seviyesine göre öğrencilerin bilemeyeceği pek çok kelime bir arada bulunduğu için metnin anlaşılması zordur. Aslan (2006), araştırmasında Türkçe ders kitaplarında Türkçe olmayan sözcüklerin kullanımı konusunda Türkçe ders kitapları hazırlanırken duyarlı ve titiz davranılmadığını belirlemiştir. Solaklı ve Yaylı (2009) da ders kitapları hazırlanırken öğrenci seviyesinin göz ardı edildiği sonucuna ulaşmıştır. Bu çalışmada ise metinlerin genelinde öğrenci seviyesine uygun seçimler yapıldığı belirlenmiştir.

Tutku Yayıncılık'a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Dostluk* isimli metin ise *kalp* kelimesinin yaygın olarak kullanılmayan bir anlamı ile öğrencileri tanışması bakımından dikkat çekici bir metindir.

Ders kitapları, öğrenci seviyesine uygun olmalı; metinler şekil, resim, grafik, fotoğraf vb. unsurlarla desteklenmelidir (Özby, 2006: 170). Bu hususta Türkçe ders

kitaplarındaki dünya edebiyatına ait metinlere “1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarında yer alan metinlerin daha iyi anlaşılması için farklı materyallerden faydalanılmalıdır.” ilkesine göre bakıldığında;

Pasifik Yayınları’na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Yukarıda Ne Var Ne Yok?* isimli metnin görselleri, kara kalem çalışmalarından ibarettir. Bu hâlde görseller, öğrencileri metne bağlamakta yetersiz kalacaktır. Yine aynı kitapta yer alan *Dostluğun Değeri* isimli metnin görseli hem yetersiz hem de eserin geçtiği zamanla uyumsuzdur. Koza Yayın Dağıtım’a ait 6. sınıf Türkçe ders kitabında (2008) yer alan *Geleceğin Dünyası* isimli metin kaliteli ve yeterli bir görselliğe sahiptir. Tutku Yayıncılık’a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Bir Milyon Dolarlık Ders* isimli metinde, taksinin içindeki yolcunun elinde, dumanı üstünde bir fincan da resmedilmesi yanlıştır.

Booker T. Washington’un okul hayatında yaşadıklarından bir bölümün anlatıldığı Başarı Yayıncılık’a ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Okul Günlerimden* isimli metne ait görseldeki okulda Türk bayrağı asılıdır. Bu açıdan metin ile görsel uyumsuzdur.

Pasifik Yayınları’na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan *Değişmek veya Kaybolmak* isimli metinde medeniyet tarihine geçmiş bilim ve düşünce adamlarından bahsedilmiş ve görsel olarak da metinde adı geçen bilim adamları kullanılmıştır. Metne uygunluğu açısından görseller, metin ile uyumludur. Yine aynı kitaptaki *Sevinme Oyunu* isimli metnin her sayfasında orada geçen bölümle alakalı görsellere yer verilmesi metni zenginleştirmiştir.

Koza Yayın Dağıtım’a ait 8. sınıf Türkçe ders kitabında (2009) yer alan *Kızılderili Reisinden Çevre Dersi* isimli metinde doğadan bahsedilmesine rağmen görsellerde bu yansıtılmamıştır. Bu açıdan metin yetersizdir.

Kabadayı (2006), araştırmasında 2004 Türkçe Öğretim Programının tüm Türkiye’de uygulamaya konduğu 2005-2006 Eğitim-Öğretim yılıyla beraber bu programda belirtilen kazanımları gerçekleştirebilecek düzeyde metinlerin yer aldığı ders kitaplarının, öğrenci çalışma kitaplarının ve öğretmen kılavuz kitaplarının

hazırlanmış olduğu; 1981 Türkçe Öğretim Programına uygun hazırlanan, incelenen ders kitabının, programın içeriğinde yer alan hedef ve davranışları kazandırmada yetersiz olduğu sonucuna ulaşmıştır. Türkçe ders kitaplarındaki dünya edebiyatına ait metinlere “1981 ve 2005 Türkçe dersi programlarına göre ders kitaplarında yer alan metinler, Türk millî eğitim sisteminin genel amaçlarına uygun olmalıdır.” ilkesine göre bakıldığında Pasifik Yayınları’na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Yukarıda Ne Var Ne Yok?*; Kaya Matbaacılık’a ait Orta Okullar İçin Türkçe 1 ders kitabındaki *Parmak Çocuk Nils*; Tutku Yayıncılık’a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *İyiliğin Gücü*; Serhat Yayınları’na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Küçük Sergey’in Merakı* isimli metinlerin öğrencilere okuma zevki vermekten uzak oldukları belirlenmiştir.

Pasifik Yayınları’na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Yukarıda Ne Var Ne Yok?*; Metinler Matbaacılık’a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Robinson Crusoe*; Salan Yayınları’na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Gezgin ile Kuyumcu*; Tutku Yayıncılık’a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *İyiliğin Gücü* ve Serhat Yayınları’na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Küçük Sergey’in Merakı* isimli metinlerde Türkçenin yanlış ve hatalı kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca *Küçük Sergey’in Merakı* isimli metnin öğrencileri bilimsel düşünmeye yöneltmediği ve onların eleştirel düşünceleri engellediği görülmektedir.

Salan Yayınları’na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Gezgin ile Kuyumcu* ve Serhat Yayınları’na ait 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Küçük Sergey’in Merakı* isimli metinlerin öğrencilerin kişisel gelişimini olumsuz yönde etkileyeceği belirlenmiştir. Ayrıca, Pasifik Yayınları’na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Yukarıda Ne Var Ne Yok?* isimli metinde öğrencilerin kelime hazinesine olamayacak bilimsel ve terim anlamı olan kelimeler çok kullanıldığı için metin, öğrenciler için zor bir metindir.

Kaya Matbaacılık’a ait Orta Okullar İçin Türkçe 1 ders kitabındaki *Parmak Çocuk Nils*; Metinler Matbaacılık’a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Robinson Crusoe*; Salan Yayınları’na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Gezgin ile Kuyumcu*; Deniz Yayınevi’ne ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Kurtarıcı Şövalye* ve Tutku Yayıncılık’a ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *İyiliğin Gücü* isimli metinlerde

metnin özetini verme, metni kısaltma, metne ekleme yapma gibi uygulamalar yapılırken metnin bütününün anlamını bozulmuştur.

Pasifik Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Yukarıda Ne Var Ne Yok?*; Deniz Yayınevi'ne ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Kurtarıcı Şövalye* ve Salan Yayınları'na ait 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki *Gezgin ile Kuyumcu* isimli metinlerde metin ile metne ait görsel uyumsuzdur.

İşbu sebeplerden ötürü bu çalışmada, Kabadayı (2006) ile benzer bir sonuç olarak Tablo 13'teki metinlerin, Türk millî eğitim sisteminin genel amaçlarına ulaşılmasına hizmet etmediği sonucu ortaya çıkmıştır.

Öneriler

1. Ders kitaplarındaki okuma metinlerinde millî değerlere aykırı unsurların bulunmamasına dikkat edilmelidir. Okuma metinlerinde millî değerlere daha çok ve daha sistemli bir şekilde yer verilmelidir
2. Ders kitaplarındaki okuma metinleri, öğrencilere okuma zevki kazandırabilecek metinler arasından seçilmelidir.
3. Ders kitaplarındaki okuma metinleri, öğrencilere dil bilinci kazandırması ve Türkçenin güzelliklerini ortaya koyması açısından daha özenle seçilmelidir.
4. Ders kitaplarındaki okuma metinlerinde öğrencileri bilimsel düşünmeye yönlerecek ve onların eleştirel düşüncelerini sağlayacak metinlerin sayısı arttırılmalıdır. Yani ders kitaplarına sıradan metinler yerine Türkçenin doğru, güzel, estetik bir şekilde kullanıldığı ve bildirişim yönü kuvvetli metinler koyulmalıdır. Metinler, öğrencilerin bilişsel ve duyuşsal dünyasına hizmet etmelidir.
5. Ders kitaplarındaki okuma metinleri sanatsal değer taşımali ve bu metinlerin öğrencilerin kişisel gelişimine katkıda bulunmalıdır. Öğrencilerin estetik zevklerini bozacak veya kişisel gelişimlerini olumsuz yönde etkileyebilecek metinler, öğrencilerle buluşturulmamalıdır.
6. Ders kitaplarındaki okuma metinlerinin, öğrencilerin sosyal hayatında işine yarayabilecek bilgiler taşımasına yani metinlerdeki bilgilerin kullanılabilir olmasına özen gösterilmelidir.

7. Ders kitaplarındaki okuma metinlerinde metnin bağlamını korumak ve tutarlılığını devam ettirmek amacıyla metnin özetini verme, metni kısaltma, metne ekleme yapma gibi uygulamalar, metnin bütününün anlamını bozmadan yapılmalıdır.
8. Ders kitaplarındaki okuma metinleri, öğrencilerin sahip oldukları kelime hazinesi dikkate alınarak hazırlanmalı ve öğrencilerin anlayamayacağı derecede zor metinler öğrencilerle buluşturulmamalıdır.
9. Ders kitaplarındaki okuma metinlerindeki görseller, basit resimlemeler olmamalıdır. Görseller metinle uyumlu olmalı ve metni ifade edebilecek şekilde titizlikle hazırlanmalıdır.
10. Ders kitaplarındaki okuma metinleri, Türk millî eğitim sisteminin genel amaçlarına uygun olan eserler arasından seçilmeli veya Türk millî eğitim sisteminin genel amaçlarına uygun olarak hazırlanmalıdır.
11. Öğrencilerin karşılaştıkları ilk basılı eserlerden olan ders kitaplarının yazımında ve hazırlanmasında azamî fayda sağlaması açısından kitap yazarlığı uzmanları çoğaltılmalıdır.
12. Türkçe öğretmenleri, derse girmeden önce metinleri okumalı; düzeltilmesi gereken yerleri dersin amaçlarına hizmet edecek şekilde düzeltmelidir.

KAYNAKÇA

- Aksan, Doğan (1975). “Ana Dili”. *Türk Dili*, 31 (285), 423-434.
- Aksan, Doğan (2004). *Dilbilim ve Türkçe Yazıları*. İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Akyol, Hayati (2006). *Yeni Programa Uygun Türkçe Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Akyol, Hayati (2010). *Türkçe İlk Okuma Yazma Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Aslan, Canan (2006). “Türkçe Ders Kitaplarında ‘Türkçe Olmayan Sözcükler’in Kullanımı Üzerine Bir İnceleme”. *Dil Dergisi*. 133, 7-20.
- Arslan-Kutlu, Hilâl (2006). *MEB İlköğretim 6, 7. ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Metinlerin Söz Varlığı Açısından Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Aytaş, Gıyasettin (2005). “Okuma Eğitimi”. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2005 (Güz), 3 (4), 461-470.
- Büyüköztürk, Şener (2007). *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Calp, Şükran (2006). *Üçüncü Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerle İlgili Soru ve Etkinliklerin 1981 ve 2005 Tarihli Türkçe Programlarında Yer Alan Davranışlar İle Kazanımlara Uygunluğunun Karşılaştırılması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Ceyhan, Erdal ve Yiğit, Birol (2004). *Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Coşkun, Eyyüp (2005). *İlköğretim Öğrencilerinin Öyküleyici Anlatımlarında Bağdaşıklık, Tutarlılık ve Metin Elementleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Coşkun, Eyyüp (2007). “Türkçe Öğretiminde Metin Bilgisi”. (Ed.: Ahmet Kırkkılıç ve Hayati Akyol), *İlköğretimde Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık. s. 233-279.
- Coşkun, Eyyüp ve Taş, Seda (2008). “Ders Kitaplarına Metin Seçimi Açısından Türkçe Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi”. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (10), 5-6.

- Çaylar, Ahmet (2007). “Türkçe ve Türkçe Dersi”.
<http://www.izedebiyat.com/yazi.asp?id=63825> . (Erişim Tarihi: 07.06.2010).
- Çetin, Nurullah (2006). *Roman Çözümleme Yöntemi*. Ankara: Edebiyat Otağı Yayınları.
- Demir, Celal ve Yapıcı, Mehmet (2007). “Ana Dili Olarak Türkçenin Öğretimi ve Sorunları”. *Sosyal Bilimler Dergisi*, IX (2), 177-192.
- Demirel, Özcan (2004). *Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ergin, Muharrem (2007). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basın/Yayım/Dağıtım.
- Erkul, Rasih (2007). *Cümle Metin Bilgisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Esengül, Mevlüt (2006). *İlköğretim Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Dil ve Anlatım Yanlılıkları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Gariboğlu, Kemal (1972). *Örnekli Kompozisyon Bilgileri*. Ankara: Gariboğlu Yayınları.
- Gündoğdu, Ayşe Eda (2011). “İlköğretim Sekizinci Sınıf Dinleme Metinlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”. *Turkish Studies*. 6 (1), 1186-1196.
- Güneş, Firdevs (2000). *Okuma - Yazma Öğretimi ve Beyin Teknolojisi*. Ankara: Ocak Yayınları.
- İlköğretim Okulları Türkçe Eğitim Programı (2002). İstanbul: MEB Yayınları.
- İlköğretim Türkçe Dersi 6–8. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu (2005). Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara: MEB Yayınları.
- İşcan, Adem (2004). *İlköğretim İkinci Kademe Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Öğrencilere Estetik Zevk Kazandırmadaki Rolü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- İşeri, Kamil (2002). *Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin İlköğretim Programına Uygunluğunun İncelenmesi: Göstergibilimsel Bir Betimleme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kabadayı, Halil İbrahim (2006). *İlköğretim Okullarında Okutulan 5.Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin 1981-2004 Türkçe Öğretim Programlarına Uygunluğunun İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Zonguldak.

- Kan, Mustafa Onur (2010). *Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabının Kültür Öğeleri Açısından İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- Karabıyık, Birgül (2006). *İlköğretim 6.-8. Sınıflar Türkçe Ders Kitaplarındaki Dil Yanlıları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Karasar, Niyazi (2007). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kavcar, Cahit, Oğuzkan, Ferhan ve Aksoy, Özlem (2007). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kolaç, Emine (2008). “İlköğretim Dördüncü Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Dayalı Olarak Değerlendirilmesi”. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (1), 105–137.
- Melanlıoğlu, Deniz (2008). “Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretim Programları”. *Eğitim ve Bilim*, 33 (150), 64-73.
- Millî Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları Yönetmeliği, 22297 Sayılı Tebliğler Dergisi, http://mevzuat.meb.gov.tr/html/22297_0.html (Erişim Tarihi: 10.06.2009).
- Onan, Bilginer (2005). *İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Öğretiminde Dil Yapılarının Anlama Becerilerini (Okuma/Dinleme) Geliştirmedeki Rolü*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Özbay, Murat (2002). “Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretimi”. *Türk Dili*, 602, 112–120.
- Özbay, Murat (2006). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri I*. Ankara: Öncü Kitap Basımevi.
- Özdemir, Emin (1983). “Anadili Öğretimi”. *Türk Dili*, 24, 379-380.
- Özdemir, Emin (2000). *Erdemin Başu Dil*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Özdemir, Emin (2002). *Yazınsal Türler*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Özdemir, Emin (2007). *Eleştirel Okuma*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Özdemir, Emin (2008). *Sözlü Yazılı Anlatım Sanatı*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Pehlivan, Ahmet (2008). “Türkçe Kitaplarında Sözcük Dağarcığını Geliştirme Sorunu Ve Çözüm Yolları”. *TÖMER Dil Dergileri*, 122, 84- 94.
- Resmi Gazete (1997). Sayı 23084. s.2.
- Saban, Ahmet (2005), *Öğrenme Öğretme Süreci Yeni Teori ve Yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

- Saussure, Ferdinand (2001). *Genel Dilbilim Dersleri*. (Çev.: Berke Vardar), İstanbul: Multilingual Yayınları.
- Sever Sedat (2003). *Çocuk ve Edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sever Sedat (2007). “Türkçe öğretiminde sanatsal bir uyaran olarak karikatürün kullanılması”. *VI. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu*. 27–29 Nisan 2007, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, s. 222–229.
- Sezer, Özgen (2005). *İlköğretim 1. Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Değerlerin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Sinan, Ahmet Turan (2006). “Ana Dili Eğitimi Üzerine Bazı Düşünceler”. *Fırat Üniversitesi Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Dergisi*. 4 (2), 75-78.
- Solaklı, Murat ve Yaylı, Derya (2009). “İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarının Türler Açısından İncelenmesi”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 2 (9), 444-453.
- Şen, Ülker (2008). “Altıncı Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin İlettiği Değerler Açısından İncelenmesi”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1 (5), 763–779.
- Taşgüzel, Selver (2004). “İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarında Öğretici Nitelikli Metinlerdeki Eşdizimsel Örüntülemelerin Görünümü”. *Dil Dergisi*, 125, 72-87.
- Temizkan, Mehmet (2003). *Yazılı Anlatım Etkinliği Çerçevesinde Türkçe Öğretmenlerinin Çalışmalarına İlişkin Bir Değerlendirme*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- Temizkan, Mehmet (2009). *Metin Türlerine Göre Okuma Eğitimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Temizyürek, Fahri, Erdem İlhan ve Temizkan, Mehmet (2007). *Konuşma Eğitimi*. Ankara: Öncü Kitap.
- Tuncer, Hüseyin (2011). “Türkçe Öğretiminde Edebi Metinlerin Yeri ve Önemi”. *III. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildirileri*. 16-17 Aralık 2010, İzmir: Kanyılmaz Matbaası, s 901-907.
- Türk Dil Kurumu (2005). *Türkçe Sözlük* (10. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Türk Dil Kurumu (2005). *Yazım Kılavuzu* (24. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu.

- Ünal, Ebru (2006). *Öykülerin Türkçe Öğretimindeki İşlevi ve 6., 7., 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Yerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay.
- Ünal, Şükrü (2001). *Türkçe Öğretimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yakıcı, Ali, Yücel, Mustafa, Doğan, Mehmet ve Yelok, Savaş (2008). *Üniversiteler İçin Türkçe 1 Yazılı Anlatım*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Yalçın, Süleyman Kaan (2005). *İlköğretim 1. ve 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Söz Varlığı Unsurlarının Eğitsel Açından Değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Yılmaz, Engin ve Topal, Zehra (2010-Bahar). “Türkçe Öğretiminde Metindilbilimsel Çözümleme Yönteminin Uygulanması”. TÜBAR, 27, 775- 788.

İNCELENEN DERS KİTAPLARININ KAYNAKÇASI

- Aköz, Şenay ve Fındık, Özlem (2007). *İlköğretim Türkçe 7*. Ankara: Harf Yayınları.
- Aksakal, Müfit, Çelik, Orhan ve Savaş, İsa (2003). *İlköğretim Türkçe 6*. İstanbul: Düzgün Yayınları.
- Aksakal, Müfit, Çelik, Orhan ve Savaş, İsa (2003). *İlköğretim Türkçe 7*. İstanbul: Düzgün Yayınları.
- Aksakal, Müfit, Çelik, Orhan ve Savaş, İsa (2004). *İlköğretim Türkçe 8*. İstanbul: Düzgün Yayınları.
- Altan, Abdulkadir, Arhan, Serdar, Başar, Sema, Özaykut, Songül, Öztürker, Gülderen, Yılmaz, Derya ve Yüksel, Yavuz (2008). *İlköğretim Türkçe 7*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Altan, Abdulkadir, Arhan, Serdar, Başar, Sema, Öztürker, Gülderen ve Yılmaz, Derya (2008). *İlköğretim Türkçe 8*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Balel, Mustafa, Bahçeci, Mükrim ve Atçakan, Meral (1998). *İlköğretim Türkçe 6*. İstanbul: Özer Yayınları.
- Ceyhan, Yaşar ve Ceyhan, Saliha (2009). *İlköğretim Türkçe 8*. Ankara: Pasifik Yayınları.
- Çiçekli, Ali (1993). *Orta Okullar İçin Türkçe 1*. İstanbul: Kaya Matbaacılık.

- Doğruel, Süheyla, Kurter, Selçuk ve Gündoğdu, Muzaffer (2005). *İlköğretim Türkçe 7*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Erol, Abdullah, Altan, Abdulkadir, Arhan, Serdar, Başar, Sema, Gülbahar, Bahadır, Kansu, Sedat, Kazancıoğlu, Zeynep Gökben, Özaykut, Songül, Öztürker, Gülderen, Serin, Aslıhan, Yılmaz, Derya, Yurt, Mihriban ve Yüksel, Yavuz. (2009). *İlköğretim Türkçe 6*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Gül, Metin ve Köktürk, Muhsin (2000). *İlköğretim Türkçe 6*. Ankara: Yıldırım Yayınları.
- Gül, Metin ve Köktürk, Muhsin (2001). *İlköğretim Türkçe 7*. Ankara: Yıldırım Yayınları.
- Gül, Metin ve Köktürk, Muhsin (2001). *İlköğretim Türkçe 8*. Ankara: Yıldırım Yayınları.
- Gümüş, Ahmet (2001). *İlköğretim Türkçe 6*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Gümüş, Ahmet (2002). *İlköğretim Türkçe 7*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Gümüş, Ahmet (2002). *İlköğretim Türkçe 8*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Kapulu, Ahmet (2003). *İlköğretim Türkçe 7*. Ankara: Koza Yayın Dağıtım.
- Kapulu, Ahmet, Dedeoğlu Okuyucu, Süheyla, Kaplan, Şükran ve Karaca, Aliyar (2008). *İlköğretim Türkçe 6*. Ankara: Koza Yayın Dağıtım.
- Kapulu, Ahmet ve Karaca, Aliyar (2008). *İlköğretim Türkçe 7*. Ankara: Koza Yayın Dağıtım.
- Kapulu, Ahmet ve Karaca, Aliyar (2009). *İlköğretim Türkçe 8*. Ankara: Koza Yayın Dağıtım.
- Koyuncu, Melahat ve Koyuncu, Mehmet (2000). *İlköğretim Türkçe 6*. Ankara: Tutibay Yayınları.
- Onat, Asım (1998). *İlköğretim Türkçe 6*. İstanbul: Metinler Matbaacılık.
- Onat, Asım (1999). *İlköğretim Türkçe 7*. İstanbul: Metinler Matbaacılık.
- Onat, Asım (2000). *İlköğretim Türkçe 8*. İstanbul: Metinler Matbaacılık.
- Öner, Sakin, Pala, İskender ve Ertem, Rekin (1996). *İlköğretim Türkçe 7*. İstanbul: Deniz Yayınevi.
- Öner, Sakin, Pala, İskender ve Ertem, Rekin (1999). *İlköğretim Türkçe 7*. İstanbul: Servet Yayınları.
- Özaltun, Celal, Aslan, Selahattin ve Yıldırım, Veysi (1995). *İlköğretim Türkçe 8*. İstanbul: Başarı Yayıncılık.

- Saraçoğlu, Ahmet, Çimen, Cengiz ve Güzel Yunus (2004). *İlköğretim Türkçe 8*. Ankara: MEB Yayınları.
- Sarıca, Salih ve Gündüz, Mustafa (2001). *İlköğretim Türkçe 6*. İstanbul: Fil Yayınevi.
- Sarıca, Salih ve Gündüz, Mustafa (2003). *İlköğretim Türkçe 7*. İstanbul: Fil Yayınevi.
- Sarıca, Salih ve Gündüz, Mustafa (2005). *İlköğretim Türkçe 8*. İstanbul: Fil Yayınevi.
- Şahin, Sevgi ve Öneş, Suzan (1997). *İlköğretim Türkçe 6*. Salan Yayınları.
- Şahin, Sevgi ve Öneş, Suzan (1995). *İlköğretim Türkçe 7*. Salan Yayınları.
- Şahin, Sevgi ve Öneş, Suzan (1995). *İlköğretim Türkçe 8*. Salan Yayınları.
- Uyar, Mustafa ve Filtekin Tülay (2006). *İlköğretim Türkçe 7*. Ankara: Tutku Yayıncılık.
- Ünal, Meral, Öner, Yavuz ve Bayrak Nevin (2005). *İlköğretim Türkçe 6*. İstanbul: MEB Yayınları.
- Yangın, Banu, Çelepoğlu, Ayşe ve Türkyılmaz, Fatma (2009). *İlköğretim Türkçe 7*. Ankara: Pasifik Yayınları.
- Yıldırım, Veysi (2002). *İlköğretim Türkçe 6*. Ankara Elit Yayıncılık.
- Yıldırım, Veysi (2002). *İlköğretim Türkçe 7*. Ankara Elit Yayıncılık.
- Yıldırım, Veysi (2004). *İlköğretim Türkçe 8*. Ankara Elit Yayıncılık.
- Yıldız, Nezihe (2000). *İlköğretim Türkçe 6*. İstanbul: Mahir Yayınları.
- Yıldız, Nezihe (1993). *İlköğretim Türkçe 7*. İstanbul: Mahir Yayınları.
- Yıldız, Nezihe (1993). *İlköğretim Türkçe 8*. İstanbul: Mahir Yayınları.
- Yörük, Yaşar, Mihçı, Ali İhsan ve Başer, Salih (1996). *İlköğretim Türkçe 6*. İstanbul: Serhat Yayınları.
- Yörük, Yaşar, Mihçı, Ali İhsan ve Başer, Salih (1996). *İlköğretim Türkçe 7*. İstanbul: Serhat Yayınları.
- Yörük, Yaşar, Mihçı, Ali İhsan ve Başer, Salih (1996). *İlköğretim Türkçe 8*. İstanbul: Serhat Yayınları.